

SCRIPTIE
AANBESTEDEN VAN RAW-BESTEKKEN
OP GUNNINGSCRITERIUM EMVI
INCLUSIEF STANDAARDCRITERIA

Verantwoording

Afstudeeronderzoek (course 15/16)

student: **A.M. (Arjen) van Hofwegen**
studentnummer: **428101**

onderwerp:
'Aanbesteden van een RAW-bestek met gunningscriterium EMVI, inclusief standaardcriteria'

status: **Definitief**

datum: **3 september 2013**

Afstudeerproject in het kader van de opleiding HBO Civiele Techniek (in deeltijd) aan de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen (HAN), faculteit Techniek.

Hogeschool van Arnhem en Nijmegen
Ruitenberglaan 26
6826 CC Arnhem

Contactgegevens:

adres: **De Vogelweide 44
7609 AA Almelo**

telefoon privé: **0546 – 53 24 82**
telefoon mobiel: **06 – 22 96 44 04**
telefoon werk: **0546 – 54 11 32**

e-mail: arienvanhofwegen@telfort.nl (privé)
arjen.van.hofwegen@yacht.nl (Yacht)
a.vanhofwegen@almelo.nl (werk Almelo)

LinkedIn: nl.linkedin.com/in/arienvanhofwegen/

werkgever: **Yacht BV**
(gedetacheerd bij de Gemeente Almelo bij teamonderdeel Ingenieursbureau)

functie: **senior werkvoorbereider**

Afstudeerbegeleiding:

Begeleiding HAN: **dhr. ing. R.H. Visscher**
dhr. ing. D.E. Mateman

Bedrijfsbegeleider: **dhr. ing. H.J.M. Scholten (Gemeente Almelo)**
dhr. J.W. Ossewaarde (Yacht)

Alle schema's, grafieken, stroomdiagrammen, grafische presentaties en ook alle foto's in deze scriptie zijn door mij gemaakt.

De resultaten van het afstudeeronderzoek zijn beschreven in deze scriptie maar ook het separate document 'literatuurstudie'. In dit onderzoek wordt regelmatig verwezen naar een bijlage. De bijlagen staan in een separaat bijlageboek.

Resume graduate research (English version)

Subject : **Tendering of a RAW-specification with award criterion 'most economically advantageous tender' (MEAT), including standard criteria.**

Research conducted by : **A.M. (Arjen) van Hofwegen, student number 428101.**

Graduation supervisor HAN : **mr. ing R. H. Visscher**
mr. ing D. E. Mateman

General research question

How can a regular (local) civil engineering work , based on a RAW-specification, with award criterion 'most economically advantageous tender' (MEAT) tendered? What MEAT-criteria are applied? Which weighting method is best used? What is the best value for money? How can a municipality do this? Is it possible to apply standard MEAT-criteria and what criteria are they?

Summary of research

As of April 1, 2013 , the Public Procurement Act 2012 came into force . Article 2.114 of the Public Procurement Act prescribes that the contracting authority shall base on the basis of the 'most economically advantageous tender' (MEAT). Many clients outsource their work with a RAW-specification. The award criterion is generally the 'lowest price'. How can a municipality this RAW-specification with procurement award criterion MEAT? My research is specifically focused on the Municipality of Almelo and the municipalities in partnership with other municipalities at the region of Twente (partnership municipality of Twente) but is also useful for other contracting authorities.

The procurement of RAW-specifications with award criterion MEAT is possible. The interviewed by me contractors find it a good way of working to deliver added value. In MEAT-criteria for RAW-specifications should be primarily thought of criteria that have to do with the implementation process and less with the construction. The design has since been made by the client and described in the RAW-specifications. In the RAW-specifications is already defined precisely what, how and with what materials a contractor to make a project . In MEAT-criteria for RAW-specifications should be primarily thought of criteria such shorter period of

time, and durability, which is widely used, environmental management. For certain projects, higher quality can also be a MEAT-criterion. MEAT-criteria not only applies to civil engineering aspects but also on culture technical aspects

To determine the 'most economically advantageous tender' in a tender, there are several methods. A number of methods are useful but not all methods. The tendering of RAW-specifications I recommend the weighting method 'Gunnen op waarde' (Granting according to value), developed by CROW.

Besides the weighting method is also the value for money is important. Quality specifications with award criterion MEAT is also called 'value'. In RAW specifications is also called 'added value' meant. The ratio value price is not determined by the legislature. General advice is a value - price ratio between 40% - 60% and 60% -40%. It is important that the weight value is not too low. The aspect value must affect the tender else can be better award criterion 'lowest price' award.

Municipalities invite tenders for a lot of different projects . These different projects can be traced to some type of projects back. Namely 'site preparation' , 'road maintenance' , 'road reconstruction', 'road and sewer reconstruction' and 'redevelopment area , region or square'. For these types of projects I have drawn standard-MEAT criteria with the corresponding weighting factor. These standard criteria should be seen as a tool to determine easily MEAT-criteria. MEAT-criteria remain customized for each project.

In the study, much advice is given and points appointed for a successful procurement of RAW-specifications with award criterion 'most economically advantageous tender'. The study also includes a flowchart to help the specificationswriter to help in the process.

In short : The final examination is a complete guide to the tendering RAW-specifications with award criterion MEAT for regular municipal project. Intended for counties in general, focusing on network city cities at the region of Twente and the Municipality of Almelo in particular.

Resumé onderzoek (nederlands)

Onderwerp: **Aanbesteden van een RAW-bestek met gunningscriterium EMVI, inclusief standaardcriteria**

Algemene onderzoeksvraag

Hoe kan een regulier (gemeentelijke) civieltechnische werk, op basis van een RAW-bestek, met gunningscriterium 'economisch meest voordelige inschrijving' (EMVI) aanbesteed worden? Welke EMVI-criteria zijn toepasbaar? Welke wegingsmethode kan het beste gebruikt worden? Wat is de beste waarde-prijsverhouding? Hoe kan een gemeente dit doen? Is het mogelijk om standaard EMVI-criteria toe te passen en welke criteria zijn dat?

Samenvatting onderzoek

Per 1 april 2013 is de Aanbestedingswet 2012 in werking getreden. In artikel 2.114 van deze Aanbestedingswet is voorgeschreven dat de aanbestedende dienst gunt op basis van de 'economisch meest voordelige inschrijving' (EMVI). Veel opdrachtgevers besteden hun werken aan met een RAW-bestek. Het gunningscriterium hierbij is over het algemeen de 'laagste prijs'. Hoe kan een gemeente dit RAW-bestek aanbesteden met gunningscriterium EMVI? Mijn onderzoek is specifiek gericht op de Gemeente Almelo en op de gemeentes in het samenwerkingsverband 'netwerkstad Twente' maar is ook bruikbaar voor alle andere aanbestedende diensten.

Het aanbesteden van RAW-bestekken met gunningscriterium EMVI is goed mogelijk. De door mij geïnterviewde aannemers vinden het een goede manier van werken om meerwaarde te leveren. Bij EMVI-criteria bij RAW-bestekken moet vooral gedacht worden aan criteria die te maken hebben met het uitvoeringsproces en minder met de constructie. Het ontwerp is immers al door de opdrachtgever gemaakt en beschreven in het RAW-bestek. In het RAW-bestek staat al exact omschreven wat, hoe en met welke materialen een aannemer iets moet maken. Bij EMVI-criteria bij RAW-bestekken moet vooral gedacht worden aan criteria zoals kortere uitvoeringsduur, duurzaamheid en, wat veel toegepast wordt, omgevingsmanagement. Bij bepaalde projecten kan een hogere kwaliteit ook een EMVI-criterium zijn. EMVI-criteria gelden niet alleen voor de civiele techniek maar

als in een bestek ook groen of cultuurtechnische onderdelen zitten kunnen EMVI-criteria ook daarop van toepassing zijn.

Voor het bepalen van de economisch meest voordelige inschrijving in een aanbesteding zijn er verschillende methodes. Een aantal methodes zijn goed bruikbaar maar een aantal methodes zeker niet. Voor het aanbesteden van RAW-bestekken adviseer ik de wegingsmethode 'Gunnen op waarde', ontwikkeld door onder ander het CROW. Bij deze methode zijn nog wel een aantal varianten mogelijk.

Naast de wegingsmethode is ook de prijs-kwaliteitverhouding van belang. Kwaliteit bij bestekken met gunningscriterium EMVI wordt ook wel waarde genoemd. Bij RAW-bestekken wordt ook wel 'meerwaarde' bedoeld. De verhouding waarde-prijs is niet door de wetgever bepaald. Algemeen advies is een waarde-prijsverhouding tussen de 40%-60% en 60%-40%. Belangrijk is dat het gewicht voor waarde niet te laag is. Het aspect waarde moet wel invloed hebben op de aanbesteding anders kan beter op gunningscriterium 'laagste prijs' gegund worden.

Gemeentes besteden veel verschillende projecten aan. Deze verschillende projecten zijn terug te herleiden naar een aantal type projecten. Namelijk 'bouwrijp maken', 'onderhoud weg', 'reconstructie weg', 'reconstructie weg en riool' en 'herinrichting terrein, gebied of plein'. Voor deze wegtypes heb ik standaard EMVI-criteria opgesteld met de bijbehorende wegingsfactor. Deze standaard criteria moeten vooral gezien worden als een handvat om eenvoudig EMVI-criteria te bepalen. EMVI-criteria blijven maatwerk voor elk project.

In het onderzoek zijn veel adviezen gegeven en aandachtspunten benoemd voor een succesvolle aanbesteding van RAW-bestekken met gunningscriterium 'economisch meest voordelige inschrijving'. Ook staat in het onderzoek een stroomdiagram om de besteksschrijver te helpen in het proces.

Kortom: Het afstudeeronderzoek is een complete leidraad voor het aanbesteden van RAW-bestekken met gunningscriterium EMVI voor reguliere gemeentelijke werken. Bedoeld voor gemeentes in het algemeen, gericht op steden in netwerkstad Twente en de Gemeente Almelo in het bijzonder.

Inhoud

Verantwoording.....	3	4.2. Samenvatting gesprekken met aannemers.....	23
Resume graduate research (English version).....	4	5. Wegingsmethode.....	25
Resumé onderzoek (nederlands).....	5	5.1. Diverse methodes.....	25
1. Inleiding.....	9	5.2. Varianten in de methode 'Gunnen op waarde'.....	25
1.1. Afstudeeronderwerp.....	9	6. Verhouding waarde en prijs.....	27
1.2. Aanleiding.....	9	7. EMVI-criteria.....	29
1.3. Probleemstelling.....	10	7.1. Criteriagroepen.....	29
1.4. Doel van het afstudeerproject.....	11	7.1.1. Criteriagroepen in de literatuur.....	29
1.4.1. Onderzoeksvraag.....	11	7.1.2. Beschrijving criteriagroepen.....	30
1.4.2. Onderzoeksgrens.....	12	7.1.3. Conclusie: Toepasbare criteriagroepen.....	37
1.4.3. Toelichting onderzoeksvragen.....	12	7.2. Raadpleging Ingenieursbureau en onderzoek naar aanbestede bestekken.....	37
1.5. Definities.....	13	7.3. Specifieke criteria.....	38
1.6. Leeswijzer.....	14	7.4. Criteria per werktipe.....	45
2. Randvoorwaarden en uitgangspunten.....	15	7.4.1. Bouwrijp maken.....	45
3. Reguliere werken.....	17	7.4.2. Onderhoud weg.....	46
3.1. Analyse aanbestede werken.....	17	7.4.3. Reconstructie weg.....	47
3.1.1. Algemeen.....	17	7.4.4. Reconstructie weg en riool.....	48
3.1.2. Selectiecriteria.....	18	7.4.5. Herinrichting terrein, gebied of plein.....	49
3.1.3. Eisen.....	19	8. EMVI-criteria en uitvoering.....	51
3.1.4. Vakgebied.....	20	8.1. Bestek, publicatie en aanbesteding.....	51
3.2. Categoriseren werktypes.....	21	8.2. Uitvoering.....	53
3.3. Conclusie.....	21	9. Kosten van een EMVI-aanbesteding.....	54
3.4. Aanbesteding bestek met EMVI.....	22	9.1. Kosten van de aannemer.....	54
4. Interviews.....	23	9.2. Kosten van de opdrachtgever.....	54
4.1. Algemeen.....	23	9.3. Conclusie.....	54
		10. Stroom- en beslissingsschema aanbesteden.....	56

11.	Samenvatting en conclusies	62
11.1.	Onderzoeksvragen	62
11.2.	Het onderzoek en het plan van aanpak	64
12.	Geraadpleegde bronnen	66
12.1.	Literatuurlijst	66
12.2.	Internet	66
13.	Begeleiding en ondersteuning	67
13.1.	Afstudeerbegeleiding	67
13.2.	Klankbordgroep	68
13.3.	Bijeenkomsten	68
BIJLAGEN		71
bijlage 1	Gespreksverslagen	73
	Interview 1: Adviseur Inkoop Gemeente Almelo	73
	Interview 2: Bureaucoördinator Ingenieursbureau Gemeente Almelo	75
	Interview 3: Afdelingshoofd en aanbestedingadviseur Stadsingenieurs Gemeente Enschede	77
	Interview 4: Projectleider Openbare Ruimte Gemeente Almelo	78
	Interview 5: Aannemer NTP	79
	Interview 6: Projectleider Openbare Ruimte Gemeente Almelo	81
	Interview 7: Aannemer Timmerhuis Groep	82
	Interview 8: Ontwerper Gemeente Hengelo	84
	Interview 9: Aannemer Reef Infra	85
	Interview 10: CROW	87
bijlage 2	Overzicht aanbestede RAW-bestekken Gemeente Almelo	89
bijlage 3	Analyse wegingssystematiek bestek XL Park 12 (voor aanbesteding)	93

bijlage 4	Analyse aanbesteding bestek XL-Park 12	95
bijlage 5	Overzicht criteriagroepen	97
bijlage 6	Bestekken met gunningscriterium EMVI	99
bijlage 7	Processchema aanbesteden RAW-bestekken	101

De bijlagen staan in het bijlagenboek.

1. Inleiding

1.1. Afstudeeronderwerp

Het aanbesteden van reguliere (gemeentelijke) civieltechnische werken, op basis van een RAW-bestek¹, met gunningscriterium ‘economisch meest voordelige inschrijving’ (EMVI). Hoe kan een gemeente dit doen? Is het mogelijk om standaard EMVI-criteria toe te passen en welke criteria zijn dat?

Het onderzoek is in eerste instantie gericht op de Gemeente Almelo, maar het is ook bedoeld voor de overige gemeentes in netwerkstadverband Twente (Hengelo, Borne, Enschede, Oldenzaal en Losser).

Over het aanbesteden van bestekken met gunningscriterium EMVI is al veel geschreven maar er is nauwelijks (duidelijke) informatie beschikbaar over hoe een opdrachtgever reguliere civieltechnische werken, met een RAW-bestek, met gunningscriterium EMVI kan aanbesteden. Ik heb onderzoek gedaan hoe een opdrachtgever (specifiek de Gemeente Almelo) dit het beste kan aanpakken.

Ik heb een literatuuronderzoek uitgevoerd naar wegingsmethodes om de economisch meest voordelige inschrijver te bepalen. Ik heb onderzocht welke methodes er zijn en welke het best toepasbaar zijn. Ik geef een advies voor de te gebruiken methode. Tevens geef ik een advies voor de toe te passen prijs-

¹ De RAW-besteksystematiek is een stelsel van juridische, administratieve en technische voorwaarden voor het samenstellen van bouwcontracten in de grond-, weg- en waterbouwsector (GWW). Het stelsel als geheel – de RAW-systematiek – vormt de basis voor het maken van bestekken volgens een gestandaardiseerde, uniforme methode. De RAW geldt als het belangrijkste standaardbestek in de GWW en wordt al ruim dertig jaar toegepast in bouwprojecten in Nederland. De afkorting RAW komt van Rationalisatie en Automatisering Grond-, Water- en Wegenbouw, een stichting die in 1987 in een fusie is opgegaan in de stichting CROW.

kwaliteitverhouding (in deze scriptie wordt dit waarde-prijsverhouding genoemd) en de samenstelling van een eventueel beoordelingsteam.

Ik heb onderzoek gedaan naar welke EMVI-criteria standaard gebruikt kunnen worden bij reguliere gemeentelijke werken, afhankelijk van het type werk wat uitgevoerd wordt en het gemeentelijk beleid. Aan deze criteria heb ik een gewicht gehangen (minimale/maximale score) en een wegingsfactor. Tevens geef ik een handvat voor het beoordelen van deze criteria zodat bij verschillende aanbestedingen elk criterium hetzelfde wordt beoordeeld.

Ook geef ik algemene adviezen over het aanbesteden van RAW-bestekken met gunningscriterium EMVI, zowel voor de voorbereiding maar ook de aanbesteding en de uitvoering van deze bestekken.

Het aanbesteden van bestekken waarbij beoordeeld wordt op zowel prijs als kwaliteit wordt ook wel ‘gunnen op waarde’ genoemd.

Kortom: **Het onderzoek is een complete leidraad voor het gunnen op waarde van reguliere civieltechnische werken op basis van een RAW-bestek voor de Gemeente Almelo en overige (Twentse) gemeentes.**

1.2. Aanleiding

Gunningcriterium

Het gunningscriterium bij de aanbesteding van reguliere civieltechnische werken door gemeentes is over het algemeen de laagste prijs. *‘De goedkoopste inschrijver mag het werk uitvoeren.’* Vaak is de werkwijze hierbij als volgt: De gemeente (of ingenieursbureau) maakt een technisch ontwerp en schrijft hierbij een bestek op basis van de RAW-systematiek. In dit RAW-bestek is exact vastgelegd wat een aannemer moet maken, welke materialen hij daarvoor moet toepassen, hoeveel hij moet maken en aan welke eisen het moet voldoen. Vervolgens wordt dit bestek, afhankelijk van het project en het plaatselijk beleid, openbaar of meervoudig onderhands aanbesteed. Gunning gebeurt bijna altijd op basis van de laagste inschrijving.

In deze context versta ik onder reguliere werken de normale projecten die regelmatig uitgevoerd worden door gemeentes. Voorbeelden zijn:

- bouwrijp maken van woonwijken en industrieterreinen;
- woonrijp maken van woonwijken en industrieterreinen;
- aanleg nieuwe woonstraten en wijkontsluitingswegen;
- aanleg riolering;
- herinrichten van woonstraten;
- rioolreconstructies;
- rioolonderhoudsmaatregelen (bv. relinen);
- wegonderhoudsmaatregelen.

Dit zijn werken die vaak worden aanbesteed en uitgevoerd in opdracht van gemeentes.

Nieuwe Aanbestedingswet

Door het kabinet is een nieuwe aanbestedingswet vastgesteld. Tegelijk met de Aanbestedingswet is ook het Aanbestedingsbesluit in werking getreden. Het wetsvoorstel Aanbestedingswet is op 14 februari 2012 aangenomen door de Tweede Kamer. Op 30 oktober 2012 heeft de stemming plaatsgevonden in de Eerste Kamer. Op 8 november 2012 is deze wet in het Staatsblad gepubliceerd. De Raad van State heeft eind 2012 advies uitgebracht over het Aanbestedingsbesluit. Op 1 april 2013 is de Aanbestedingswet 2012 van kracht geworden.

Bij deze wet behoort ook flankerend beleid. Dit zijn documenten die geen onderdeel uitmaken van de wet maar wel door deze wet van toepassing zijn verklaard. De belangrijkste in dit kader zijn de Gids Proportionaliteit² en het Aanbestedingsreglement Werken 2012 (ARW 2012). De Gids Proportionaliteit stimuleert het proportioneel aanbesteden (aanbesteden naar redelijkheid) en geeft hiertoe een aantal handvatten en voorbeelden.

² Geschreven in opdracht van het Ministerie van Economische Zaken (EZ), versie januari 2013

Gunningscriterium EMVI

In artikel 2.114 van de Aanbestedingswet 2012 is voorgeschreven dat de aanbestedende dienst gunt op gunningscriterium 'economisch meest voordelige inschrijving' (EMVI), tenzij een aanbestedende dienst gemotiveerde redenen heeft om toch op laagste prijs te gunnen. De doelstelling van de nieuwe aanbestedingswet is dat gunningscriterium EMVI toegepast wordt.

Artikel 2.114

1. De aanbestedende dienst gunt een overheidsopdracht op grond van de naar het oordeel van de aanbestedende dienst economisch meest voordelige inschrijving.
2. Een aanbestedende dienst kan, in afwijking van het eerste lid, gunnen op grond van de laagste prijs. In dat geval motiveert de aanbestedende dienst de toepassing van dat criterium in de aanbestedingsstukken.

Artikel 2.114 van de Aanbestedingswet 2012

Het gevolg van deze wet is dat de aanbesteder per aanbesteding EMVI-criteria moet opstellen. Ook voor bestekken die voorheen met gunningscriterium 'laagste prijs' gegund werden. Dit kost meer tijd en meer voorbereiding dan gunnen op laagste prijs. Het aanbesteden op EMVI moet dan voor de aanbesteder wel een meerwaarde moeten hebben.

1.3. Probleemstelling

Het aanbesteden met gunningscriterium EMVI is niet nieuw, dit gebeurt al regelmatig in de civieltechnische wereld. Over het algemeen wordt dit toegepast bij 'design en construct'-werken. Hierbij wordt ook het ontwerpproces aanbesteed. Reguliere civieltechnische werken, waarbij de opdrachtgever een ontwerp maakt en een RAW-bestek schrijft, worden meestal gegund op laagste prijs. Omdat door de opdrachtgever al exact beschreven is wat er gedaan moet worden is dit gunningscriterium bij een RAW-bestek het gemakkelijkst te vergelijken is. Tevens wordt simpelweg gekozen voor de laagste kosten.

De nieuwe aanbestedingswet schrijft voor dat deze werken ook met gunningscriterium EMVI aanbesteed moeten worden. Maar hoe moet dit? Methodes voor het aanbesteden op EMVI zijn al uitgebreid in de literatuur

beschreven, maar welke criteria zijn te gebruiken voor het aanbesteden van werken op een basis van een RAW-bestek? Bij 'design en construct'-werken is een belangrijk criterium het ontwerp maar bij RAW-bestekken is het ontwerp al door de opdrachtgever gemaakt. Welke EMVI-criteria kan men toepassen op een regulier werk waarbij het ontwerp al tot in detail uitgewerkt is? Hierover is nog weinig bekend. Bij het Ingenieursbureau van de Gemeente Almelo maar ook bij de overige Twentse gemeentes zijn nog nauwelijks werken aanbesteed op basis van een RAW-bestek met EMVI.

De meeste werken die uitgevoerd worden in opdracht van een gemeente zijn inhoudelijk totaal verschillend maar uiteindelijk zijn deze werken te categoriseren in een aantal types, o.a. bouwrijp maken, woonrijp maken, wegonderhoud, rioolreconstructie enz.

Het is efficiënt en het zorgt voor uniformiteit, als een gemeente deze werken met dezelfde of vergelijkbare EMVI-criteria en met dezelfde beoordelingssystematiek aanbesteedt. Er wordt door de Gemeente Almelo met de netwerkstadgemeentes gewerkt aan het opstellen van een moederbestek³. Hier horen ook 'moedercriteria' in thuis. Deze criteria moeten ook dermate zinvol zijn dat het aanbesteden als 'economisch meest voordelige inschrijving' een meerwaarde heeft ten opzichte van het aanbesteden van een RAW-bestek op laagste prijs.

1.4. Doel van het afstudeerproject

1.4.1. Onderzoeksvraag

In het kader van dit afstudeerproject wil ik onderzoeken hoe een gemeente standaard werken kan aanbesteden met een RAW-bestek met als gunningscriterium EMVI. Per werktipe wil ik standaard toepasbare EMVI-criteria

³ Moederbestek: Een bestek waarin standaard besteksposten en omschrijvingen staan die bij elk te schrijven bestek als basis gebruikt wordt. Standaard uitgewerkte besteksposten dragen bij aan sneller schrijven van een bestek en uniformiteit in de besteksomschrijvingen.

opstellen voor het aanbesteden van reguliere werken, op basis van een RAW-bestek, voor de gemeente Almelo en de overige gemeentes in netwerkstadverband.

In dit onderzoek staat de volgende onderzoeksvraag centraal:

Hoofdonderzoeksvraag:

- Hoe kan een gemeente, bij reguliere civieltechnische werken die aanbesteed worden met een RAW-bestek, het gunningscriterium 'economisch meest voordelige inschrijving' (EMVI) het beste toepassen?

Algemene onderzoeksvraag:

De aanbestedingswet stelt het aanbesteden op EMVI verplicht, tenzij...

- Heeft het aanbesteden op EMVI wel meerwaarde voor een/elk RAW bestek?
- Moeten alle RAW-bestekken wel op EMVI aanbesteedt worden of moet geconcludeerd worden dat het aanbesteden op EMVI alleen voor specifieke projecten meerwaarde heeft en kunnen de RAW-bestekken beter (gemotiveerd) gegund worden op laagste prijs?

Uit de hoofdonderzoeksvraag zijn een aantal afgeleide vragen te herleiden:

Afgeleide onderzoeksvragen:

- Welke criteria, met bijbehorende beoordeling- en wegingsfactoren, kan de Gemeente Almelo en andere netwerkstadgemeentes algemeen gebruiken?
- Welke gewichten kunnen er aan de criteria gehangen worden en hoe worden deze beoordeeld?
- Hoe zwaar moet kwaliteit (waarde) meetellen in de uitslag van de aanbesteding (wat de is de waarde-prijsverhouding)?
- Wat is een regulier civieltechnisch werk voor een gemeente/de Gemeente Almelo?
- Welke wegingsmethodes voor het aanbesteden op EMVI zijn er en welke is (zijn) het beste toepasbaar?
- Wat moet een opdrachtgever doen voor een succesvolle aanbesteding met gunningscriterium EMVI en wat niet?

Dit alles afhankelijk van de normaal aanbestede werken en afgezet tegen de (Aanbestedingswet) en het gemeentelijk beleid.

Deze onderzoeksvragen worden beantwoord deze scriptie.

De vragen 'Welke wegingsmethodes voor het aanbesteden op EMVI zijn er en welke is (zijn) het beste toepasbaar?' en 'Hoe zwaar moet kwaliteit (waarde) meetellen in de uitslag van de aanbesteding (wat de is de waarde-prijsverhouding)?' worden beantwoord in de bij dit onderzoek behorende literatuurstudie.

1.4.2. Onderzoeksgrens

Wat zit er niet in dit onderzoek?

Dit onderzoek betreft het aanbesteden van RAW-bestekken op EMVI, projecten waarbij het ontwerp al door de opdrachtgever gemaakt is. Ik ga niet kijken naar andere aanbestedingsvormen zoals 'design & construct', bouwteam of 'Design, Build, Finance & Maintenance' (DBFM).

De op te stellen EMVI-criteria en overige adviezen zijn specifiek voor de Gemeente Almelo en overige netwerksteden. Het wordt geen algemene standaard voor andere opdrachtgevers. Met een specifieke modificatie zijn de criteria wel toepasbaar voor andere opdrachtgevers maar dit valt buiten dit onderzoek.

Ik richt me in dit onderzoek op reguliere werken. De criteria zijn niet bedoeld voor bijzondere projecten. Ook hier geldt weer dat ze met een projectspecifieke modificatie wel geschikt zijn voor een bijzonder project maar dit valt buiten dit onderzoek.

1.4.3. Toelichting onderzoeksvragen

Op dit moment zijn voor het aanbesteden van RAW-bestekken op EMVI bij het Ingenieursbureau van de Gemeente Almelo, maar ook bij de overige Twentse gemeentes, nog geen richtlijnen of een leidraad voor.

Er is al veel geschreven over het aanbesteden met gunningscriterium EMVI. Toch is er nog veel onduidelijkheid over hoe een RAW-bestek met EMVI aanbesteed kan worden. De beschikbare informatie is vaak te algemeen, gaat ook over andere contractvormen, is conflicterend met andere bronnen of te specifiek voor een bepaald deel van de aanbesteding om eenvoudig en snel toegepast te worden door een gemeentelijk ingenieursbureau. Ook is de informatie niet afgestemd op lokaal beleid, de lokale omgeving, lokale projecten en de lokale manier van werken. Er is behoefte aan een duidelijke leidraad waarin beschreven staat hoe nou het RAW-bestek goed met gunningscriterium EMVI aanbesteedt kan worden, afgestemd op het lokaal beleid.

Waarin kan een aannemer meerwaarde aantonen als de opdrachtgever al precies weet wat hij wil? Om niet bij elke aanbesteding het wiel opnieuw te hoeven

uitvinden is er behoefte aan EMVI-criteria (standaardcriteria) die algemeen toepasbaar zijn. In dit onderzoek wil ik standaardcriteria met wegingsfactoren opstellen voor het aanbesteden van reguliere civieltechnische werken op basis van een RAW-bestek met gunningscriterium EMVI ten behoeve van de Gemeente Almelo en overige steden in netwerkstadverband. Deze standaardcriteria moeten bruikbaar zijn voor alle reguliere werken. Afhankelijk van het werk of de belangen van de opdrachtgever kunnen uiteraard per bestek enkele standaardcriteria niet gebruikt worden of moeten juist specifieke criteria aan een bestek toegevoegd worden. Elk bestek moet wel maatwerk blijven!

Het Ingenieursbureau van de Gemeente Almelo vormt een samenwerkingsverband onder de naam Ingenieurs Netwerk Twente (INT) met vergelijkbare afdelingen van gemeentes in Twente. Het samenwerkingsverband betreft de gemeente Almelo, Borne, Hengelo, Enschede en Oldenzaal. Zij voeren regelmatig overleg om zaken te standaardiseren, kennis uit te wisselen of zelfs projecten van elkaar uit te voeren. Eén werkgroep houdt zich bezig met het maken van een standaard moederbestek. Bij deze werkgroep heeft de gemeente Losser zich ook aangesloten.

Standaardcriteria voor het aanbesteden van RAW-bestekken op EMVI-basis passen naadloos in dit moederbestek. De criteria en systematiek die ik heb opgesteld kunnen ook van toepassing zijn bij deze gemeentes.

Per criterium moet er een minimum- en maximumscore bepaald worden. Ook moet bepaald worden waar een inschrijver aan dient te voldoen om een bepaalde score te behalen. De verschillende criteria kunnen onderling een verschillende waardering krijgen. De criteria moeten tegen elkaar afgewogen worden, welke meer of minder belangrijk zijn. Ook moet er een methode worden gekozen om de fictieve aanneemsom te bepalen (de wegingsmethode).

1.5. Definities

Aanbesteding

Tenzij anders specifiek benoemd wordt bij de term aanbesteding bedoeld het aanbesteden van een RAW-bestek.

Aanbestedingswet

Met 'Aanbestedingswet' wordt bedoeld Aanbestedingswet 2012 zoals gepubliceerd op 8 november 2012 in het Staatsblad. Van kracht sinds 1 april 2013.

ARW

Met de term 'ARW' wordt bedoeld het Aanbestedings Reglement Werken 2012. Dit is een als richtsnoer aangewezen onderdeel van de Aanbestedingswet.

EMVI-criteria

De criteria waarop een inschrijver zijn meerwaarde kan aantonen. Het CROW noemt dit in haar publicatie Gunnen op Waarde gunningscriteria. Om onderscheidt te houden tussen het gunningscriterium ('Economisch meest voordelige inschrijving' of 'laagste prijs') en de criteria voor EMVI noem ik dit in deze scriptie EMVI-criteria.

Ingenieursbureau

Met 'Ingenieursbureau' wordt in dit onderzoek bedoeld het teamonderdeel Ingenieursbureau, behorend bij team Openbare Ruimte van de afdeling Stadsbeheer van de Gemeente Almelo. Dit is het teamonderdeel dat zowel civieltechnische- als cultuurtechnische werken ontwerpt, aanbestedingsgereed maakt, aanbesteedt en de werken laat uitvoeren binnen de Gemeente Almelo.

Gemeente Enschede

Met de term 'Gemeente Enschede' wordt bedoeld de afdeling Stadsingenieurs van de Gemeente Enschede. De afdeling Stadsingenieurs is vergelijkbaar met het Ingenieursbureau van de Gemeente Almelo.

Gemeente Hengelo

Met de term 'Gemeente Hengelo' wordt bedoeld de afdeling 'Wegen, Groen en Water (WGW)' van de Gemeente Hengelo. De afdeling Wegen, Groen & Water is vergelijkbaar met het Ingenieursbureau van de Gemeente Almelo

Gunningscriterium

De wijze waarop het werk gegund wordt. EMVI of laagste prijs.

Evaluatieprijs

Bij aanbestedingen op EMVI wordt bij de monetaire methodes een 'evaluatieprijs' bepaald. Dit wordt ook wel de 'fictieve aanneemsom' genoemd⁴.

De term 'fictieve aanneemsom' wordt echter ook gebruikt bij het aanbesteden van een 'open posten'-bestekken⁵ en heeft daar een andere betekenis.

De evaluatieprijs is de inschrijfsom min de fictieve korting voor waarde (kwaliteit). Dit is het bedrag in de aanbesteding dat vergeleken wordt met de evaluatieprijs van de overige inschrijvers om de meest voordelige inschrijving te bepalen.

De term evaluatieprijs bij EMVI-aanbestedingen vind ik toepasselijker. Het enige doel van de evaluatieprijs is het vergelijken, dus evalueren, van de inschrijvingen. In dit literatuuronderzoek gebruik ik dan ook de term evaluatieprijs.

Standaard

Standaard RAW Bepalingen 2010. Uitgeven door het CROW.

⁴ Gunnen op waarde: Hoe doe je dat?, CROW Publicatie 253

⁵ Een bestek waarbij de aanneemsom gebaseerd is op fictieve hoeveelheden omdat de werkelijke hoeveelheden nog niet bekend zijn.

1.6. Leeswijzer

In deze scriptie zijn een aantal tekstdelen met een achtergrondkleur of een kader aangegeven. Deze kleuren hebben de volgende betekenissen:

Kritische tekst: donkeroranje

Fragment uit literatuurstudie: olijfgroen

Belangrijke conclusie of advies: Lichtgeel

Een belangrijk uitgangspunt of standpunt staat, in een met een zwarte lijn, omkaderd gebied.

Voorbeelden staan in een, met een blauwe lijn, omkaderd gebied.

Een extra toelichting of voorbeeld op het verhaal.

Alle bijlagen staan in het separate bijlageboek.

2. Randvoorwaarden en uitgangspunten

Bij het aanbesteden van een RAW-bestek met gunningscriterium EMVI komt er een aspect bij ten opzichte van gunningscriterium 'laagste prijs': namelijk het aspect 'kwaliteit'. In de literatuur wordt, in dit verband, voor het onderdeel 'kwaliteit' ook vaak de term 'waarde' gebruikt⁶. Vooral bij RAW-bestekken wordt met 'waarde' meestal bedoeld 'meerwaarde', de basiswaarde is al vastgelegd in het RAW-bestek. Op deze meerwaarde kan een inschrijver extra scoren.

Het toepassen van gunningscriterium EMVI bij RAW-bestekken is eigenlijk een extra factor die aan deze aanbestedingsvorm toegevoegd wordt. In zijn oorsprong is een RAW-bestek bedoeld om te gunnen op laagste prijs. Het toepassen van EMVI wordt door de nieuwe aanbestedingswet dwingend geadviseerd maar met motivatie mag op laagste prijs gegund worden. Om deze reden kom ik tot het volgende standpunt voor het toepassen van het gunningscriterium EMVI bij RAW-bestekken:

Standpunt:

Als bij een aanbesteding van een bestek het gunningscriterium 'Economisch meest voordelige inschrijving' toegepast wordt dan moet dit gunningscriterium voor aanbesteder en/of inschrijver, meerwaarde geven.

Geeft het toepassen van dit gunningscriterium geen meerwaarde dan kan beter op gunningscriterium 'laagste prijs' gegund worden.

Het toepassen van een gunningscriterium die geen meerwaarde geeft voor aanbesteder, inschrijver of het werk zou beschouwd kunnen worden als 'disproportioneel'⁷. Een inschrijver moet immers meer inspanning verrichten bij een aanbesteding met als gunningscriterium EMVI dan bij laagste prijs, deze inspanning moet dan ook onderscheidend vermogen kunnen leveren. Voor de

⁶ Zie ook literatuurstudie hoofdstuk 2.

⁷ Proportionaliteit en disproportionaliteit van een aanbestedingsprocedure is beschreven in de Gids Proportionaliteit.

aanbesteder is het de uitdaging om EMVI goed en zinvol toe te passen. Dit geldt voor de keus voor het gunningscriterium, laagste prijs of EMVI, maar ook voor het EMVI-criterium zelf.

Voorwaarde:

- Een EMVI-criterium moet meerwaarde geven aan het project.
- Een EMVI-criterium moet een relatie hebben met het project.
(Zie §7.1 van dit onderzoek.)

Een hogere score voor meerwaarde voor een aannemer die de plaatselijke voetbalvereniging sponsort heeft geen relatie met het werk en is dus niet toelaatbaar.

Een aanbesteding op EMVI heeft de volgende onderdelen:

- Een programma van eisen of een bestek (in dit onderzoek altijd een RAW-bestek);
- Een wegingsmethodiek⁸;
- Het gewicht voor de aspecten prijs en (meer)waarde⁹ (voor waarde is dit een optelling van de gewichten per criterium), de waarde-prijsverhouding;
- Criteria waarop de (meer)waarde beoordeeld wordt;
- Een beoordelaar of beoordelingsteam.¹⁰

⁸ Zie literatuurstudie hoofdstuk 3.

⁹ Zie literatuurstudie hoofdstuk 4 en dit onderzoek

¹⁰ Zie literatuurstudie hoofdstuk 5

Voor een juiste aanbestedingsprocedure is het van belang dat de totale procedure voldoet aan een aantal voorwaarden:

- Transparant;
- Duidelijk;
- Eenvoudig.

Op EMVI-criteria is hetzelfde rijtje van toepassing. Wel kan nog hier nog een aspect aan toegevoegd worden, nl:

- Toetsbaar (tijdens aanbesteding of uitvoering)

Uitgangspunten voor dit onderzoek zijn de conclusies die getrokken zijn in het bijbehorende literatuuronderzoek. Deze zijn:

- Wegingsmethode: Gunnen op waarde.
- Waarde-prijsverhouding: 40%-60% t/m 60%-40%.
- Beoordelingsteam:
Minimaal drie, maximaal vijf personen, bij voorkeur drie personen.
- Samenstelling beoordelingsteam: Projectafhankelijk.

3. Reguliere werken

Dit onderzoek heeft als doel het opstellen van standaard EMVI-criteria bij een RAW-bestek voor het aanbesteden van reguliere werken bij de Gemeente Almelo en gemeentes in Twente. Maar wat zijn reguliere werken voor de Gemeente Almelo? Wat voor soort werken worden aanbesteed door de Almelo?

Afgeleide onderzoeksvraag:

Wat is een regulier civieltechnisch werk voor een gemeente/de gemeente Almelo?

3.1. Analyse aanbestede werken

3.1.1. Algemeen

Om te bepalen wat reguliere werken zijn heb ik onderzoek gedaan naar de werken die afgelopen jaren aanbesteed zijn door het Ingenieursbureau van de Gemeente Almelo. Ik heb onderzocht welke werken aanbesteed zijn en hoe deze aanbesteed zijn. Hiervoor heb ik alle aanbestede bestekken van het Ingenieursbureau van de Gemeente Almelo, in de periode 2009 – maart 2013, geïnventariseerd. Aanbestedingen die gepubliceerd zijn vanaf 1 april 2013 zijn in dit onderzoek niet meegenomen.

Vragen die ik onderzocht heb zijn:

- Wat zijn reguliere werken, wat voor soort werk wordt er aanbesteed?
- Zijn deze werken aanbesteed met een RAW-bestek?
- Hoe worden deze werken aanbesteed: enkelvoudig onderhands, meervoudig onderhands of openbaar?
- Ten behoeve van het bepalen van EMVI-criteria: Wat voor eisen worden in de bestekken gesteld die wellicht ook toepasbaar zijn als EMVI-criterium?

De complete inventarisatie staat in bijlage 2 'Overzicht aanbestede RAW-bestekken Gemeente Almelo'.

Conclusies in deze paragraaf heb ik onderstreept. Als uit deze conclusie ook een geschikt EMVI-criterium te voorschijn komt staat dit in rood onderstreepte tekst.

aantal bestekken

In de periode 1 januari 2009 – 31 maart 2013 zijn door het Ingenieursbureau 55 bestekken aanbesteed.

contractvorm

Op drie bestekken na waren dit allemaal RAW-bestekken. De bestekken die niet volgens de RAW-systematiek geschreven zijn, zijn specialistische rioolonderhoudswerken. Deze projecten zijn lastig in een RAW-bestek te beschrijven. Alle werken, met uitzondering van specialistische rioolonderhoudswerken, worden aanbesteed met een RAW-bestek. Het vervolg van het onderzoek naar aanbestede werken heeft uitsluitend betrekking op de aanbestede RAW-bestekken.

open posten bestekken

Van deze 52 RAW-bestekken zijn vijf bestekken aanbesteed als 'open posten'-bestek. Twee bestekken betreffen een afkoppelproject, waarvan de hoeveelheden van te voren niet exact waren te bepalen¹¹. Twee bestekken betreffen 'eenhedenbestekken', namelijk bestek 2009-06 (Bestek voor uitvoering, bestratingen, asfaltverhardingen en riolering) en bestek 2010-05 (grondwerkbested). Dit zijn basisbestekken die elke drie jaar door de Gemeente Almelo aanbesteedt worden voor het uitvoeren van kleine werken. Eén bestek betreft het plaatsen van ondergrondse verzamelcontainers, bestek 2010-06 (Ondergrondse Verzamelcontainer bij Hoogbouw). Twee van deze vijf bestekken zijn aanbesteed met EMVI als gunningscriterium. EMVI als gunningscriterium bij een 'open posten'-bestek is blijkbaar een goede combinatie. Overigens zijn al deze werken meervoudig onderhands aanbesteed.

¹¹ De hoeveelheden waren afhankelijk van het communicatietraject waarvan een deel door de aannemer uitgevoerd moest worden.

gunningscriterium

Alle bestekken, die geen 'open posten'-bestek zijn, hebben als gunningscriterium laagste prijs. Het aanbesteden van 'normale'¹² RAW-bestekken met gunningscriterium EMVI is door het Ingenieursbureau nog niet gedaan.

aanbestedingsprocedure

Het beleid¹³ bij het Ingenieursbureau is om werken die binnen de drempelbedragen vallen voor onderhands aanbesteden meervoudig onderhands aan te besteden. Het drempelbedrag voor meervoudig onderhands aanbesteden is € 1.500.000,-. Dit blijkt ook uit de aanbestede werken:

Aanbestede werken in de periode 1 januari 2009 tot 1 april 2013:

aanbestedingsprocedure	aantal	%
europes openbaar	2	3,8%
nationaal openbaar	2	3,8%
meervoudig onderhands	45	86,5%
enkelvoudig onderhands	2	3,8%
onbekend ¹⁴	1	1,9%
totaal	52	100,0%

Een deel (7,6%) van de bestekken is openbaar (nationaal of Europees) aanbesteed. In de praktijk¹⁵ is gebleken dat bij Europese aanbestedingen door het Ingenieursbureau nog nooit een buitenlandse aannemer belangstelling heeft getoond of heeft ingeschreven op een aanbesteding. Het is dan ook niet zinvol om hiermee rekening te houden met EMVI-criteria. Afgezien van de proceduretijd en de mogelijkheid dat buitenlandse aannemers kunnen inschrijven zit er geen verschil in een nationale- of Europese aanbesteding. Voor standaard EMVI-criteria kunnen deze aanbestedingsvormen gelijk behandeld worden. Bij deze

¹² Zijnde niet 'open posten' bestekken

¹³ Het inkoopbeleid van de gemeente Almelo verwijst naar de Europese en nationale wet- en regelgeving en hanteert dezelfde drempelbedragen voor de aanbestedingsprocedure

¹⁴ Deel 0 ontbreekt bij dit bestek.

¹⁵ Analyse van alle aannemers die hebben ingeschreven op een bestek.

aanbestedingsvormen zijn de inschrijvende aannemers bij het schrijven van het bestek onbekend.

Het merendeel (86,5%) van de bestekken is meervoudig onderhands aanbesteed. Bij onderhands aanbesteden wordt door de aanbestedende dienst al aannemers geselecteerd. Logischerwijs worden hiervoor aannemers geselecteerd waarvan verwacht wordt dat zij het werk tot een goed einde brengen. EMVI-criteria zouden hierbij minder streng of anders kunnen zijn omdat het Ingenieursbureau de geselecteerde aannemers al kent.

Een tweetal werken (3,8%) is één-op-één gegund. Dit waren twee kleine werken die een uitbreiding waren van een reeds aanbesteed RAW-bestek. EMVI-criteria bij deze aanbestedingsvorm is zinloos omdat er maar één aannemer is waarmee onderhandeld wordt.

aanbesteden werken met EMVI

De werken die aanbesteed zijn met EMVI als gunningscriterium zijn:

- Ondergrondse verzamelcontainers bij hoogbouw (bestek 2010-09)
- Eenhedenbestek bestrating, asfalt en riolering (bestek 2009-06)

3.1.2. Selectiecriteria

Ik heb onderzocht welke eisen er gesteld zijn in de aanbestede bestekken aan het in bezit van certificaten door de aannemer. Dit is in de bestekken toegepast als selectiecriterium. Bij het niet in het bezit hebben van het in het bestek vermelde certificaat volgt uitsluiting van de aanbesteding.

De volgende selectiecriteria zijn gesteld in de bestekken:

- VCA-certificaat
- ISO-9001 certificering
- BRL Groenkeur
- CO₂-Prestatieladder
- Euro norm

De selectiecriteria VCA, ISO-9001 en BRL Groenkeur zijn certificaten die door de opdrachtgever geëist kunnen worden. Een aannemer bezit deze certificaten wel of

niet. De CO₂-Prestatieladder¹⁶ is een getrapt certificaat. Als een aannemer dit certificaat heeft dan staat de aannemer in een bepaalde trede. Dit certificaat heeft te maken met duurzaamheid. Het is een getrapte certificering, des te hoger de trede des te meer meerwaarde de aannemer heeft. Dit is toepasbaar als EMVI-criterium.

In een aantal bestekken wordt de Euro norm¹⁷ geëist. Dit is echter geen certificering. Bij deze selectiecriteria moet de aannemer aantonen dat het materieel dat de aannemer inzet op het werk, voldoet aan de Europese emissie-eisen. De klassering loopt op dit moment van Euro norm 1 tot en met 6. Voor kentekengebonden voertuigen staat de klassering op het kentekenbewijs. Voor niet-kentekengebonden materieel op de fabrieksspecificaties. Ook dit criterium heeft te maken met duurzaamheid. Ook de Euronorm is een getrapt, des te hoger de Euro norm des te meer meerwaarde de aannemer heeft. Bij een hogere trede van het certificaat heeft de aannemer meer meerwaarde. Dit is toepasbaar als EMVI-criterium.

Een groot deel van de aanbestede bestekken hebben geen bijzondere gunningscriteria. Dit zijn alle bestekken die onderhands aanbesteed zijn. Dit is logisch want voor alle bestekken die onderhands aanbesteed zijn, zijn bekende aannemers uitgenodigd. Het is niet voor de hand liggend om deze bij elke aanbesteding weer om dezelfde certificaten te vragen. Bij de openbaar aanbestede werken worden wel bepaalde certificaten verplicht gesteld.

3.1.3. Eisen

In de bestekken staan een aantal eisen die mogelijk geschikt zijn als EMVI-criterium. Ik heb de volgende eisen/randvoorwaarden aangetroffen:

- Social Return on Investment (SROI)
- Gefaseerd werken
- Referentiewerken
- Geluidsreducerend asfalt
- Bonus bij eerder opleveren (op eindafrekening)

SROI

Bij een aantal nieuwere werken wordt SROI verplicht gesteld.

*'Social Return on Investment (SROI) is het stellen van sociale contractvoorwaarden bij inkopen, met als doel (regionale) werkgelegenheid te bevorderen en/of werkzoekenden, WSW¹⁸ gerechtigden en leerlingen aan een werkplek te helpen.'*¹⁹

Volgens het inkoopbeleid²⁰ moeten alle werken met SROI aanbesteedt worden. Opvallend is dat bij alle werken 3% van de aanneemsom besteed moet worden aan SROI terwijl de uitgangspunt van het beleid is dat er 5% van de aanneemsom besteed moet worden aan SROI. 3% mag alleen als er weinig uurloon in de aanneemsom zit. Of het toegepaste percentage van 3% wel juist is in deze bestekken heb ik niet onderzocht. Dit valt buiten de scope van dit onderzoek. [Wel zou SROI een EMVI-criterium kunnen zijn.](#) Dan zou de gemeente alleen een minimum percentage aan moeten geven. Elke aannemer die meer bied dan dit minimale percentage zou een voordeel kunnen hebben.

Gefaseerd werken

In nagenoeg alle bestekken is het gefaseerd uitvoeren van een werk verplicht gesteld. Dit is om de bereikbaarheid van bewoners en hulpdiensten te waarborgen of ten behoeve van het doorgaand verkeer. Bij werken in woonstraten is het vaak

¹⁶ De systematiek CO₂-Prestatieladder wordt beheerd door de stichting SKAO (www.skao.nl).

¹⁷ Zie bladzijde 38 voor een uitleg van de Euro norm.

¹⁸ Wet Sociale Werkvoorziening

¹⁹ Citaat: Inkoop- en aanbestedingsbeleid gemeente Almelo 2012

²⁰ Inkoop- en aanbestedingsbeleid gemeente Almelo 2012

niet toegestaan om alle straten in één keer af te sluiten. Dit moet dan bijvoorbeeld straat voor straat. Bij andere werken is een uitgebreid faseringsplan bijgevoegd, bijvoorbeeld bestek 2012-13, Herinrichting Stationsplein. Dit faseringsplan is door de gemeente opgesteld met daarin een verplichting hoe een aannemer moet werken. De fasering zou ook door een aannemer bepaald kunnen worden, wel met randvoorwaarden gesteld in het bestek. Uitgangspunt hierbij zou moeten zijn dat bewoners en gebruikers zo weinig mogelijk overlast hebben van het werk (wegafsluiting). [De aannemer met een beter faseringsplan heeft een meerwaarde in het bestek.](#)

Referentiewerken

Bij een drietal bestekken wordt een referentiewerk gevraagd. Deze bestekken zijn openbaar aanbesteed. De referenties betreffen een technische bekwaamheid of een omzeteis. In de aanbestedingswet 2012 is het niet meer toegestaan om te vragen naar een omzeteis²¹. Een technische referentie wordt alleen gevraagd bij specifieke werken. [Voor het aanbesteden met EMVI is dit niet relevant.](#)

Geluidsreducerend asfalt

In veel bestekken moet er asfalt aangebracht worden. In drie bestekken wordt geluidsreducerend asfalt verplicht gesteld. De geluidsreductie moet (minimaal) 4 decibel (dB) zijn ten opzichte van het referentiewegdek DAB. In deze bestekken is het asfaltmengsel altijd ter keuze aannemer mits de geluidsreductie maar gehaald wordt. Er zijn aannemers die een asfaltmengsel hebben dat een hogere geluidsreductie haalt. Deze aannemers kunnen een meerwaarde hebben. Een hogere geluidsreductie eisen in een bestek dan 4 dB kan de concurrentiestrijd beperken. Niet iedere aannemer heeft een asfaltmengsel dat een hogere geluidsreductie heeft dan 4 dB. Ook hebben sommige mengsels een kortere levensduur of zijn ze minder geschikt voor wringend verkeer. [Als geluidsreductie in een werk belangrijk is en een nog hogere geluidsreductie meerwaarde heeft, dan is dit geschikt als EMVI-criterium.](#) Overigens hoeft dit criterium niet alleen bij asfaltwerken van toepassing te zijn, er bestaan ook geluidsreducerende betonstraatstenen. Dit criterium kan ook toegepast worden in combinatie met garanties over de levensduur van een asfaltmengsel of het bestand zijn tegen wringend verkeer.

Bonus bij eerder opleveren

In drie bestekken wordt een bonus toegekend voor elke week dat een werk eerder klaar is. Bij deze bestekken was dit geen gunningscriterium. Bij de eindafrekening mag een aannemer een extra bedrag (bij deze werken € 2.500,- en € 5.000,-) van bij de eindtermijn optellen voor elke week dat hij eerder klaar is dan de in het bestek genoemde einddatum. Voor het later opleveren van deze projecten wordt een boete berekend die het dubbele van de korting bedraagt. [Een bonus voor het eerder opleveren van een werk kan, als een korte uitvoeringsduur belangrijk is, een criterium zijn voor het aanbesteden op EMVI.](#)

3.1.4. Vakgebied

De contractvorm RAW-bestek is oorspronkelijk bedoeld voor het aanbesteden van civieltechnische werken. Er kunnen echter ook werken mee aanbesteed worden die verwant zijn aan civieltechnisch werkzaamheden. Alle RAW-bestekken die door het Ingenieursbureau aanbesteed zijn betreffen civieltechnische werken. Bij een werk wordt echter over het algemeen naast civieltechnische werkzaamheden ook cultuurtechnische ('groen') werkzaamheden uitgevoerd. In 2012 en 2013 zijn in een aantal civieltechnische bestekken ook cultuurtechnische werkzaamheden in het bestek beschreven. [Technische criteria voor RAW-bestekken kunnen betrekking hebben op pure civieltechnische werkzaamheden maar ook op cultuurtechnische werkzaamheden.](#)

Groen heeft een belangrijke eigenschap die afwijkt van de civiele techniek. Bij groen wordt gewerkt met levend materiaal wat niet geproduceerd wordt maar gekweekt. Kwaliteit is daarbij een belangrijke factor maar is anders dan in de civiele techniek.

²¹ Aanbestedingswet artikel 2.90 lid 1

3.2. Categoriseren werktypes

Uit de 55 aanbestede werken heb ik de volgende projectsoorten kunnen herleiden:

- **Bouwrijp maken** (4x)
Woon- of industrieterrein
- **Onderhoud weg** (4x)
Herstellen straatwerk en asfaltdeklaag, de fundering en onderlagen asfalt worden gehandhaafd.
- **Onderhoud riool** (2x)
Betreft onderhoud niet-vrijverval riolering. Niet aanbesteed met een RAW-bestek, dit valt daarom buiten dit onderzoek.
- **Afkoppelen** (2x)
Afkoppelen hemelwaterafvoer van gemengd rioolstelsel naar gescheiden stelsel, oppervlaktewater of infiltratiesysteem.
- **Reconstructie weg** (12x)
Complete wegconstructie, geen riool
- **Reconstructie weg en riool** (15x)
Complete wegconstructie en rioolvervanging
- **Herinrichting** (3x)
Herinrichting van een gebied of een plein

De resterende 13 bestekken zijn niet in een bepaalde categorie samen te vatten. Dit omdat het afwijkende werkzaamheden betreft.

Er zijn in de onderzochte periode maar vier bouwrijpmaakwerken aanbesteed. Dit zijn er niet veel, de oorzaak van het lage aantal is de huidige crisis. Er is momenteel weinig behoefte aan (nieuwbouw)woningen. De Gemeente Almelo heeft wel een aantal projecten voorbereid maar deze worden vooralsnog niet uitgevoerd. Dit blijkt ook uit het feit dat in de periode 2005 – 2008 (4 jaar) er negen bouwrijp-bestekken aanbesteed zijn.

Het woonrijp maken van terrein is in de onderzochte periode niet aanbesteed door de Gemeente Almelo. Reden hiervoor is dat er te weinig kavels verkocht worden en daardoor geen straten woonrijp gemaakt worden. Over het algemeen wordt het

woonrijp maken van straten per straat aangepakt. Dit zijn kleine werken. Deze kleine werken vallen onder het drempelbedrag (€ 100.000,-²²) van het eenhedenbestek en worden uitgevoerd door de houder van het eenhedenbestek (bestek 2009-06).

Afkoppelen van terreinen en gebouwen is een specifiek werk. Het toepassen van RAW en EMVI bij deze projecten is vaak heel zinvol. Omdat het een nogal specifiek werk is, is het bepalen van standaard EMVI-criteria niet zinvol. Criteria hiervoor moeten specifiek per project opgesteld worden.

In de onderzochte perioden zijn, op één werk na (bestek 2010-02), geen nieuwe solitaire wegen²³ aangelegd. Standaard EMVI-criteria hiervoor lijken dan ook niet zinvol. Ook zijn er nooit solitaire riolen (riolen in open gebied zonder een weg) aangelegd. Hiervoor zijn standaard EMVI-criteria dan ook niet zinvol.

Voor de volgende standaardwerken wil ik EMVI-criteria opstellen:

- **Bouwrijp maken**
- **Onderhoud weg**
- **Reconstructie weg**
- **Reconstructie weg en riool**
- **Herinrichting terrein, gebied of plein**

3.3. Conclusie

De vragen met de antwoorden daarop zijn:

- Zijn alle werken aanbesteed met een RAW-bestek?
Ja, alle werken zijn aanbesteed met een RAW-bestek.
- Hoe worden deze werken aanbesteed: enkelvoudig onderhands, meervoudig onderhands of openbaar?
Hoofdzakelijk meervoudig onderhands

²² Bron: Bestek 2009-06.

²³ Vrijliggende wegen waaraan geen kavels zitten.

-
- T.b.v. het bepalen van EMVI-criteria: Wat voor eisen worden in de bestekken gesteld die wellicht ook toepasbaar zijn als EMVI-criterium?
 - *CO₂-Prestatieladder*
 - *Euro-normering*
 - *Social Return on Investment (SROI)*
 - *Gefaseerd werken*
 - *Geluidsreducerend asfalt*
 - *Fictieve korting voor eerder opleveren*

3.4. Aanbesteding bestek met EMVI

Ten tijde van dit afstudeeronderzoek is door het Ingenieursbureau een RAW-bestek (XL Park 12, dienstjaar 2013) aanbesteed met als gunningscriterium EMVI. Het bestek is gepubliceerd na 1 april 2013, daarom staat het niet in de voorgaande lijst met aanbestede bestekken.

Ik ben niet betrokken geweest bij het opstellen van de criteria en het bestek. Ik heb het bestek wel geanalyseerd. In bijlage 3 'Analyse wegingssystematiek bestek XL Park 12' vindt u inhoudelijk commentaar van mij op dit bestek. Dit commentaar heb ik geschreven na de publicatie van dit bestek maar voor de aanbesteding.

Met de verantwoordelijke projectleider en bestekschrijver heb ik mijn kritiek besproken. Zij zien deze aanbesteding als een eerste proef om RAW-bestekken met gunningscriterium EMVI aan te besteden. Voor de gekozen EMVI-criteria (CO₂-Prestatieladder en kortere uitvoeringsduur) vinden zij het gewicht voor meerwaarde (ca. 15%) voldoende. Zij zijn van mening dat deze criteria niet zo belangrijk zijn voor de uitvoering van het project dat ze meer gewicht moeten krijgen.

De aanbesteding en de inschrijvingen heb ik ook geanalyseerd. Deze analyse vindt u in bijlage 4 'Analyse aanbesteding bestek XL-Park 12'. Conclusies en aanbevelingen vindt u in dit onderzoek daar waar het relevant is.

4. Interviews

4.1. Algemeen

Ten behoeve van dit onderzoek heb ik een aantal interviews gehouden met deskundigen. Verslagen van alle interviews vindt u in bijlage 1 ‘Gespreksverslagen’.

Bij de start van dit onderzoek heb ik gesproken met de adviseur inkoop van de Gemeente Almelo. De adviseur inkoop adviseert alle afdelingen, van de Gemeente Almelo, die inkopen. Ook stelt hij het inkoopbeleid op. De informatie die hij mij verstrekte is verwerkt in dit onderzoek. Tijdens het schrijven van deze scriptie heb ik hem regelmatig geconsulteerd.

Voor de civieltechnische kant heb ik gesproken met de bureau-coördinator en projectleiders van de het Ingenieursbureau van de Gemeente Almelo.

Het eindresultaat van dit onderzoek is niet alleen bedoeld voor de Gemeente Almelo maar kan ook van toepassing zijn voor overige gemeentes, in ieder geval gemeentes van Netwerkstad Twente. Ik heb ook vertegenwoordigers van de grootste twee gemeentes, Enschede en Hengelo, geïnterviewd. Gemeente Enschede heeft al wel ervaring met het aanbesteden van RAW-bestekken met EMVI. De kennis en ervaring van de Gemeente Enschede heb ik verwerkt in deze scriptie. Gemeente Hengelo heeft nog weinig ervaring in het aanbesteden van RAW-bestekken met gunningscriterium EMVI. Naar verwachting kunnen zij baat hebben bij dit onderzoek.

Om niet alleen vanuit de kant van de opdrachtgever naar het aanbestedingsproces te kijken, maar ook vanuit de kant van de aannemer heb ik een aantal aannemers geïnterviewd. In de volgende paragraaf vindt u samenvatting van de gesprekken met aannemers.

Een onafhankelijke maar in deze scriptie veel genoemde partij is het CROW. Om het onderwerp vanuit een overkoepelende blik te bekijken heb ik ook een gesprek gehad met een consultant Aanbesteden & Contracteren van het CROW.

Naast de interviews heb ik (informele) gesprekken gehad met veel civiel- en niet civiel technici over dit onderwerp. De informatie uit deze gesprekken is verwerkt in deze scriptie.

4.2. Samenvatting gesprekken met aannemers

Om te weten te komen wat aannemers vinden van de verplichting om gunningscriterium EMVI toe te passen heb ik een drietal interviews gehad met drie verschillende aannemers. De aannemers hebben afgelopen jaren een aantal werken uitgevoerd in opdracht van de Gemeente Almelo. Deze drie aannemers zijn door mij willekeurig gekozen.

- Doel van de interviews was om te weten te komen wat ze van EMVI vinden, vooral in combinatie met een RAW-bestek.
- Hebben ze een voorkeur voor laagste prijs of EMVI?
- Willen ze wel veel tijd steken in het maken van een projectplan? Het kost immers veel tijd en heeft alleen zin gehad als ze het werk aannemen.
- Nemen ze liever werken aan die openbaar of onderhands aanbesteed worden?
- Op welke criteria denken zij van meerwaarde te kunnen zijn?
- Wat vinden ze van bepaalde criteria zoals kortere uitvoeringsduur, SROI of duurzaamheidsladders?
- Zou door het toepassen van EMVI ook het prijsniveau van aanbestede werken weer op een acceptabeler niveau²⁴ komen?

Ik heb gesproken met de directeur van aannemersbedrijf NTP te Enschede, de directeur van aannemer Timmerhuis Groep te Vriezenveen en met een hoofduitvoerder en projectleider van Reef Infra te Oldenzaal. Een verslag van de gesprekken staat in bijlage 1 (gespreksverslag 5, 7 en 10).

²⁴ De prijzen, de aanneemsommen, staan de laatste jaren behoorlijk onder druk. De winstmarges zijn klein, soms worden werken alleen maar aangenomen met als doel om het bedrijf draaiende te houden, niet om winst te maken.

De voor mij belangrijkste vraag was wat de aannemerij vindt van het aanbesteden van RAW-bestekken op EMVI. Alle drie de aannemers zijn voorstander van het aanbesteden van RAW-bestekken op EMVI maar ze zeggen ook dat EMVI alleen toegepast moet worden als het aanbesteden op EMVI, de criteria en waarde-prijsverhouding meerwaarde geeft. Zij delen mijn standpunt uit hoofdstuk 2.

Conclusies uit de gesprekken zijn:

- De aannemers vinden EMVI in combinatie met RAW-bestekken toepasbaar.
- De aannemers wil graag inschrijven op aanbestedingen van RAW-bestekken met gunningscriterium EMVI.
- EMVI als gunningscriterium bij RAW-bestekken moet alleen toegepast worden als dit meerwaarde geeft.
- De aannemers noemen zich geen prijsvechters maar willen ook kwaliteit leveren. Daarom zien zij voordeel in EMVI.
- Zij hopen dat het prijsniveau met EMVI weer op een normaal niveau komt. In ieder geval dat de nu gespannen markt zich een beetje ontspant.
- Eén aannemer neemt het liefst werken aan van de onderhandse markt. Dit omdat men graag een duurzame relatie met de opdrachtgever wil. De andere aannemers hebben geen duidelijke voorkeur. Bij EMVI bij voorkeur wel onderhands.
- Het schrijven van een uitvoeringsplan, of wat voor plan dan ook gevraagd wordt, vergt veel tijd. Deze werken moeten bij voorkeur niet openbaar aanbesteed worden omdat de kosten van de totale aanbesteding hoog oplopen. Dit kan beter meervoudig onderhands aanbesteed worden, of er moet door de opdrachtgever een inschrijfvergoeding betaald worden. Een voorstel is om door de aanbestedende dienst een limiet te stellen aan de grootte van een plan (bv. maximaal 10 pagina's).
- Het aspect waarde moet wel voldoende gewicht hebben in het eindresultaat. Timmerhuis vindt 20% een minimum. Liever nog 30% of 40%.
- Alle aannemers vinden dat de opdrachtgever het ingediende plan moet controleren tijdens de uitvoering maar ook boetes moet uitdelen als een aannemer zich er niet aan houdt.

- Bij EMVI-criteria bij RAW-bestekken denken alle aannemers aan procesmatige zaken (en geen technische criteria), zoals communicatie, omgevingsmanagement, bereikbaarheid en fasering. Ze vinden alle drie dat ze hier goed in zijn.
- Bij een gunningsmethode denkt iedereen aan de methode 'Gunnings op waarde' hoewel ze deze niet altijd zo benoemen. Timmerhuis vindt dit de beste methode.
- De aannemers zijn van mening dat bij een beoordeling lager dan een 6 de aannemer niet voldoet aan de kwaliteitseisen die in het bestek staat. Ze vinden het dan ook terecht dat een aannemer uitgesloten wordt.

5. Wegingsmethode

5.1. Diverse methodes

Voor het bepalen (berekenen) van de ‘economisch meest voordelige inschrijving’ moeten twee afzonderlijke zaken, prijs en (meer)waarde, op een bepaalde manier samengevoegd worden zodat de beste inschrijving bepaald kan worden. Hier zijn een aantal methodes voor. In de bij dit onderzoek behorende literatuurstudie²⁵ heb ik onderzocht welke methodes er zijn en welke geschikt zijn.

Conclusie van deze studie is dat de methode ‘Gunnen op waarde’²⁶ het meest geschikt is. Hoe deze methode werk is beschreven in de literatuurstudie.

5.2. Varianten in de methode ‘Gunnen op waarde’

Wel zijn er nog een aantal opties in ‘Gunnen op Waarde’ waarvoor een keuze gemaakt moet worden. Dit betreft het bereik voor rapportcijfers die gegeven kunnen worden en hoe om te gaan met beoordelingen lager dan een 6.

De volgende drie varianten worden vaak toegepast:

- 1) Het bereik voor de beoordeling begint bij 0 en eindigt bij 10.**
De fictieve korting per criterium is over het volledige bereik direct gekoppeld. Rapportcijfer 0 is 0% van de meerwaarde voor het bewuste criterium. Rapportcijfer 6 is 60%, rapportcijfer 10 is 100% meerwaarde.
- 2) Bij een beoordeling lager dan een 6 geldt uitsluiting.**
Dit kan per criterium of voor het gemiddelde van de beoordelingen gelden.
- 3) Bij een beoordeling lager dan een 6 geldt een fictieve bijtelling.**

Bij variant 1 heeft een inschrijver die voldoet aan de basisvereisten al 60% fictieve korting van het totaal aan fictieve korting die hij kan krijgen. Het onderscheidend vermogen in kortingen wordt dan wel beperkt. Deze mogelijkheid vind ik daarom niet geschikt.

De door mij geraadpleegde aannemers zijn van mening dat een beoordeling lager dan een 6 uitsluiting moet zijn, zoals in variant 2. Het CROW deelt in haar publicatie Gunnen op Waarde deze stelling.

Gemeente Enschede²⁷ past variant 3 toe, een fictieve bijtelling. Enschede is van mening dat een aannemer die op één onderdeel een onvoldoende scoort waarschijnlijk prima in staat is om toch een werk te maken. EMVI-criteria gaan over het algemeen over de procesmatige kant en niet over de techniek.²⁸

Ik adviseer om een combinatie van variant 2 en 3 toe te passen. Het moet afhankelijk zijn van het criterium. Per criterium moet bepaald worden of een beoordeling lager dan een 6 acceptabel is of niet. Is een beoordeling lager dan een 6 niet acceptabel dan volgt uitsluiting. Heeft een beoordeling lager dan een 6 geen (grote) consequenties voor het eindresultaat van het werk dan kan een fictieve bijtelling gelden per criterium. Het gevolg voor uitsluiting of fictieve bijtelling moet wel duidelijk in het bestek beschreven worden. De consulent aanbesteden van het CROW deelt deze visie²⁹.

Voorbeelden hiervan zijn:

- **Een kortere uitvoeringsduur:**
Niet sneller uitvoeren dan de opdrachtgever aangeeft is het basisniveau (cijfer 6). Een kortere uitvoeringsduur geeft meerwaarde (cijfer >6), waarbij de maximale kortere uitvoeringsduur cijfer 10 (maximale korting) is. Langer uitvoeren is onder basisniveau (cijfer <6) waarbij er een fictieve bijtelling volgt. Voor het uiteindelijke resultaat van het werk heeft dit criterium geen invloed. Als de uitvoering gereed is, is in alle gevallen het

²⁵ Hoofdstuk 3 van de literatuurstudie

²⁶ Beschreven in CROW Publicatie 253, Gunnen op waarde: Hoe doe je dat?

²⁷ Zie gespreksverslag gemeente Enschede in bijlage 1.

²⁸ Zoals zal blijken in §7.1.

²⁹ Zie gespreksverslag consulent CROW in bijlage 1.

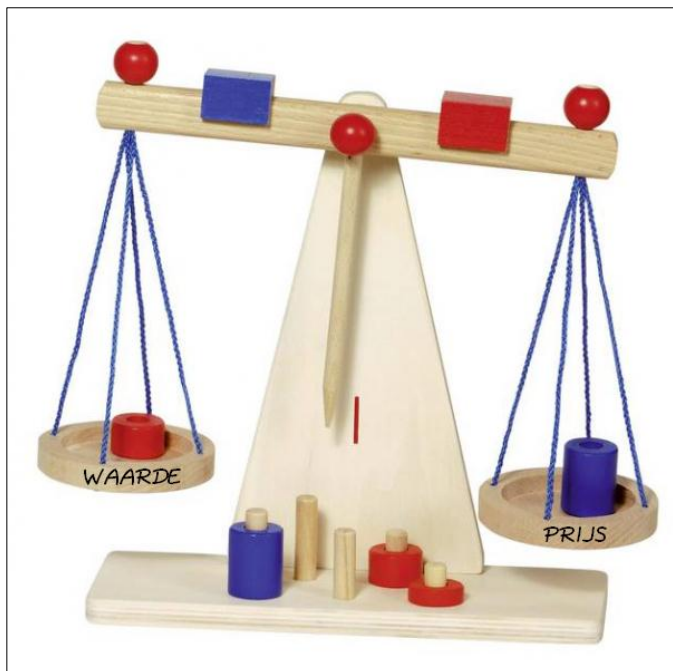
resultaat hetzelfde, alleen de tijd om tot het resultaat te komen varieert.

➤ **CO₂-prestatieladder**

Bijna alle aannemers hebben minimaal het certificaat voor trede 3 van de ladder. Dit zou ook beschouwd kunnen worden als basisniveau (6, geen fictieve korting of bijtelling). Vooral voor de toekomst is dit toepasbaar als het basisniveau als aannemers naar een hoger niveau groeien. Inschrijvers met een trede lager dan 3 kunnen het werk succesvol uitvoeren maar geven voor de aanbesteding geen meerwaarde. Ook hier geldt weer: Het resultaat van het werk blijft hetzelfde. De hoeveelheid CO₂-uitstoot kan verschillen.

6. Verhouding waarde en prijs

Het bepalen van de meest voordelige inschrijving is een optelsom van prijs en (meer)waarde. Deze waarde en prijs moeten tot elkaar in verhouding staan. Maar wat moet deze verhouding zijn?

Schematische weergave van de afweging van de verhouding waarde en prijs. Het afwegingsproces is vergelijkbaar met een balansweegschaal. Afhankelijk van de gekozen waarde-prijsverhouding, de beoordeling van het aspect waarde van de inschrijver en de inschrijfsom zal de weegschaal naar links of naar rechts uitslaan.³⁰

Fragment uit de literatuurstudie³¹:

Het CROW heeft hier in samenwerking met PSIBouw onderzoek naar gedaan. Zij hebben in het kader van dat onderzoek een aantal workshops uitgevoerd³². De conclusie is dat een waarde-prijsverhouding tussen de 40%-60% en 60%-40% zou moeten liggen. Het aspect 'waarde' moet een substantieel deel van het geheel zijn. De deelnemers aan dit onderzoek zijn van mening dat inschrijvers zich echt moeten kunnen onderscheiden van elkaar. Als dit onderscheid er niet is kan beter op laagste prijs gegund worden. Het aanbesteden op EMVI moet wel meerwaarde hebben. Ook zal, wanneer waarde een lager gewicht heeft dan 40%, dit weinig invloed hebben op de aanbesteding en daarom wordt geadviseerd om dan op laagste prijs te gunnen.

De analyse van het bestek XL-Park vak 12³³, dat als eerste RAW-bestek met EMVI door de Gemeente Almelo aanbesteed is, bevestigt de algemene mening dat een gewicht aan waarde minder dan 40% geen onderscheidend vermogen heeft. Bij deze aanbesteding hebben de EMVI-criteria, met een gewicht voor waarde van ca. 15%, geen verschil in de uitslag van de aanbesteding opgeleverd ten opzichte van de inschrijfsom. EMVI-criteria hebben in dit bestek, door hun lage gewicht, geen invloed gehad op de uitslag van de aanbesteding.

Het huidige beleid³⁴ van de Gemeente Almelo geeft als uitgangspunt aan dat de prijs bij EMVI voor minimaal 60% meeweegt. Letterlijk staat er: 'Gemeente Almelo neemt in de weging als richtinggevend uitgangspunt dat de prijs minimaal 60% meeweegt.' Het hanteren van een prijsverhouding van 60% of meer wordt derhalve niet afgedwongen door het beleid maar wel (dwingend) geadviseerd. De achtergrond van dit percentage is de huidige economisch tijd waarin iedereen, en

³¹ Literatuurstudie, §4.2

³² GUNNEN OP WAARDE: HOE DOE JE DAT?, Praktische handreiking voor bouwopdrachten. Publicatie 253. Ede, CROW, 2007

³³ Zie bijlage 3 'Analyse wegingssystematiek bestek XL Park 12 (voor aanbesteding)' en bijlage 4 'Analyse aanbesteding bestek XL-Park 12'

³⁴ Inkoop- en aanbestedingsbeleid Gemeente Almelo januari 2012

³⁰ Bron afbeelding: www.speelgoedfamilie.nl; bewerking A.M. van Hofwegen

dus ook overheid, moet bezuinigen. De Gemeente Almelo geeft hiermee aan dat ze toch graag een scherpe prijs wil hebben.³⁵

Als de Gemeente Almelo het belangrijk vindt om bij een aanbesteding een scherpe prijs te hebben kan de Gemeente Almelo beter altijd op laagste prijs gunnen. Het uitgangspunt dat de prijs minimaal voor 60% meetelt in de uitslag van de aanbesteding sluit niet aan op de richtlijnen voor gunnen waarde met de beste waarde-prijsverhouding. Mijn advies is om het beleid te wijzigen en het gewicht voor prijs te verzwakken naar de bandbreedte van 40% to 60% of helemaal uit het beleid te halen.

Wil het Ingenieursbureau zich houden aan de richtlijnen van het CROW en het inkoopbeleid dan is een verhouding van (meer)waarde-prijs van 40%-60% de enige mogelijkheid.

Er wordt op dit moment gewerkt aan een nieuw regionaal inkoopbeleid samen met 14 andere Twentse gemeentes. Dit nieuwe beleidsstuk moet in 2013 van kracht worden. In de conceptversie van dit beleid wordt geen dwingend advies meer gegeven voor een waarde-prijsverhouding bij EMVI.³⁶

De Gemeente Enschede geeft standaard een gewicht van 60% aan kwaliteit.³⁷ Zij hanteren het omgekeerde uitgangspunt dan waar de Gemeente Almelo van uitgaat. In het algemene inkoop- en aanbestedingsbeleid van de Gemeente Enschede is echter geen minimum of maximum percentage afgedwongen³⁸. Het is derhalve een afdelingsafhankelijk uitgangspunt.

Bij het toepassen van de methode Gunnen op Waarde kan alleen de maximale fictieve korting behaald worden als de inschrijver, in het geval van beoordelingen, op elk criterium een 10 krijgt. Waarschijnlijk zullen in de praktijk de beoordelingen in het bereik tussen 6,0 en 9,0 liggen. Bij het toepassen van een waardepercentage van 40% en bij een maximale gemiddelde beoordeling van een 9,0 is de werkelijke

fictieve korting 30%. Dit geeft aan dat het percentage voor waarde niet te laag aangehouden moet worden als men verwacht dat niemand de maximale beoordeling voor waarde krijgt. De reël te behalen fictieve korting is ook sterk afhankelijk van de gewichten die aan de criteria gehangen zijn. Dit is ook de reden dat de Gemeente Enschede 60% aanhoudt als gewicht voor waarde, zodoende krijgt de EMVI-criteria wel voldoende invloed op het resultaat van de aanbesteding³⁹.

Aandachtspunt is dat als er lage of middelmatige beoordelingen verwacht wordt om te zorgen dat EMVI-criteria wel voldoende gewicht blijven houden om onderscheidend vermogen te geven op de uitslag van de aanbesteding. Als in het genoemde voorbeeld de gemiddelde beoordeling bij alle inschrijvers een 7,0 is dan geeft dit slechts 10% fictieve korting.

Mijn verwachting is dat een 10 zelden gegeven zal worden. Overig moet men zeker een 10 durven geven als de beoordelaar van mening is dat het niet beter kan!

Het aanbestedingsbeleid van de Gemeente Almelo is niet dwingend. Mijn advies is dan ook om per project te beoordelen hoe zwaar de meerwaarde moet meetellen in de bepaling van de economisch meest voordelige inschrijver. Ook wordt geadviseerd om de richtlijn in de publicatie van het CROW te volgen. Dit kan afhankelijk zijn van het project.

Als algemeen uitgangspunt voor het aanbesteden van de bestekken van de Gemeente Almelo adviseer ik een waarde-prijsverhouding van 50%-50%. Dit is het gemiddelde van de richtlijnen.

Wel moet bij elk bestek bepaald worden of het percentage voor waarde van 50% voor het bewuste werk van zo'n groot belang moet zijn. Als de gekozen waardecriteria van minder groot belang zijn moet het percentage voor waarde ook naar beneden.

Het is aan te bevelen om na elke aanbesteding te analyseren of het gekozen percentage voor waarde ook heeft voldaan aan de verwachtingen.

³⁵ Bron: Interview 1: inkoopadviseur Gemeente Almelo

³⁶ Bron: concept inkoopbeleid Twentse gemeentes

³⁷ Bron: Interview 3: Gemeente Enschede

³⁸ Bron: Inkoop- en aanbestedingsbeleid Gemeente Enschede, april 2012

³⁹ Bron: Door middel van navraag bij de Gemeente Enschede.

7. EMVI-criteria

7.1. Criteriagroepen

7.1.1. Criteriagroepen in de literatuur

Een gunningscriterium moet verband houden met het uit te voeren werk. Criteria die geen verband houden met het uit te voeren werk zijn niet toegestaan.

Aanbestedingswet 2012 artikel 2.90

5. Een aanbestedende dienst stelt bij de voorbereiding en het tot stand brengen van een overeenkomst uitsluitend eisen aan de inschrijver en de inschrijving die verband houden met en die in een redelijke verhouding staan tot het voorwerp van de opdracht.

Kort samengevat: Een aanbestedende dienst stelt uitsluitend eisen die verband houden met het voorwerp (lees: onderwerp) van de opdracht.

Een eerste stap voor het opstellen van criteria is het vaststellen van een aantal groepen waarop deze criteria betrekking kunnen hebben. De Aanbestedingswet⁴⁰ en het ARW 2012⁴¹ geven al een aantal voorbeelden waarop de criteria betrekking kunnen hebben. Dit zijn:

- a) Kwaliteit;
- b) Prijs;
- c) Technische waarde;
- d) Esthetische en functionele kenmerken;
- e) Milieukeurmerken;
- f) Gebruikskosten;
- g) Rentabiliteit;

- h) Klantenservice en technische bijstand;
- i) Datum van levering;
- j) Termijn voor de levering of uitvoering.

Deze voorbeelden van criteria zijn niet concreet. Dit kan ook niet in een algemene wet. De voorbeelden van criteria geven wel een goede denkrichting voor specifieke criteria. Deze voorbeelden van criteria beschouw ik als criteriagroepen. Aan deze groepen kunnen een aantal concrete en specifieke criteria gehangen worden.

Behalve de criteria die de Aanbestedingswet noemt zijn er nog meer mogelijke criteriagroepen. De inkoopssystematiek van de Gemeente Almelo stelt de volgende criteriagroepen voor⁴²:

- Prijs
- Uitvoering
- Projectmanagement
- Levertijd of planning
- Plan van aanpak
- Kwaliteit
- Competenties, bekwaamheden
- Milieukeurmerken
- Gebruikskosten
- Levensduurkosten
- Rentabiliteit
- Klantenservice
- Duurzaamheid
- Sociale factoren
- Esthetische en functionele kenmerken
- Presentatie
- Risicomanagement
- Overlast omgeving

⁴⁰ Aanbestedingswet 2012: artikel 2.115 lid 2

⁴¹ ARW 2012: o.a. artikel 2.3.39

⁴² Bron: standaard documenten t.b.v. aanbesteding Gemeente Almelo in aanbestedingstool Negometrix. Opgesteld door het inkoopplatform van de gemeente onder leiding van de adviseur inkoop van de Gemeente Almelo.

- Waardering verleden

In de voorgestelde criteriagroepen van de Gemeente Almelo komen alle criteriagroepen die de aanbestedingswet voorstelt weer terug.

De Gemeente Enschede hanteert voor hun aanbestedingen een aantal hoofddoelen, in dit verband zijn deze ook als criteriagroepen te benoemen.⁴³

- Publieksgerichtheid
- Innovatie
- SROI (aanvulling op minimum eis)
- Duurzaamheid
- Beheersing van de uitvoering van het werk (projectbeheersing)

Intern adviseren zij 2 à 3 van deze hoofddoelen op te nemen als EMVI-criterium.

Uit eigen onderzoek en de interviews heb ik de volgende aanvullende criteriagroepen bepaald:

- Communicatie
- Omgevingsmanagement
- Fasering (goed faseringsplan)
- Inschakelen van lokale bedrijven
- Kwaliteitscertificaten⁴⁴

Alles bij elkaar genomen kom ik op de volgende mogelijke criteriagroepen en suggesties voor criteria:

- Kwaliteit
- Prijs
- Technische waarde
- Esthetische en functionele kenmerken
- Milieukenmerken, duurzaamheid
- Gebruikskosten
- Rentabiliteit

⁴³ Bron: Presentatie gemeente Enschede 30 mei 2013 'Aanbesteden op EMVI'

⁴⁴ Bron: Plan van Aanpak van dit onderzoek

- Klantenservice en technische bijstand
- Datum van levering
- Termijn voor de levering of uitvoering
- Uitvoering
- Projectmanagement
- Plan van aanpak
- Competenties, bekwaamheden
- Levensduurkosten
- Sociale factoren, bv. SROI (aanvulling op minimum eis)
- Risicomanagement
- Overlast omgeving
- Waardering verleden
- Publieksgerichtheid
- Innovatie
- Beheersing van de uitvoering van het werk (projectbeheersing)
- Communicatie
- Omgevingsmanagement
- Fasering (goed faseringsplan)
- Inschakelen van lokale bedrijven
- Kwaliteitscertificaten

Zijn al deze criteriagroepen geschikt voor toepassing bij een RAW-bestek?

7.1.2. Beschrijving criteriagroepen

Kwaliteit

Bij de aanbesteding van een RAW-bestek is in het bestek exact beschreven hoe een project gemaakt moet worden, inclusief de technische constructie. Technische eisen en randvoorwaarden aan een civieltechnische constructie zijn beschreven in het RAW-bestek en in de Standaard RAW Bepalingen⁴⁵. De basiskwaliteit ligt

⁴⁵ Standaard RAW Bepalingen (de 'Standaard'): In dit boek zijn alle eisen en voorwaarden voor een civieltechnisch werk beschreven. Bij elk RAW-bestek is de Standaard van toepassing verklaard. De Standaard wordt elke vijf jaar herzien door het CROW. De actuele versie is Standaard 2010.

derhalve vast en kan niet in een EMVI-criterium meegenomen worden. Wil een opdrachtgever een hogere kwaliteit dan zijn er twee mogelijkheden:

- 1) Een hogere kwaliteit eisen in het bestek.
Bij elke inschrijver krijgt de opdrachtgever dezelfde hogere kwaliteit en elke aannemer calculeert met deze kwaliteit. De opdrachtgever krijgt wat hij wil maar betaalt er ook voor.
- 2) Een hogere kwaliteit inzetten als EMVI-criterium. Elke inschrijver komt met een ander voorstel. Mogelijk kan een aannemer hierin de meerwaarde van zijn bedrijf laten zien. De hogere kwaliteit moet bij de aanbesteding aantoonbaar zijn. Het moet immers beoordeeld of vergeleken worden met de overige inschrijvers. Voorbeelden zijn: Asfalt van dat beter bestand is tegen wringend verkeer of een hogere geluidsreductie.

Deze technische eisen kunnen zowel civieltechnisch als cultuurtechnisch van aard zijn.

Prijs

Prijs is altijd een zwaarwegend onderdeel van een aanbesteding. Een aanbesteding die uitsluitend op kwaliteit beoordeeld is heeft waarschijnlijk nooit plaatsgevonden. In dit verband van benoeming van criteriagroepen is dit criterium niet van toepassing, het is immers bij een aanbesteding altijd een zwaarwegend criterium.

Technische waarde

Met technische waarde wordt bedoeld: De waarde van het bouwwerk na voltooiing hiervan. Aangezien het ontwerp door de opdrachtgever wordt gemaakt is dit in dit verband geen relevant criterium.

Esthetische en functionele kenmerken

Voor het aanbesteden van werken waarbij het ontwerp door de inschrijver gemaakt moet worden is dit een heel belangrijk EMVI-criterium. Bij een RAW-bestek, waarbij het ontwerp door de opdrachtgever gemaakt is, is dit aspect over het algemeen niet van toepassing. Esthetiek en functionaliteit zijn immers al in het ontwerp verwerkt.

Milieukeurmerken, duurzaamheid

Gemeentes hechten waarde aan een beter milieu. Vaak is er een beleid om duurzaam in te kopen. Een bestek moet voldoen aan de minimumeisen die in het duurzaamheidsbeleid voorgeschreven zijn. De Gemeente Almelo streeft er op dit moment naar om minimaal 75% duurzaam in te kopen. Vanaf 2015 moet dit 100% zijn.⁴⁶ Duurzaamheid zou een criterium kunnen zijn, maar is lastig meetbaar. Wel komen hier steeds meer gereedschappen voor om deze te kunnen meten⁴⁷.

Vanaf 2015 moet er voor 100% duurzaam ingekocht worden. Voor 2013 en 2014 moet er minimaal voor 75% duurzaam ingekocht worden. Voor deze periode zou meer dan 75% duurzaam inkopen een EMVI-criterium kunnen zijn.

Als een onderdeel van duurzaam inkopen kan ook de reductie van de uitstoot van CO₂ gezien worden. Reductie van de CO₂-uitstoot is een actueel onderwerp. Om de CO₂-reductie van een bedrijf objectief meetbaar te maken heeft Prorail de CO₂-Prestatieladder ontwikkeld. Deze wordt nu beheerd door de Stichting Klimaatvriendelijk Aanbesteden & Ondernemen (SKAO)⁴⁸. De ladder kent vijf tredes. Een aannemer wordt gecertificeerd door een onafhankelijk keuringsinstituut. De CO₂-Prestatieladder wordt bij gunningscriterium 'laagste prijs' ook wel gebruikt als selectiecriterium⁴⁹.

Het toepassen van de CO₂-Prestatieladder is, voor de aanbestedende dienst, een objectief en eenvoudig meetbaar criterium. Een aannemer hoeft bij de aanbesteding alleen maar zijn certificaat te tonen. De CO₂-Prestatieladder is ook ontwikkeld om toe te passen als EMVI-criterium zodat inschrijvers zich hierin kunnen onderscheiden⁵⁰.

Overigens is het niet toegestaan het certificaat van de CO₂-Prestatieladder of een ander certificaat te eisen⁵¹ en een inschrijver uit te sluiten als hij dit certificaat niet

⁴⁶ Inkoopbeleid gemeente Almelo / Nota B&W Duurzaam inkopen 2008/8368

⁴⁷ Agentschap NL is hiervoor een geschikte partner

⁴⁸ Meer informatie op www.skao.nl

⁴⁹ Zie bijlage 1: Overzicht bestekken, bestek 2012-13

⁵⁰ Bron: Handboek CO₂-Prestatieladder versie 2.1 (§4.1)

⁵¹ zie ook Gids Proportionaliteit §3.5.6

heeft. Hij mag uitgesloten worden van de deelneming als hij niet aan de eisen die bij het certificaat horen voldoet. Een opdrachtgever eist dat een inschrijver voldoet aan de eisen die bij een bepaalde trede van een certificaat horen. Een inschrijver moet, in het geval dat hij certificaat niet heeft, aantonen dat hij wel aan de voorwaarden behorende bij het certificaat voldoet. Dit kan behoorlijk gecompliceerd zijn voor één aanbesteding. Over het algemeen is het voor de aannemer efficiënter om zich officieel te laten certificeren.

Als een gemeente de CO₂-Prestatieladder belangrijk vindt, dan zou de opdrachtgever dit bij elk project moeten eisen. Het is niet logisch dat CO₂-reductie bij het ene project wel en bij het andere project niet belangrijk is. Voor de toepassing hiervan en percentages die bij de treden horen, moet een beleidskeuze gemaakt worden die thuishoort in het inkoopbeleid. Ook kan het Ingenieursbureau van de Gemeente Almelo of een andere aanbestedende dienst hiervoor een algemene keuze maken die alleen geldt binnen het Ingenieursbureau of betreffende dienst.

Gebruikskosten

Kosten van het gebruik hangen vast aan het ontwerp. Bij een RAW-bestek is dit een niet relevant criterium.

In het kader van gebruikskosten kan ook gekeken worden naar hoelang de kwaliteit bij oplevering gegarandeerd wordt. Met andere woorden: Garantie. Hoe lang garandeert een aannemer dat een bepaalde constructie onderhoudsarm of onderhoudsvrij is. Voorbeeld is de kwaliteit of levensduur van een asfaltdeklaag. Dit specifieke voorbeeld is wel toepasbaar als EMVI-criterium maar alleen bij specifieke projecten. Het nadeel van dit criterium is dat het pas jaren na oplevering controleerbaar is.

Rentabiliteit

Rentabiliteit betekent: Het behalen van maximale winst.⁵²

Bij een RAW-bestek is rentabiliteit niet relevant want over het algemeen levert een uitgevoerd civieltechnisch project geen directe financiële inkomsten voor een aanbesteder. Een aannemer kan, indien wel van toepassing, hier nauwelijks

meerwaarde aan geven aangezien de aannemer het ontwerp niet maakt. Bij andere contractvormen kan dit wel een toepasbaar criterium zijn.

Bij de aanleg van woonwijken door projectontwikkelaars of in de vastgoedsector zou dit wel toepasbaar kunnen zijn. Door een projectontwikkelaar moet immers wel winst gemaakt worden. Deze vormen van uitvoeren van werken vallen buiten het kader van dit onderzoek.

Klantenservice en technische bijstand

Klantenservice en technische bijstand zijn geen gebruikelijke onderwerpen in de civiele techniek. Voor zover van toepassing is dit geregeld in de Standaard en in de UAV⁵³. Klantenservice zou men bij werkzaamheden in de openbare ruimte ook kunnen interpreteren als service aan de gebruikers, de klanten van de opdrachtgever, dus service aan de burgers. Deze vorm van klantenservice wordt o.a. benoemd bij het onderdeel 'omgevingsmanagement'.

Technische bijstand na oplevering van een werk is in de GWW-sector niet noodzakelijk en ook niet gebruikelijk. Over het algemeen is de opdrachtgever zelf ook deskundig. Technische bijstand voor het in gebruiken nemen van een werk is, uitzonderingen daargelaten, niet van toepassing. Eventuele gebreken of onvolkomenheden die na oplevering van het werk tevoorschijn komen worden meestal afgehandeld in een onderhoudstermijn, die bijna altijd voorgeschreven is.⁵⁴

Datum van levering

De datum van levering is niet van toepassing bij werken. Er moet immers ter plaatse een project worden gerealiseerd dat altijd enkele dagen tot soms enkele jaren duurt. Wat wel mogelijk is, is een termijn van uitvoering. Dit is beschreven in de volgende criteriagroep; 'Termijn voor de levering of uitvoering'.

Termijn voor de levering of uitvoering

Het uitvoeren van een civieltechnisch werk geeft over het algemeen veel overlast. Met name bij projecten waarbij wegen (langdurig) afgesloten zijn. Gevolg is dat

⁵³ Uniforme Administratie Voorwaarden voor de uitvoering van werken (UAV). Van toepassing bij elk RAW-bestek. In de UAV staan voorwaarden voor de uitvoering van werken.

⁵⁴ Voorwaarden voor de onderhoudstermijn staan in de UAV, lid 11.

⁵² Bron: 'Bedrijfseconomie', Drs. W.A. ter Haar

aanliggende percelen (woningen, bedrijven) aan een project niet of beperkt bereikbaar zijn en dat doorgaand verkeer moet omrijden. Vooral bij doorgaande wegen, busroutes en routes voor hulpdiensten geeft dit grote hinder.

Hoe korter een aannemer werkt, hoe prettiger dit is voor de omgeving. Sneller werken is vaak wel mogelijk maar ook duurder (bv. werken in 2 ploegen). Als een kortere uitvoeringsduur bij een project belangrijk is, is het een prima EMVI-criterium: kortere uitvoeringsduur is meer fictieve korting. Toepassing van dit criterium is alleen toelaatbaar als een snellere uitvoeringsduur ook echt noodzakelijk is.

Uitvoering

De wijze van uitvoering kan van belang zijn voor de opdrachtgever. Denk hierbij aan bereikbaarheid van belanghebbenden. Dit aspect is echter te herleiden naar andere criteriagroepen zoals 'fasering' en 'publieksgerichtheid/communicatie'. Bij deze criteriagroepen wordt ingegaan op de wijze van uitvoering.

Projectmanagement

Bij projectmanagement wordt bedoeld de wijze waarop een aannemer het project denkt uit te gaan voeren met als resultaat een succesvol uitgevoerd project.

Iedere aannemer die inschrijft op aanbestedingen van gemeentes zijn over het algemeen prima in staat om zijn eigen projecten te beheersen. Het ISO 9001-certificaat kan helpen zijn processen te stroomlijnen.

Onderdelen van projectmanagement zijn omgevingsmanagement en risicomanagement, deze onderdelen worden apart genoemd in dit overzicht.

Plan van aanpak

Het maken van een plan van aanpak wordt veel gevraagd bij aanbestedingen met gunningscriterium EMVI. Het maken van een plan van aanpak is en mag geen doel op zich zijn. Het plan van aanpak is een document waarin beschreven staat hoe een aannemer het werk gaat uitvoeren, dit aan de hand van de onderwerpen die in dit hoofdstuk genoemd zijn. Een plan van aanpak kan derhalve geen criterium op zich zijn.

Moet er door een aannemer een plan van aanpak geschreven worden, met daarin beschreven zijn aanpak voor de uitvoering van een werk volgens de hier genoemde criteria, dan moet deze beoordeeld worden. Het beoordelen van een tekst (het plan) is altijd subjectief en moet worden beoordeeld door een beoordelingsteam.

Competenties, bekwaamheden

In het verleden werd bij het aanbesteden van een bestek vaak om referentiewerken gevraagd. De aannemer moest hiermee aantonen dat hij eerder vergelijkbare werken succesvol uitgevoerd heeft. Het is toegestaan om een aannemer bewijsvoering te vragen van zijn technische bekwaamheid of beroepsbekwaamheid⁵⁵. De Gids Proportionaliteit beperkt dit tot maximaal één referentie per relevante competentie⁵⁶. Als bij een aanbesteding competenties belangrijk zijn is dit een voorwaarde tot gunning. Als aanbestedende dienst wil je dat een aannemer deze ervaring heeft. Het is niet logisch dit te zien als een criterium dat meerwaarde oplevert voor het werk.

Levensduurkosten

Aangezien de opdrachtgever het project ontwerpt en de toe te passen materialen voorschrijft heeft de aannemer nauwelijks invloed op het ontwerp en de toe te passen materialen en derhalve op de levensduurkosten. De aannemer heeft alleen invloed op het goed aanleggen van de voorgeschreven constructie.

Wat wel mogelijk is, is het toestaan van een alternatieve constructie, bijvoorbeeld de toepassing van een ander asfaltmengsel voor deklagen toestaan. Misschien heeft de aannemer wel een eigen asfaltmengsel dat langer meegaat dan standaard mengsels. Vooral bij het toepassen van geluidsreducerend asfalt kan dit van belang zijn omdat geluidsreducerend asfalt over het algemeen een kortere levensduur heeft dan 'standaard'-mengsels. Eigen producten van aannemers zijn niet dwingend voor te schrijven in een RAW-bestek, een levensduur wel.

Een langere levensduur van een constructie is niet altijd van belang in een stedelijk omgeving. Vaak moeten wegen of riolen weer veranderd worden voordat de

⁵⁵ Aanbestedingswet 2012 artikel 2.90 en 2.93

⁵⁶ Gids Proportionaliteit; Voorschrift 3.5G

technische levensduur bereikt is. Oorzaken zijn nieuw beleid, nieuwe inzichten, nieuwe inrichtingseisen, nieuwbouw in de straat of elders, andere behoeften, enz.

De factor levensduur is bij de meeste projecten van gemeentes niet van belang. Het criterium levensduur is niet toepasbaar bij RAW-bestekken.

Sociale factoren

'Gemeente Almelo wil in het kader van het gemeentelijk sociaal maatschappelijk beleid zo veel mogelijk mensen in de gemeente en regio aan het werk hebben en houden. Dit geldt ook voor mensen die een afstand tot de arbeidsmarkt hebben. Social Return on Investment (SROI) is het stellen van sociale contractvoorwaarden bij inkopen, met als doel (regionale) werkgelegenheid te bevorderen en/of werkzoekenden, WSW⁵⁷ gerechtigden en leerlingen aan een werkplek te helpen.'⁵⁸

Gemeentes zijn verantwoordelijk voor de uitbetaling van uitkeringen aan uitkeringsgerechtigden. Daarnaast zetten zij opdrachten uit in de markt waarvoor door mensen werk verricht moet worden. Een gemeente heeft een sociaal maar ook een financieel voordeel bij als werklozen weer aan het werk komen door hun opdrachten. Dit is het idee achter SROI. Het toepassen van de SROI-regeling bij werken is vastgesteld beleid^{59 60}

Het beleid schrijft voor om standaard 5% van de aanneemsom te besteden aan loonkosten voor een SROI-kandidaat. Voor die situaties waarbij de aanneemsom aantoonbaar voor meer dan 75% uit materiaalkosten bestaat kan het SROI-percentage op 3% worden gesteld. De factor loonkosten is in dergelijke opdrachten een relatief klein deel van de aanneemsom. Toepassing van 5% zou om die reden disproportioneel zijn.

SROI wordt bij RAW-bestekken toegepast als eis. In een deel van de aanbestede bestekken bij de Gemeente Almelo is SROI geëist. Wel is in alle gevallen slechts het minimum percentage van 3% gehanteerd⁶¹.

⁵⁷ Wet Sociale Werkvoorziening

⁵⁸ Citaat: Inkoop- en aanbestedingsbeleid gemeente Almelo 2012

⁵⁹ B&W nota 2010/7974 Inkoopbeleid Social Return On Investment

⁶⁰ Dit beleid is ook vastgesteld bij de gemeentes Enschede en Hengelo

⁶¹ Zie §3.1 Analyse aanbestede werken

Als het bij een werk aannemelijk is dat sommige aannemers een hoger percentage aan SROI in kunnen zetten is dit een mogelijk criterium. Sommige aannemers zetten zich meer in, voor het opleiden van vakmensen dan andere aannemers.

Het toepassen van SROI als EMVI-criterium kan projectafhankelijk zijn maar kan ook een beleidskeuze zijn.

Overlast omgeving

Overlast voor de omgeving zal bij de uitvoering van een civieltechnisch werk bijna altijd plaats vinden. Dat is niet te voorkomen. Het is wel belangrijk, de overlast zoveel mogelijk te beperken. De mate waarin men overlast ervaart is afhankelijk van verschillende factoren. Overlast is een subjectief begrip. Overlast wordt bepaalde door de volgende factoren:

- Fasering (zie hierna onder 'fasering');
- Communicatie (zie hierna onder 'communicatie');
- Omgevingsmanagement (hoe gaat de aannemer om met de omgeving waarin hij zijn project uitvoert? Zie hierna onder 'omgevingsmanagement').

Bij een aannemer die voor deze factoren een goed plan uitvoert zal bij de bewoner meer begrip creëren voor de overlast. De bewoner ervaart minder overlast.

De term 'overlast omgeving' op zichzelf is als EMVI-criterium moeilijk meetbaar. Door het onderscheiden van 'overlast omgeving' in de genoemde drie factoren wordt het al beter meetbaar.

Waardering verleden

Een waardering hangen aan de resultaten van eerdere werken die een aannemer heeft uitgevoerd lijkt een geschikt criterium. Het stimuleert een aannemer een goed werk te maken omdat hij daar bij een volgende aanbesteding weer voordeel bij heeft en het weert aannemers die slechte kwaliteit leveren. Dit wordt ook wel 'Past Performance' genoemd.

De resultaten van eerder uitgevoerde werken houden echter geen verband met de aanbestede opdracht en is in strijd met de aanbestedingswet⁶². Het is niet toegestaan om te kijken naar resultaten uit het verleden.

‘Waardering verleden’ is hierdoor toepasbaar als EMVI-criterium. Wel is het in beperkte mate bruikbaar als selectiemethode om bij onderhandse werken aannemers te selecteren, mits goed toegepast. Dit valt echter buiten dit onderzoek.

Publieksgerichtheid

De Gemeente Enschede gebruikt de term publieksgerichtheid voor omgaan met de omgeving. Publieksgerichtheid is te onderscheiden in communicatie en omgevingsmanagement. Deze factoren zijn hiervoor al benoemd.

Innovatie

Het woord innovatie wordt tegenwoordig veel geroepen, vooral door de politiek en door beleidsmakers. Innovatie is belangrijk maar kan bij een aanbesteding geen doel op zich zijn. Als er innovatie nodig is dan kan dit in de vorm van een innovatief aanbestedingstraject of een innovatieve constructie, maar de constructie is al beschreven in het RAW-bestek. Een deel van een project kan in een RAW-bestek wel innovatief uitgevoerd worden, maar dan betreft het specifieke criteria en een specifiek project. Het criterium innovatief is dan ook in dit verband niet relevant.

Beheersing van de uitvoering van het werk (projectbeheersing)

Dit is hetzelfde als projectmanagement. Zie ‘projectmanagement’ voor een toelichting.

Omgevingsmanagement

Een eigenschap van een bouwproject is dat het wordt uitgevoerd in de openbare ruimte. Er zijn mensen die om wat voor reden dan ook hinder of overlast ervaren of anders moeten handelen dan ze gewend zijn als gevolg van de werkzaamheden. Het reguliere openbare leven wordt verstoord door de uitvoering van de werkzaamheden.

‘Mensen moeten anders handelen dan ze gewend zijn als gevolg van de werkzaamheden.’

Wat kan en moet een aannemer doen om overlast zo veel mogelijk te beperken? Het antwoord is omgevingsmanagement. Omgevingsmanagement is een verzamelnaam voor allerlei maatregelen en handelingen. Omgevingsmanagement is onder te verdelen in fysieke handelingen en in communicatie. Een deel van die fysieke handelingen kan zijn service (klantgerichtheid) aan bewoners maar ook het gefaseerd uitvoeren van een project.

Voorbeelden van fysieke handelingen van omgevingsmanagement zijn:

- Faseringsplan (zie ‘fasering’)
- Omleidingsroutes opstellen
- Ophalen en terugbrengen van huisvuilcontainers van de percelen naar de plaats waar deze geleegd kan worden door de vuilnisauto.
- Extra aandacht voor de bereikbaarheid van woningen als daar mindervaliden wonen.
- Hoe om te gaan met de te handhaven beplanting binnen het werkgebied.

Voor voorbeelden van communicatie zie onderdeel ‘communicatie’.

⁶² Aanbestedingswet 2012, artikel 2.90 lid 5

Omgevingsmanagement is een goed EMVI-criterium, maar is een verzamelnaam voor verschillende onderdelen. Het moet als criterium wel specifiek gemaakt worden.

Communicatie

Als mensen hinder of overlast ervaren van de uitvoering van een werk willen ze graag geïnformeerd worden. Wanneer hebben ze overlast, wat is de overlast, waarom hebben ze overlast, hoe lang hebben ze overlast, enz.

Ook mensen die belangstelling hebben voor hun leefomgeving moeten geïnformeerd worden over de uitvoering van werken in hun leefomgeving.

Communicatie naar het publiek is dus belangrijk. Wie doet deze communicatie? Vaak doet de gemeente dit maar een aannemer kan dit ook goed. Communicatie is goed toe te passen als EMVI-criterium.

Fasering (goed faseringsplan)

Bij de analyse van aanbestede werken binnen de Gemeente Almelo, blijkt dat bij nagenoeg alle werken een fasering in de uitvoering van het werk voorgeschreven is.⁶³

Over het algemeen wordt door de opdrachtgever in het bestek een dwingende fasering voorgeschreven. De opdrachtgever moet hiervoor veel tijd steken in het uitwerken van een fasering. Een aannemer wil graag op zijn eigen manier werken omdat dit voor hem het meest efficiënt lijkt. Mijn ervaring is dat hoe goed de fasering die de opdrachtgever bedenkt ook is, een aannemer vaak een ander idee heeft omdat hij liever op zijn manier werkt. De uitwerking verschilt per aannemer maar is ook afhankelijk van persoon die bij de aannemer het uitvoeringsplan maakt. Een opdrachtgever mag ook geen wijze van uitvoering voorschrijven.

Als de opdrachtgever de randvoorwaarden geeft voor een faseringsplan is een aannemer prima in staat om zelf een fasering te bedenken of een plan hoe hij denkt de bereikbaarheid te waarborgen. Dit is een goed criterium voor een EMVI-aanbesteding.

Het voordeel voor de opdrachtgever is dat hij geen faseringsplan hoeft op te stellen. Hij hoeft alleen maar de voorstellen te beoordelen. Dit kan een opdrachtgever veel tijd besparen. Het voordeel van de aannemer is dat hij moet werken in een fasering die hem het beste uitkomt, het is immers zijn eigen plan.

Het aanbieden van een faseringsplan door de aannemer kan door middel van tekst, door tekeningen of zelfs door een presentatie. De presentatie moet worden uitgevoerd door de persoon die later ook betrokken zal zijn bij de uitvoering van het werk, meestal de hoofduitvoerder of uitvoerder.

Gefaseerd uitvoeren van een werk.

Inschakelen van lokale bedrijven

De gemeentelijke politiek vindt het over het algemeen belangrijk dat het geld dat de gemeente uitgeeft naar de lokale ondernemers gaat. Zo stimuleert een gemeente immers de lokale economie en zorgt voor werkgelegenheid. Ook de Gemeente Almelo heeft de voorkeur voor lokale ondernemers⁶⁴.

⁶³ Zie §3.1.3

⁶⁴ Inkoop- en aanbestedingsbeleid gemeente Almelo, art. 5.8.1

Een voorkeur voor lokale ondernemers wordt echter beschouwd als discriminerend. Het is niet toegestaan een lokale aannemer beter te waarderen omdat hij in of dichtbij de aanbestedende gemeente gevestigd is. Ook als selectiecriteria is dit niet toegestaan.

Meer lokale ondernemers kan wel gestimuleerd worden door een goed inkoopbeleid. Door opdrachten niet onnodig groot te maken worden lokale (kleinere) ondernemers niet op voorhand uitgesloten.

Kwaliteitscertificaten

In het vakgebied zijn een veelheid aan kwaliteitscertificaten beschikbaar. Afhankelijk van het soort project worden van de inschrijvers diverse certificaten geëist. De Gemeente Almelo eist bij openbare aanbestedingen in ieder geval ISO 9001 en VCA⁶⁵. Deze certificaten en andere kwaliteitscertificaten bestaan niet uit treden (zoals de CO₂-Prestatieladder). Een aannemer heeft een certificaat wel of niet. Het in het bezit hebben van een certificaat is over het algemeen een vereiste voor het uitvoeren van een bepaalde werkzaamheid. Kwaliteitscertificaten moeten alleen toegepast worden als selectiecriteria, daar zijn ze relevant. Als EMVI-criterium is het geen geschikt middel.

7.1.3. Conclusie: Toepasbare criteriagroepen

Een aantal criteriagroepen die geschikt zijn als toepassing van EMVI-criterium hebben raakvlak met elkaar. Ze zijn dan ook weer te groeperen naar hoofdgroepen.

De toepasbare criteria heb ik gegroepeerd onder een hoofdgroep.

constructie – civiel en groen

- kwaliteit;
- gebruikskosten -> garantie

wijze van uitvoeren

- Uitvoeringstermijn (kortere uitvoeringsduur);

⁶⁵ Zie ook 3.1 Analyse aanbestede werken

duurzame omgeving

- milieukeurmerken;
 - Duurzaam inkopen
 - CO₂-Prestatieladder
- Sociale factoren: SROI

omgevingsmanagement

- Service
- Communicatie
- Mate van overlast
- Fasering (goed faseringsplan)

7.2. Raadpleging Ingenieursbureau en onderzoek naar aanbestede bestekken.

Naast de interviews heb ik ook alle medewerkers van het Ingenieursbureau benaderd met de vraag welke criteria zij zouden toepassen in een werk. Dit heb ik gedaan in de eindfase van het schrijven van deze scriptie. Alle respondenten hebben criteria(groepen) genoemd die ik al beschreven heb in deze scriptie. Niemand heeft civieltechnische criteria genoemd. Kansen voor EMVI-criteria zien zij vooral in alles wat te maken heeft met de randvoorwaarden voor de uitvoering van een werk en niet in technische en constructieve criteria.

In juli 2013 heb ik onderzoek gedaan naar het gunningscriterium en EMVI-criteria van gepubliceerde RAW-bestekken op TenderNed⁶⁶. Vaak verwijst de publicatie op TenderNed naar de aanbestedingsdocumenten op de Aanbestedingskalender⁶⁷.

De meeste RAW-bestekken, hoewel gepubliceerd na 1 april 2013, hebben als gunningscriterium 'laagste prijs'. De bestekken die wel als gunningscriterium 'EMVI' hadden hanteerden allemaal de wegingsmethode 'Gunnen op Waarde'. De

⁶⁶ De officiële publicatiewebsite van aanbestedingen voor de Nederlandse overheid (www.tenderned.nl).

⁶⁷ Aanbestedingskalender is een website waarop de aanbestedingsdocumenten geplaatst en gedownload kan worden. Het CROW is initiatiefnemer en is voor 100% aandeelhouder van de Aanbestedingskalender (aanbestedingskalender.nl).

EMVI-criteria die in deze bestekken toegepast zijn, zijn omgevingsmanagement, CO₂-Prestatieladder, SROI en kortere uitvoeringsduur maar geen technische criteria. Een overzicht van de geraadpleegde bestekken staat in 0.

7.3. Specifieke criteria

constructie – civieltechnisch

Technische criteria zijn heel erg projectspecifiek. Er zijn nauwelijks technische EMVI-criteria te bedenken die algemeen toegepast kunnen worden. In de meeste gevallen voldoet de Standaard goed. Ook omdat het ontwerp en de ontwerpkeuzes al gemaakt zijn door de opdrachtgever is hierin weinig mogelijk.

Een aantal technische EMVI-criteria die wel bij een aantal projecten toegepast kunnen worden heb ik hierna uitgewerkt.

Geluidsreductie bij asfalt

Alleen als dit meerwaarde heeft bij een project. Advies is om dit wel te combineren met een minimale garantie voor levensduur, deze kan ook als EMVI-criterium toegepast worden.

Voorbeeld:

geluidsreductie t.o.v. standaard deklaag van DAB	beoordeling (cijfer)
<3 dB	onvoldoende -> ongeldige inschrijving
3 dB	6,0
4 dB	8,0
5 dB	10,0

Als geluidsreductie geen eis is in het programma van eisen maar wel meerwaarde zou creëren voor het werk is er nog een mogelijkheid. Bij deze mogelijkheid krijgt de aannemer wel enige ontwerpvrijheid in een keuze voor een asfaltdeklaag. De randvoorwaarden hiervoor moeten wel goed beschreven worden in het RAW-bestek.

geluidsreductie t.o.v. standaard deklaag van DAB	beoordeling
0 dB	6,0
1 dB	6,8
2 dB	7,6
3 dB	8,4
4 dB	9,2
5 dB	10,0

Geluidsreductie bij elementenverharding is ook mogelijk. Hiervoor is de genoemde tabel ook toepasbaar.

Garantie voor kwaliteit

Een garantie voor kwaliteit kan een beoordeling krijgen.

constructie – groen

Voor het opstellen van cultuurtechnische criteria heb ik gebruik gemaakt van groendeskundigen⁶⁸.

Nu wordt er meestal een standaardkwaliteit gevraagd in het bestek maar sommige kwekers bieden net iets meer kwaliteit, dit verdient zich terug als het percentage bomen dat aanslaat groter is.

Er is in de projecten een verbeterslag te maken in de kwaliteit van het plantmateriaal. Mogelijkheden voor EMVI-criteria bij groen zijn:

- Garantie aanslaan plantmateriaal;
 - De kweekwijze van bomen
- Dit is van belang voor het eindbeeld. Punten waarop beoordeeld kunnen worden zijn o.a:
- Plantafstanden op kwekerij;
 - Aantal keren verplant;
 - Wijze van snoei;
- Dit is op te vragen, te vergelijken en te controleren.

⁶⁸ Projectleiders en (senior)werkvoorbereiders groen van het Ingenieursbureau

- Duurzaamheid: kweekwijze van heesters en materiaalgebruik van potten (soort pot, zijn deze recyclebaar?) ;
- Het toepassen van SROI bij de kweker;
- Toepassing van (hoeveelheid) bestrijdingsmiddelen op de kwekerij.

Voorwaarde voor het toepassen van criteria voor het onderdeel groen is dat groen wel een substantieel onderdeel vormt van een bestek.

In de meeste bestekken is het onderdeel groen maar een klein deel van de aanneemsom. In dit verband zijn groencriteria dan ook niet erg maatgevend. Groen is echter wel heel maatgevend in het eindbeeld van een werk. Het is behoorlijk gezichtsbepalend. Om deze reden mag mooiere of betere kwaliteit groen best wat zwaarder wegen in de evaluatieprijs dan vanuit het kostenaspect voor groen redelijk is.

Uitvoeringstermijn

Als een snelle uitvoeringstermijn belangrijk is, bijvoorbeeld om overlast te beperken, kan een snellere uitvoeringstermijn als EMVI-criterium gebruikt worden. Het is mogelijk om met dit criterium een aannemer op topsnelheid te laten werken zodat een werk snel uitgevoerd wordt. Een aannemer op topsnelheid laten werken moet alleen afgedwongen worden als dit echt van belang is. Aannemer Reef geeft in het interview terecht aan dat dit wel kan maar dat dit ten koste gaat van de kwaliteit van het werk en ook van de kwaliteit en voortgang van andere werken. In een zeer korte termijn een werk uitvoeren legt namelijk een groot beslag op de totale capaciteit van een aannemer.

Waarschijnlijk zal een aannemer wel inschrijven met een korte of de kortst mogelijke uitvoeringsduur. Dit omdat het meer fictieve korting geeft, dus meer kans dat deze aannemer het werk aanneemt. Tegenwoordig is er minder werk, daarom kan elk werk dat een aannemer aanneemt bijdragen aan het voortbestaan van het bedrijf. Dit bleek ook uit de inschrijvingen van bestek XL-Park 12.⁶⁹ Twee van de vijf aannemers gaan voor de kortst mogelijke uitvoeringsduur en twee

aannemers kiezen voor $\frac{2}{3}$ tijdverkorting. Als alle aannemers met een korte uitvoeringsduur inschrijven kan het onderscheidend vermogen gering zijn.

voorbeeld:

1 dag eerder opleveren = € 1.000,- fictieve korting

Optioneel kan ook later opleveren mogelijk zijn.

voorbeeld:

1 dag eerder opleveren = € 1.000,- fictieve korting

1 dag later opleveren = € 1.000,- fictieve bijtelling

Om te voorkomen dat er tijdens de aanbesteding een uitvoeringsduur beloofd wordt die niet realistisch is, is het verstandig een maximale tijdverkorting of een minimale opleverdatum aan te geven. Er is een voorbeeld bekend van een aanbesteding met gunningscriterium EMVI voor de bouw van een viaduct. Een EMVI-criterium was eerder opleveren van het werk, waarbij er geen minimale uitvoeringsduur was aangegeven. Een aannemer had ingeschreven met een uitvoeringsduur voor de bouw van het viaduct van één dag. Hierdoor had deze aannemer zoveel fictieve korting gekregen dat hij de economisch meest voordelige inschrijver was. Het bouwen van een viaduct in één dag is onmogelijk. De boetebedragen voor het later opleveren had hij meegecalculeerd in zijn inschrijving.

voorbeeld:

Maximale duur eerder opleveren: 60 dagen.

of

Minimale uitvoeringsduur 120 dagen

De aannemer moet zijn belofte bij de aanbesteding voor het eerder opleveren natuurlijk wel waar maken. Doet hij dit niet dan moet dat beboet worden. Vaak

⁶⁹ Zie bijlage 4 'Analyse aanbesteding bestek XL-Park 12'

wordt een boetebedrag van 1,5 keer de ingezette EMVI-waarde gehanteerd⁷⁰. Deze boete geldt alleen voor de duur dat de aannemer eerder zou opleveren dan dat hij beloofd had. Als de aannemer pas oplevert na de uiterste opleverdatum die in het bestek vermeld staat gaat na de EMVI-boete het boetebedrag gelden voor het te laat opleveren van het werk. De geïnterviewde aannemers vinden dit een goed systeem en dringen erop aan dat de opdrachtgever ook handhaaft. Hun ervaring is dat dit niet altijd gebeurt.

Duurzame omgeving: duurzaam inkopen

Met duurzaam inkopen wordt een duurzaam milieu bedoeld maar ook een duurzame leefomgeving, zoals arbeidsomstandigheden of kinderarbeid.

In de RAW-systematiek versie 210 zijn in de besteksteksten mogelijkheden toegevoegd om een aannemer te laten verplichten duurzaam in te kopen. Als duurzaam inkopen belangrijk is dan kunnen deze toegevoegd worden in het bestek. Het is echter dan niet bruikbaar als EMVI-criterium.

De aannemer kan ook gevraagd worden een plan te schrijven hoe hij duurzaam zijn werkt denkt uit te voeren. Voorbeelden kunnen zijn:

- Hoe gaat de aannemer om met vrijkomende materialen?
Hergebruik in een ander werk, omvorming naar andere bouwmaterialen, milieuvriendelijke eindverwerking)
- Hoeveel transportbewegingen worden er uitgevoerd?
Komen toe te passen materialen uit de regio of ver weg, gebruikt de aannemer veel vrachtwagens. Rijden de vrachtwagens met een retourvracht. Worden bouwmaterialen (bijvoorbeeld zand) per schip aangeleverd.
- Moet het personeel veel kilometers maken met de auto?
(Wonen ze ver weg, gaan ze carpoolen, komen ze op de fiets?)
- Worden de bouwmaterialen geproduceerd in milieuvriendelijke fabrieken.
(Bijvoorbeeld asfaltcentrale die weinig CO₂ uitstoot of zijn warmte hergebruikt.)

- Inkoop bij of gebruikmaking van personeel van de sociale werkvoorziening.
- Geen kinderarbeid.
- Ook bij de herkomst van bouwmaterialen wordt duurzaam gewerkt.
(Winning van aardolie voor asfalt, natuursteen of andere groeves in het buitenland).

Al deze voorbeelden zijn moeilijk meetbaar te maken en zijn moeilijk vergelijkbaar met andere inschrijvingen. Het is dan ook niet aan te raden om dit toe te passen als EMVI-criterium. Als duurzaam inkopen belangrijk is dan kunnen de hierna genoemde twee criteria eenvoudiger toegepast worden.

Duurzame omgeving: CO₂-prestatieladder

Zoals in paragraaf 7.1.2 beschreven is, is deze ladder toepasbaar voor alle projecten. Het wel of niet structureel toepassen van deze ladder is een beleidskeuze. Gelet op het inkoopbeleid⁷¹ dat duurzaam inkopen verplicht adviseer ik deze structureel toe te passen. Ik heb dit besproken met de bureaucoördinator van het Ingenieursbureau.⁷² Hij is verantwoordelijk voor alle inkoop en het inkoopbeleid van het Ingenieursbureau. Hij heeft besloten dat het Ingenieursbureau het EMVI-criterium CO₂-prestatieladder structureel gaat toepassen.

Voor de wegingsmethode Gunnen op Waarde zijn er twee opties:

- Een trede van de ladder omzetten naar een cijfer, aan dit cijfer wordt dan weer een kortingspercentage gekoppeld;
- Een trede van de ladder direct omzetten naar een kortingspercentage.

De eerste methode lijkt wat omslachtig maar is in combinatie met andere criteria juist goed toepasbaar. Als voor de overige criteria een beoordelingscijfer toegepast wordt kan de trede ook omgezet worden naar een cijfer. Het percentage fictieve korting kan dan variabel gesteld worden. Wiskundig gezien is het resultaat van beide methodes hetzelfde.

⁷⁰ Onder ander Rijkswaterstaat hanteert deze factor (Handleiding EMVI Rijkswaterstaat 2011).

⁷¹ Inkoopbeleid Gemeente Almelo

⁷² Tijdens een afstudeervoorgangsgesprek met de bureaucoördinator, heer H. Scholten, tevens bedrijfsbegeleider op 26 juni 2013.

trede	percentage	cijfer
0	0%	6,0
1	1%	6,4
2	2%	6,8
3	4%	7,6
4	7%	8,8
5	10%	10,0

Formule voor het omrekenen van het cijfer naar percentage fictieve korting:

$$\text{fictieve korting} = \frac{\text{beoordeling} - 6}{4} \times \text{Max\%Criterium}$$

Max%Criterium = Het maximum te behalen fictieve korting voor dit criterium

Als in de toekomst blijkt dat alle aannemers over trede 3 of hoger beschikken kan het ambitieniveau ook nog opgeschroefd worden, namelijk:

trede	cijfer	
0	3,3	minderwaarde
1	4,0	minderwaarde
2	4,7	minderwaarde
3	6,0	basisniveau
4	8,0	meerwaarde
5	10,0	maximale meerwaarde

Waarbij een aannemer met een beoordeling lager dan een 6,0 niet uitgesloten wordt van de aanbesteding maar wel in het nadeel is omdat hij een fictieve toeslag krijgt.

CO₂-reductie kan door de opdrachtgever belangrijk gevonden worden, maar CO₂-reductie is niet het doel van de uitvoering van een project. Voor een project is het een bijkomstig onderwerp. Het moet dus niet een te zwaar gewicht hebben. Een percentage van 10% is wel het maximum. Een percentage van 40%⁷³ voor uitsluitend deze ladder is bijzonder veel. De CO₂-prestatieladder is als enig EMVI-

⁷³ Zie hoofdstuk 6.

criterium in een aanbesteding geen sterk criterium. Om voldoende onderscheidend vermogen te hebben moeten er meer criteria toegepast worden. Als de prestatieladder het enige EMVI-criterium in een aanbesteding is kan het beter niet toegepast worden en moet het gunningscriterium opnieuw overwogen worden.

Duurzame omgeving: Europese emissiestandaard

Door de Europese Unie zijn emissienormen opgesteld voor voertuigen. Deze emissienormen zijn trapsgewijs ingevoerd en worden steeds strenger. Voertuigen mogen steeds minder schadelijke stoffen uitstoten. Deze normen zijn ook wel bekend als Euronorm of Euro x, waarbij de x staat voor de trede. Op dit moment is de zwaarste trede voor vrachtwagens Euro 6. Voor personenauto's en lichte vrachtwagens wordt Euro 6 op 31 december 2013 van kracht.⁷⁴

De opdrachtgever kan eisen van de aannemer dat zijn voertuigen aan een bepaalde emissie (Euro) norm voldoet. De Gemeente Almelo heeft bij een aantal recente, openbare, aanbestedingen als eis gesteld dat alle voertuigen die de aannemer inzet op het werk voldoet aan de Euro 5 norm. Door de opdrachtgever is het voldoen aan de norm tijdens het werk eenvoudig te controleren. De Euro-norm klasse waaraan een voertuig voldoet staat in het bij het voertuig behorende kentekenbewijs. Het kan wel veel tijd vergen van de opzichter om alle voertuigen te controleren.

Als een opdrachtgever het belangrijk vindt de uitstoot van vervuilende stoffen tijdens de uitvoering van een werk te beperken is het eisen van een Euro-norm hiervoor een goed middel.

Euro 3 voor vrachtwagens is van kracht sinds 2000. Euro 6 is van kracht sinds 1 januari 2013. Ervan uitgaande dat een aannemer niet met hele oude vrachtwagens rijdt zal zijn wagenpark voldoen aan Euro 3, 4, 5 of 6. Dit zijn vier treden. Het onderscheidend vermogen is niet heel groot maar dit onderwerp is wel toepasbaar als EMVI-criterium. Voor niet kenteken-gebonden machines (denk aan mobiele kranen, shovels, asfalspreidmachines, walsen, trilplaten) zijn vergelijkbare normen.

⁷⁴ Bron: Wikipedia, zoekterm Europese emissiestandaard

Het toepassen van deze normering moet wel duidelijk in het bestek beschreven worden. Tevens moet bepaald worden of deze voorwaarde ook geldt voor onderaannemers en leveranciers. Ook is deze normering toepasbaar voor personenauto's, busjes en lichte vrachtwagens. Voor deze categorie voertuigen is de Euro 5 norm nog van toepassing.

Euronorm	cijfer	
1	3,4	onder minimale eis, onregelmatige inschrijving
2	4,7	onder minimale eis, onregelmatige inschrijving
3	6,0	basisniveau
4	7,3	
5	8,6	
6	10,0	maximale meerwaarde

Duurzame omgeving: SROI

SROI kan ingezet worden als EMVI-criterium. Het inkoopbeleid van de Gemeente Almelo⁷⁵ schrijft een percentage van 5% van de aanneemsom voor. Dit is, vooral bij werken met veel inkoop, een aanzienlijk percentage. Bij werken met veel inkoop mag volgens het beleid ook 3% toegepast worden. Tot nu toe is in de bestekken van de Gemeente Almelo altijd 3% van de aanneemsom verplicht gesteld⁷⁶. SROI is toepasbaar als EMVI-criterium. Vanwege de minimale eis in het inkoopbeleid van 3% tot 5% kan SROI pas duidelijke meerwaarde geven als een aannemer in staat is om dit percentage minimaal met een factor 1,5 te vergroten. Aannemers hebben vaak nu al moeite om de basis-SROI-verplichting in te vullen. SROI geeft bij reguliere werken niet veel onderscheidend vermogen.

Voor reguliere werken kan SROI beter als eis in het bestek staan, niet als EMVI-criterium. Is er een werk waarbij verwacht wordt dat SROI meerwaarde kan geven, dan kan de volgende tabel gehanteerd worden:

percentage*	cijfer	
3%	6,0	basisniveau
4%	6,4	
5%	6,8	
6%	7,6	
7%	8,8	
8%	10,0	maximale meerwaarde

*Percentage van de aanneemsom inzetten voor SROI.

Omgevingsmanagement (algemeen)

Onder omgevingsmanagement wordt verstaan het omgaan met de omgeving. Dit is onder te verdelen in verschillende aspecten die ik hierna behandel.

Omgevingsmanagement: Service/klantgerichtheid

Onder service versta ik in dit verband geen service aan de opdrachtgever (de klant) maar aan de werkelijke klant, de klant van de gemeente, de bewoner of het bedrijf dat aan een straat gevestigd is.

Een aannemer moet zijn werk uitvoeren maar veroorzaakt daarbij hinder en overlast aan de bewoners en bedrijven. Dit is niet te voorkomen. Wel kan een aannemer wat doen aan service en klantgerichtheid.

Als een opdrachtgever service en klantgerichtheid belangrijk vindt kan dit goed als EMVI-criterium toegepast worden. Hiervoor moet de aannemer een plan van aanpak opstellen waarin hij beschrijft hoe hij met de omgeving wil gaan tijdens de uitvoering van zijn werk. De opdrachtgever hoeft in het bestek niet aan te geven wat hij verwacht. Wel is het verstandig een denkrichting aan te geven aan de aannemer zodat hij weet in welke mate hij zich in moet spannen. Aan te raden is om in ieder geval het basisniveau aan te geven en voorbeelden van de maximale eis. Op deze manier weet de aannemer wat de bandbreedte is en wat er van hem verwacht wordt. Zo wordt voorkomen dat de aannemer zich te weinig of te veel inspant.

Voorbeelden van service zijn:

- Bereikbaar houden van opritten;
- Ophalen van afvalcontainers van de erven naar de plek waar deze geleegd worden en weer terugbrengen;

⁷⁵ Volgens §4.1 van het inkoopbeleid van de Gemeente Almelo,

⁷⁶ Zie inventarisatie bestekken Gemeente Almelo, §3.1.3

- Extra aandacht voor bereikbaarheid van woningen van mindervaliden;
- Niet werken voor een school op het moment dat deze uitgaat;
- Zorgen voor parkeergelegenheid als men niet op de gebruikelijke parkeerplaats of op het eigen erf kan parkeren.

Alternatieve in- en uitgang naar een parkeerterrein omdat de normale ingang afgesloten is vanwege werkzaamheden.

Omgevingsmanagement: Communicatie

Een goede communicatie met degenen die, om wat voor reden dan ook, hinder ervaren of anders moeten handelen omdat er werkzaamheden zijn, is belangrijk. Groepen waarmee gecommuniceerd moet worden kunnen zijn:

- Bewoners die aan het werkterrein wonen;
- Bedrijven die aan het werkterrein gevestigd zijn;
- Bezoekers voor de hierboven genoemde bewoners of bedrijven;
- Verkeersdeelnemers die moeten omrijden;
- Hulpdiensten;
- Postbezorgers;
- Huisvuilophaaldienst;
- Busmaatschappijen.

Over het algemeen verzorgt de gemeente deze communicatie. De aannemer zou dit natuurlijk ook kunnen doen.

Communicatie kan, in dit verband, op een tweetal manieren plaatsvinden. Namelijk:

➤ **eenrichtingscommunicatie**

Bijvoorbeeld:

- informatiebrief;
- advertentie of artikel in de krant;
- informatieborden;
- publicatie op een website.

➤ **tweerichtingscommunicatie**

Bijvoorbeeld:

- Informatiebijeenkomst.
Bij een informatiebijeenkomst worden de bewoners geïnformeerd over de werkzaamheden. Eventueel kunnen zij nog invloed uitoefenen op de wijze van uitvoeren maar niet op het ontwerp⁷⁷.
- Inloopspreekuur
Bij een inloopspreekuur kunnen mensen met vragen op een regelmatig moment vragen stellen.

Sociale media worden tegenwoordig veel gebruikt en kunnen een geschikt middel zijn. Maar niet iedereen gebruikt sociale media en daarom kunnen zij niet het enige communicatiemiddel zijn.

Communicatie is heel projectspecifiek. Niet elk middel is voor elk project geschikt. Twitter zou bijvoorbeeld heel bruikbaar kunnen zijn maar bereikt niet de hele doelgroep als in een straat voornamelijk bejaarde mensen wonen.

⁷⁷ Het ontwerp is immers al vastgesteld want er was gekozen voor de contractvorm RAW-bestek. Als inspraak op het ontwerp nodig was had de opdrachtgever dit in een eerder stadium moeten doen of een andere contractvorm moeten kiezen. Eventueel kan zelfs bewonersparticipatie toegepast worden.

Met het onderdeel communicatie wordt uitsluitend bedoeld informatie aan de betrokkenen die overlast krijgen. Communicatie is zeer geschikt als EMVI-criterium maar is geen zelfstandig onderdeel. Het hoort bij het aspect omgevingsmanagement.

Laat de aannemer een plan schrijven hoe hij denkt te gaan communiceren met zijn omgeving. Aan te raden is om in het bestek een basiscommunicatieniveau aan te geven of een handreiking wat het basisniveau is. Door dit te doen heeft de aannemer een idee wat er van hem verwacht wordt. Dit soort plannen zijn, ondanks een beoordelingsteam, moeilijk meetbaar.

Omgevingsmanagement: Mate van overlast

Mensen ondervinden overlast van de uitvoering van een werk. Overlast is echter een nogal subjectief gegeven. Overlast is voor iedereen anders maar iedereen ervaart eenzelfde overlast ook anders. Mate van overlast is dan ook niet meetbaar als EMVI-criterium.

Als EMVI-criterium kan een aannemer gevraagd worden om de overlast tijdens de uitvoering te beperken. Hij kan hiervoor in zijn plan van aanpak beschrijven hoe hij deze overlast denkt te beperken. Het zal in alle gevallen een moeilijk meetbaar, subject of wollig verhaal zijn. Mate van overlast is beter meetbaar door de verwante criteria communicatie, fasering en bereikbaarheid toe te passen in het bestek. Deze criteria zijn veel beter meetbaar.

Omgevingsmanagement: Fasering en bereikbaarheid

Bij het ene bestek is de fasering en bereikbaarheid belangrijker dan bij een ander bestek. Per werk moet beoordeeld worden in welke mate bereikbaarheid en fasering belangrijk zijn. Ook het gewicht moet per werk beoordeeld worden. Bij een normale woonstraat is fasering minder belangrijk, bij een ontsluitingsweg in de stad is bereikbaarheid wel belangrijk.

Conclusie specifieke criteria

Meerwaarde bij RAW-bestekken kan vooral verkregen worden met niet-technische (constructieve) criteria zoals het proces en de wijze waarop een project tot stand komt. Algemene toepasbare criteria voor constructieve aspecten zijn niet te geven. De Standaard voldoet hier goed in, deze geeft al het basisniveau aan. Bij specifieke

werken kunnen wel technische criteria opgesteld worden maar dit is projectspecifiek.

In deze paragraaf is een handvat gegeven voor het toepassen van EMVI-criteria bij een RAW-bestek. Criteria blijven echter projectspecifiek. Exacter of gedetailleerder dan hier aangeven is, is dan ook niet mogelijk. EMVI-criteria zijn, net als het RAW-bestek zelf, nooit één op één toe te passen op een ander werk. Elk criterium moet per werk op maat gemaakt worden. Wel kunnen veel criteria, mits steeds weer projectspecifiek gemaakt, bij elk werk weer toegepast worden.

7.4. Criteria per werktipe

7.4.1. Bouwrijp maken

Bij bouwrijp maken wordt bedoeld het geschikt maken van de grond om hier een bouwwerk op te bouwen en de aanleg van infrastructuur ten behoeve van het bouwen en in gebruik nemen van een bouwwerk. Een gebied functioneel maken voor de nieuwe functie van het gebied en het inrichten van een gebied gebeurt tijdens het woonrijp maken.

Een bouwrijp gemaakte woonwijk. De bouw van woningen kan beginnen.

constructie – civiel

In het algemeen wordt er bij deze projecten gebruik gemaakt van basisconstructies. De rest komt pas bij het woonrijp maken. Meestal is hier geen meerwaarde in te behalen.

constructie – groen

Bij bouwrijp maken wordt in het algemeen nog geen groen aangelegd. Criteria voor groen zijn dan ook niet van toepassing.

omgevingsmanagement

In het algemeen worden bouwrijp projecten uitgevoerd in nieuw te ontwikkelen gebieden. Vaak zijn er geen direct betrokkenen die overlast hebben van de werkzaamheden. Er worden nieuwe wegen aangelegd. Er worden geen bestaande wegen afgesloten. Er zal voor de omgeving weinig overlast zijn.

Omgevingsmanagement is bij de bouwrijp projecten niet zo belangrijk dat het een EMVI-criterium moet zijn. Reguliere communicatie met belanghebbenden volstaat.

uitvoeringsduur

Er is in beperkte mate hinder bij deze werkzaamheden. Een kortere uitvoeringsduur om overlast te beperken is dan ook niet aan de orde. Als de opdrachtgever goed gepland heeft moet er voldoende tijd zijn om het project in een normale uitvoeringsduur uit te kunnen voeren. Uitvoeringsduur geeft geen meerwaarde.

SROI

SROI is wel goed toepasbaar.

conclusie

Bouwrijp maken is nogal standaard werk. Bij een RAW-bestek zijn over het algemeen nauwelijks criteria op te stellen die ook meerwaarde geven. Als standaardadvies adviseer ik bouwrijp maken niet op het gunningscriterium EMVI aan te besteden maar op laagste prijs.

7.4.2.Onderhoud weg

definitie

Bij onderhoud weg wordt bedoeld werken waarbij de asfaltdeklaag vervangen wordt door een nieuwe deklaag of dat de rijbaan, als die bestaat uit elementenverharding, herstraat wordt. Eventueel worden ook trottoirs herstraat. Aan riool wordt, behoudens het herstellen van enkele kolken, geen werkzaamheden uitgevoerd. Aan groen worden geen werkzaamheden uitgevoerd. Het wegprofiel wordt niet gewijzigd.

Een weg waaraan onderhoud wordt gepleegd, de deklaag wordt vervangen. Tevens zijn er plaatselijke reparaties verricht.

criteriagroepen

constructie – civiel

Als er geluidsreducerend asfalt, een deklaag aangebracht moet worden of als aan het straatwerk bijzondere eisen gesteld worden kunnen er technische criteria voor meerwaarde toegepast worden. Meestal is dit niet het geval, technische EMVI-criteria zullen bij dit werktipe over het algemeen geen meerwaarde geven.

constructie – groen

Bij dit werktipe worden geen groenwerkzaamheden uitgevoerd. Dus niet van toepassing.

omgevingsmanagement

Bereikbaarheid en omgeving is wel van toepassing. Omdat er weinig tot geen grondwerk verricht wordt en de werkzaamheden niet heel lang duren is bereikbaarheid en overlast een minder belangrijk item dan bij de reconstructie maar is wel van toepassing. Omgevingsmanagement moet niet te zwaar wegen.

uitvoeringsduur

Afhankelijk van het belang van de weg kan dit een belangrijk item zijn. Afhankelijk van alle bijkomende werkzaamheden kan een deklaag in soms in een kort tijdsbestek vervangen worden. Door snel te werken, en dat kan vaak want het is eenvoudig werk, kan de overlast tot enkele dagen of misschien wel enkele uren beperkt worden.

SROI

SROI is wel goed toepasbaar. Bij veel asfaltwerkzaamheden moet wel kritisch gekeken worden naar het percentage. Asfaltwerkzaamheden geven een hoog bedrag aan inkoop en veel machinewerk waarbij opgeleide vakmensen noodzakelijk zijn. Het kan moeilijk zijn voor de aannemer om een hoger percentage SROI van de aanneemsom toe te passen. SROI is minder geschikt voor dit werk om meerwaarde te creëren.

conclusie

EMVI is toepasbaar bij dit type werk.

criteria en wegingsfactoren

Als basis criteriumtabel voor dit werktipe heb ik twee mogelijkheden uitgewerkt:

- mogelijkheid 1

Als geen bijzondere eisen aan de constructie worden gesteld kunnen de volgende EMVI-criteria toegepast worden.

EMVI-Criterium	Gewicht
Omgevingsmanagement	20%
CO ₂ -Prestatieladder	10%
Totaal gewicht 'waarde'	30%

Verhouding waarde-prijs: 30%-70%

Omdat omgevingsmanagement niet heel veel energie kost bij dit type werk heb ik het gewaardeerd voor 20%. De CO₂-prestatieladder heb ik standaard gewaardeerd voor 10%. Het totale gewicht aan waarde komt daarbij op 30%. Dit voldoet niet aan het advies van minimaal 40% waarde, maar een groter gewicht voor deze aspecten staat niet in verhouding met het werktipe.

- mogelijkheid 2

Is geluidsreducerend asfalt wel belangrijk dan kan ook de volgende tabel toegepast worden.

EMVI-Criterium	Gewicht
Deklaag: Geluidsreductie	10%
Deklaag: Levensduur	10%
Omgevingsmanagement	15%
CO ₂ -Prestatieladder	5%
Totaal gewicht 'waarde'	40%

Verhouding waarde-prijs: 40%-60%

Waarbij de beoordelingen voor de deklaag zijn:

geluidsreductie t.o.v. standaard deklaag van DAB	beoordeling
<3 dB	onvoldoende -> ongeldige inschrijving
3 dB	6,0
4 dB	8,0
5 dB	10,0

garantie op levensduur	beoordeling
< 8 jaar	onvoldoende -> ongeldige inschrijving
8 jaar	6,0
11 jaar	7,0
14 jaar	8,0
17 jaar	9,0
20 jaar	10,0

7.4.3.Reconstructie weg

definitie

Met reconstructie weg worden de volgende werkzaamheden bedoeld: Een wegreconstructie bestaat uit het geheel vernieuwen van de verhardingsconstructie, het geheel vernieuwen van de asfaltconstructie, het vervangen van de elementenverharding, inclusief het opnieuw aanleggen van de fundering. Ook trottoirs worden opnieuw bestraat. Alle trottoir- en opsluitbanden worden opnieuw gesteld. Aan riool wordt, behoudens het herstellen van enkele kolken, geen werkzaamheden uitgevoerd. Ook beplanting of bomen kunnen vernieuwd worden. De indeling van de weg kan geheel gewijzigd worden.

criteriagroepen

constructie – civiel

Geen nieuwe aspecten ten opzichte van werktipe 'onderhoud weg'.

constructie – groen

Groen is bij dit werktipe wel van belang. Als groen een belangrijk onderdeel van het werk is (financieel of beeldbepalend) dan kunnen hierbij EMVI-criteria toegepast worden.

omgevingsmanagement

Een wegreconstructie geeft over het algemeen veel overlast. Goed omgevingsmanagement is hierbij van belang.

Als fasering en omleidingen noodzakelijk zijn, is dit een extra argument om omgevingsmanagement als EMVI-criterium in te zetten

uitvoeringsduur

Een korte uitvoeringsduur kan belangrijk zijn. Bij de reconstructie van doorgaande- en ontsluitingswegen weegt dit wel zwaarder dan bij woonstraten.

SROI

Bij reconstructie zit over het algemeen veel grondwerk en straatwerk. Meer handwerk dan bij 'onderhoud weg'. SROI zou hierbij een rol kunnen spelen.

conclusie

Als omgevingsmanagement bij het uitvoeren van het werk van belang is, is EMVI goed toepasbaar bij dit type werk. Ik adviseer om EMVI bij dit type werk zonder meer toe te passen.

criteria en wegingsfactoren

EMVI-Criterium	Gewicht deelcriterium	Gewicht totaal
Omgevingsmanagement		30%
Service	10%	
Communicatie	10%	
Mate van overlast	10%	
Fasering & bereikbaarheid		15%
CO₂-Prestatieladder		5%
Totaal gewicht 'waarde'		50%

Verhouding waarde-prijs: 50%-50%

criteria en wegingsfactoren, optie met geluidsreducerend asfalt

EMVI-Criterium	Gewicht deelcriterium	Gewicht totaal
Constructie civiel		20%
Deklaag: Geluidsreductie	10%	
Deklaag: Levensduur	10%	
Omgevingsmanagement		25%
Service	10%	
Communicatie	10%	
Mate van overlast	10%	
Fasering & bereikbaarheid		10%
CO₂-Prestatieladder		5%
Totaal gewicht 'waarde'		60%

Verhouding waarde-prijs: 60%-40%

Bij deze mogelijk is een extra EMVI-criterium toegevoegd, een criterium uit de groep 'constructie-civiel'. Het criterium constructie gaat over de kwaliteit van het werk. De kwaliteit is een onderdeel waar de weggebruikers als ook de opdrachtgever de komende jaren voordeel van heeft. Het aspect omgevingsmanagement geldt alleen tijdens de uitvoering van het werk. Om deze reden heb ik het gewicht voor het criterium constructie niet verlaagd en omgevingsmanagement wel. Om het gewicht van de overige criteria, ten opzichte

van de eerste mogelijkheid, niet te veel te drukken is er voor gekozen om het aspect 'waarde' nog meer gewicht te geven.

7.4.4.Reconstructie weg en riool

definitie

Gelijk aan werk 'reconstructie weg' maar bij dit type wordt ook het riool vervangen. In vergelijking met 'reconstructie weg' moet bij dit werk meer grondverzet uitgevoerd worden. Dit werk geeft daardoor meer en langer overlast.

Reconstructie van weg en riool.

criteriagroepen

constructie – civiel

Geen nieuwe aspecten ten opzichte van werktipe 'reconstructie weg en riool'.

constructie – groen

Groen is bij dit werktipe zeker van belang. Als de riolering vervangen moet worden dan worden meestal ook de bomen en ander groen vervangen. Vooral in kleine straten is het vaak niet mogelijk om het riool te vervangen zonder het groen onherstelbaar te beschadigen. Als groen een belangrijk onderdeel van het werk is (financieel of beeldbepalend) dan kunnen hierbij EMVI-criteria toegepast worden.

omgevingsmanagement

Een rioolreconstructie geeft nog meer overlast dan een wegreconstructie. Bij een rioolreconstructie moet immers veel grondverzet uitgevoerd worden. Er moeten lange, brede en diepe sleuven, in soms smalle straten, gegraven worden. Hierbij is altijd veel overlast. Omgevingsmanagement moet hierbij toegepast worden. Ook faseringen en omleidingen zijn vaak van toepassing.

uitvoeringsduur

Een korte uitvoeringsduur kan belangrijk zijn maar is bij veel grondverzet soms moeilijk te realiseren. Alleen toepassen als dit belangrijk is bij een project. Bij woonstraten is dat vaak niet van doorslaggevend belang.

SROI

SROI is wel goed toepasbaar maar alleen toepassen als verwacht wordt dat dit daadwerkelijk meerwaarde gaat geven.

conclusie

Als omgevingsmanagement bij het uitvoeren van het werk van belang is dan is EMVI goed toepasbaar bij dit type werk. Ik adviseer om bij dit type werk gunningscriterium EMVI zonder meer toe te passen.

criteria en wegingsfactoren

EMVI-Criterium	Gewicht deelcriterium	Gewicht totaal
Omgevingsmanagement		30%
Service	10%	
Communicatie	10%	
Mate van overlast	10%	
Fasering & bereikbaarheid		15%
CO₂-Prestatieladder		5%
Totaal gewicht 'waarde'		50%

Verhouding waarde-prijs: 50%-50%

7.4.5. Herinrichting terrein, gebied of plein

definitie

Gelijk aan werk 'reconstructie weg' of 'reconstructie weg en riool' maar dit betreft geen weg maar een terrein, gebied of plein. Het werkgebied is niet langwerpig zoals bij een weg. De herinrichting van gebieden of pleinen geeft vaak meer overlast, denk aan stationspleinen, centrumpleinen, marktplaatsen of grote parkeerterreinen.

Voorbeeld van een plein, zoals bedoeld in het werktipe 'Herinrichting terrein, gebied of plein'.

criteriagroepen

De te stellen criteria per groep zijn gelijk aan de voorwaarden voor de werktipes 'reconstructie van de weg' of 'reconstructie van weg en riool'. Ik verwijs dan ook voor een toelichting naar de werktipes.

conclusie

Dit werktipe vraagt om EMVI, vooral als het plein in de binnenstad, bij wijkcentra of andere drukbezochte gebieden ligt.

Het is mogelijk dat het gebied niet gebruikt wordt of dat de uitvoering van het werk geen overlast geeft op de omgeving omdat deze bereikbaar is via wegen rondom het gebied. In dat geval is het toepassen van omgevingsmanagement niet noodzakelijk. Dan geeft EMVI geen meerwaarde en kan er beter op laagste prijs gegund worden.

criteria en wegingsfactoren

EMVI-Criterium	Gewicht deelcriterium	Gewicht totaal
Omgevingsmanagement		30%
Service	10%	
Communicatie	10%	
Mate van overlast	10%	
Fasering & bereikbaarheid		15%
CO₂-Prestatieladder		5%
Totaal gewicht 'waarde'		50%

Verhouding waarde-prijs: 50%-50%.

8. EMVI-criteria en uitvoering

8.1. Bestek, publicatie en aanbesteding

aanbestedingsleidraad

In een RAW-bestek staat in deel 0 de voorwaarden voor de aanbesteding. Ook de EMVI-criteria, de wegingsmethode kunnen in deel 0 beschreven worden. Omdat er bij een aanbesteding met als gunningscriterium EMVI meer beschreven moet worden dan bij gunningscriterium 'laagste prijs' wordt ook vaak een aanbestedingsleidraad opgesteld. In deze leidraad wordt het aanbestedingsproces beschreven. In deel 0 van het RAW-bestek wordt verwezen naar de aanbestedingsleidraad in plaats van dat de voorwaarde in dit deel staan. Om de hoeveelheid documenten te beperken en om te voorkomen dat zaken tweemaal beschreven worden, of dat hier zelfs verschillen in zitten, adviseer ik om als het past het aanbestedingsproces uitsluitend te beschrijven in deel 0 van het RAW-bestek en niet in een separate leidraad. In het RAW-bestek is immers een plaats bepaald voor het aanbestedingsproces, deze kan dan ook gebruikt worden.

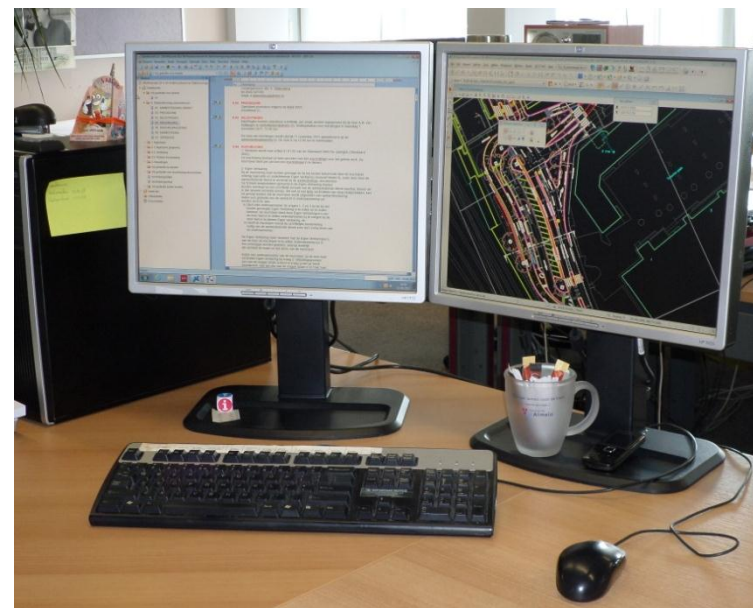
Keuze van de aanbestedingsprocedure

Bij het Ingenieursbureau is het beleid om werken onder de drempel voor openbaar aanbesteden daadwerkelijk onderhands aan te besteden. Het opstellen van een plan door de aannemer vanwege de EMVI-criteria kan veel tijd kosten. Gids Proportionaliteit geeft aan dat het openbaar aanbesteden van werken waarbij een aannemer veel tijd moet steken in het schrijven van een uitvoeringsplan disproportioneel kan zijn.

In de gesprekken met de aannemers geven zij ook aan dat ze van mening zijn dat een RAW-bestek met EMVI beter meervoudig onderhands aanbesteed kan worden op te voorkomen dat de kosten van de inschrijving van alle aannemers samen hoog oplopen.

Het aanbesteden van RAW-bestekken met EMVI is geen reden om het huidige aanbestedingsbeleid van het Ingenieursbureau te wijzigen. EMVI is zelfs een bijkomend argument om RAW-bestekken meervoudig onderhands aan te besteden.

Aandachtspunt in de nieuwe Aanbestedingswet is dat de selectie van aannemers voortaan gemotiveerd moet worden in het aanbestedingsdossier. Een juiste selectie maken en dit voldoende motiveren valt echter buiten het kader van dit onderzoek.

Het schrijven van een RAW-bestek met RAW-besteksoftware en het maken van bestekstekening met CAD-software.

EMVI in het RAW-bestek

Waar moet de EMVI-aanbesteding beschreven worden in het bestek? In het bestek, in paragraaf 0.07, moet vermeld zijn wat het gunningscriterium is.

Voorbeeld bestekstekst:

0.07 OPDRACHT

1. Het gunningscriterium, als bedoeld in artikel 7.2.1 van het ARW 2012, is de 'economisch meest voordelige inschrijving'.

De criteria, gewicht van de criteria, de wegingsmethode en boetebeding kunnen beschreven worden in deel 0 van het bestek. Als dit een uitgebreide toelichting vereist kan dit ook in een inschrijvingsleidraad beschreven worden.

De RAW is nog niet ingericht op aanbestedingen met EMVI en dat tijdens de aanbesteding er documenten (van de aannemer) aan toegevoegd worden die onderdeel worden van het contract. In het bestek moet daarom nadrukkelijk vermeld worden dat de door de aannemer ingeleverde documenten deel gaan uitmaken van het contract en dat hij zich aan zijn plannen dient te houden en daarop ook afgerekend wordt.

Motivatie

In de Aanbestedingswet is voorgeschreven dat de aanbestedende dienst keuzes moet motiveren.

EMVI als gunningscriterium is het uitgangspunt, deze keuze hoeft niet gemotiveerd te worden. Als het gunningscriterium 'laagste prijs' is moet deze keuze wel gemotiveerd worden. Wat een goede of een niet goede motivatie is, is nog onbekend, zowel de aanbestedingswet als de Gids Proportionaliteit, zeggen hier niets over. Hierover zal in de toekomst jurisprudentie komen, dan weten we misschien wat een goede motivatie is.

De keuze voor de aanbestedingsprocedure moet gemotiveerd worden in de aankondiging.⁷⁸

Doorlooptijd van de aanbestedingsprocedure

Een aannemer moet bij een EMVI-aanbesteding naast het bestek calculeren ook nadenken over een uitvoeringsplan en dit beschrijven. Dit kost een aannemer tijd.

Deze tijd moet een aannemer wel krijgen. Het hanteren van de minimale doorlooptijd voor de aanbestedingsprocedure, wat nu vaak gedaan wordt, kan beschouwd worden als disproportioneel. Aangezien proportionaliteit een belangrijk onderdeel is geworden van de Aanbestedingswet heeft de aannemer hiermee een handvat om bezwaar aan te tekenen bij de rechtbank als de aanbestedingstijd te kort is.

Het beoordelen van een uitvoeringsplan door het beoordelingsteam kost tijd. Afhankelijk van de methode van beoordelen kan dit enkele dagen duren. Het aanbestedingsproces wordt hierdoor verlengd. Hou er rekening mee dat de gehele procedure zomaar een week langer kan duren.

Een EMVI-aanbesteding, als er een uitvoeringsplan gemaakt moet worden, duurt langer dan bij 'laagste prijs' als gunningscriterium.

Beoordelingsteam

Bij criteria die mogelijk niet objectief te beoordelen zijn is een beoordelingsteam noodzakelijk. In de literatuurstudie is dit al uitgebreid beschreven.

Bij het toepassen van een beoordelingsteam is het aan te raden een aanbestedingsprocesleider aan te stellen. Deze persoon houdt zich niet bezig met de beoordeling van het plan maar wel met het aansturen van het aanbestedingsproces.

Voor de verschillende gemeentes zou een beoordelingsteam uit de volgende personen/functies kunnen bestaan:

beoordelingsgroep Gemeente Almelo:

Aanbestedingsprocesleider: Projectleider Openbare Ruimte

- werkvoorbereider
- opzichter
- bureaucoördinator

⁷⁸ Volgens ARW 2012 §2.3.21

beoordelingsgroep Gemeente Hengelo

Aanbestedingsprocesleider: Ontwerper

- werkvoorbereider
- opzichter
- afdelingshoofd

Opties zijn, in plaats van bureaucoördinator of afdelingshoofd:

- beheerder
- verkeerskundige

Bij publicatie wordt aanbevolen de samenstelling van de beoordelingsgroep bekend te maken. Het bekendmaken van de functie van de personen is voldoende. De naam van de personen hoeft niet genoemd te worden. Voor de inschrijver is de naam niet belangrijk. Bovendien kan nooit gegarandeerd worden dat de genoemde persoon ook daadwerkelijk de beoordeling gaat doen. In onvoorziene omstandigheden kan het gebeuren dat een persoon toch niet de beoordeling doet.

Om als beoordelingsteam objectief te kunnen oordelen mag een beoordelingsteam bij het beoordelen nooit kennis hebben van de door de aannemers ingediende inschrijfsommen. Deze zijn ook niet relevant voor het beoordelen. Bij een niet-digitale aanbesteding moet een aannemer dan ook twee enveloppen inleveren. Eén envelop met de te toetsen EMVI-criteria en één envelop met de inschrijfstaat en verrekenstaat. Geadviseerd wordt om de enveloppen met de prijsdocumenten tot opening van de enveloppen te bewaren in een kluis of zelfs te deponeren bij een notaris.

Meetbaarheid

Het beoordelen van een plan van een aannemer is moeilijk. Plannen blijven moeilijk meetbaar. Een plan is meetbaarder te maken door de plannen van alle aannemers te vergelijken en te rangschikken van het beste tot het minst goede plan.

8.2. Uitvoering

Na de aanbesteding en de gunning is het niet klaar met de EMVI-criteria. De uitvoering van het werk begint immers nu pas. De aannemer heeft bij de aanbesteding een aantal dingen beloofd, vooral bij een plan van aanpak, die hij nu waar moet maken. Tijdens de uitvoering moet continue getoetst worden of de aannemer voldoet aan zijn eigen toezeggingen.

Onderstaand een aantal adviezen voor het EMVI-criteria en de uitvoering:

- Laat eventueel de opzichter meedenken over de toe te passen EMVI-criteria en wat er als criterium geëist wordt;
- Laat de opzichter ook in het beoordelingsteam plaats nemen;
- Het plan van aanpak van de aannemer en de overige documenten die verband houden met de EMVI-criteria moeten in bezit zijn van de opzichter;
- De belangrijkste aandachtspunten van het plan van aanpak van de aannemer kan door de aanbestedende dienst (bijvoorbeeld de werkvoorbereider) omgezet worden in een 10-punten lijst. Op deze 10-punten lijst staan de belangrijkste 10 punten uit het plan van aanpak. Door het toepassen van een hoogtepuntenlijst wordt het plan van aanpak makkelijker meetbaar.
- De EMVI-criteria moeten besproken worden in elke bouwvergadering. Laat de aannemer aantonen dat hij voldoet aan de dingen die hij beschreven heeft in zijn plan. De opdrachtgever kan dan aangeven of hij het daarmee eens is of dat de aannemer tekort schiet.
- Bij het niet voldoen aan de criteria moet er door de opdrachtgever gehandhaafd en beboet worden.

9. Kosten van een EMVI-aanbesteding

9.1. Kosten van de aannemer

Bij een aanbesteding met als gunningscriterium EMVI moeten door de aannemer en opdrachtgever meer documenten opgesteld en beoordeeld worden ten opzichte van een aanbesteding op laagste prijs. Het bepalen welke inschrijver de laagste prijs heeft kost relatief weinig tijd. Het beoordelen van een plan van aanpak kost wel veel tijd. Ook een aannemer steekt veel tijd in het opstellen van een plan van aanpak. Om de kosten laag te houden pleit ik ervoor EMVI-criteria op te stellen die gemakkelijk te beoordelen zijn. Makkelijke te beoordelen criteria zijn criteria waar geen plan geschreven hoeft te worden maar waarbij een kort antwoord op het EMVI-criterium mogelijk is (bijvoorbeeld een aantal dagen sneller opleveren). Over het algemeen is dit echter niet mogelijk.

Eén van de door mij geïnterviewde aannemers gaat bij een EMVI-aanbesteding, als er criteria benoemd zijn zoals omgevingsmanagement, fasering of bereikbaarheid, met een team om tafel om de mogelijke uitvoering van het werk te bespreken. Hierbij zijn aanwezig een projectleider, werkvoorbereider en uitvoerder. Zij bepalen hoe een werk uitgevoerd kan worden en maken een plan. Dit wordt vervolgens uitgewerkt in een goed leesbaar plan van aanpak.

Voor een middelgroot werk, aanneemsom ca. € 500.000, kost dit al gauw 100 uur aan voorbereiding. Bij een uurtarief van € 50,- kost deze aanbesteding de aannemer € 5.000. Dit is 1% van de aanneemsom. Als deze aanbesteding openbaar zou zijn en er schrijven 10 aannemers in hebben alle aannemers € 50.000 geïnvesteerd in een plan van aanpak. Dit is al 10% van de aanneemsom aan aanbestedingskosten. Eén aannemer neemt het werk aan, negen plannen gaan na de aanbesteding de prullenbak in (ter waarde van € 45.000).

Aangezien er maar één aannemer het werk gegund krijgt moet, in dit voorbeeld, een aannemer aan tien aanbestedingen deelnemen om er één gegund te krijgen. Zijn totale inschrijfkosten zijn dan € 50.000 terwijl hij één werk van € 500.000 mag uitvoeren. De vraag is of dit nog wel proportioneel is. Ik vind van niet, 10% aan inschrijfkosten is bijzonder veel.

9.2. Kosten van de opdrachtgever

Met de Gemeente Enschede heb ik gesproken over de kosten van het aanbesteden op EMVI voor de opdrachtgever, met name bij het gebruik van een beoordelingsteam. Een beoordelingsteam bestaat bij de Gemeente Enschede altijd uit vijf personen. Voor het opstellen van de EMVI-criteria en het beoordelen van deze criteria geeft men aan dat het niet ongewoon is dat een beoordelingsteamlid 16 tot 24 uur per aanbesteding nodig heeft.

De kostprijs komt dan uit op:

5 teamleden * 20 uur * € 70,- = € 7.000,-

9.3. Conclusie

Het aanbesteden met waardecriteria kost meer tijd, dus geld, voor zowel opdrachtgever als opdrachtnemer. Het kan echter ook tijd besparen. Voor veel projecten stelt de gemeente een faseringsplan op voor de uitvoering van een werk. Hier wordt soms veel tijd in gestoken. Maar dit kan een goed EMVI-criterium zijn. Laat de aannemer een faseringsplan opstellen aan de hand van de randvoorwaarden van de opdrachtgever. De opdrachtgever kan hiermee veel tijd besparen en de aannemer kan zelf bepalen hoe hij denkt het beste en meest efficiënt te kunnen werken.

Als er veel tijd gestoken moet worden om een plan van aanpak op te stellen vindt ik maar ook de Gids Proportionaliteit⁷⁹ het disproportioneel om het werk openbaar aan te besteden. Teveel inschrijvers moeten veel energie steken in een aanbesteding terwijl de kans klein is dat ze werk aannemen. De Gids Proportionaliteit noemt een grens van tien aannemers. Over het algemeen schrijven bij een openbare aanbesteding meer dan tien aannemers in.

⁷⁹ Zie Gids Proportionaliteit, paragraaf 3.4.2.

Dit pleit ervoor bij EMVI-criteria, die veel opstelling- en beoordelingstijd vragen, een werk meervoudig onderhands aan te besteden. Moet het toch openbaar aanbesteed⁸⁰ worden, dan is openbaar aanbesteden met voorselectie een mogelijkheid.

De geïnterviewde aannemers zijn wel voor het gunningscriterium EMVI maar willen wel graag de aanbestedingskosten in de hand houden. Zij hebben dan ook de voorkeur voor meervoudig onderhands aanbesteden, het door de opdrachtgever beperken van de omvang van een plan van aanpak of het geven van een inschrijfvergoeding.

⁸⁰ Gelet op de drempelbedragen die behoren bij een bepaalde procedure en eventuele voorwaarden van een subsidieverlener.

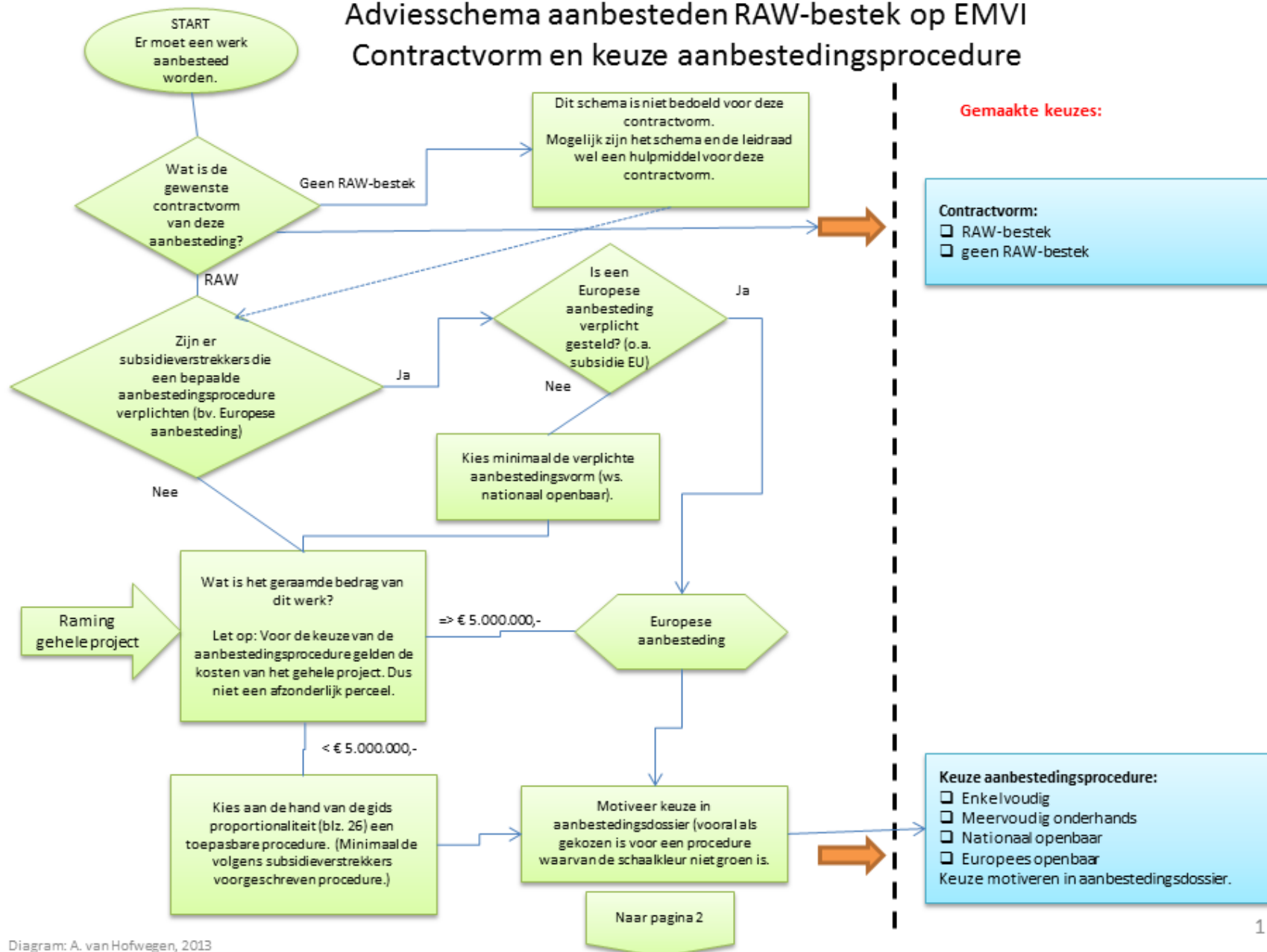
10. Stroom- en beslissingsschema aanbesteden

Het aanbesteden van een bestek, en met name met EMVI als gunningscriterium, vraagt om een juist denkproces. Volgens de Aanbestedingswet moeten alle keuzes gemotiveerd worden in een aanbestedingsdossier.

Om de bestekschrijver op weg te helpen en ervoor te zorgen dat er juist en gemotiveerd aanbesteed wordt en dat EMVI juist wordt toegepast heb ik een stroomschema ontwikkeld dat daarbij behulpzaam kan zijn. Dit is weergegeven op de volgende pagina's.

Adviesschema aanbesteden RAW-bestek op EMVI Contractvorm en keuze aanbestedingsprocedure

Vervolg pagina 1

Adviesschema aanbesteden RAW-bestek op EMVI gunningscriterium

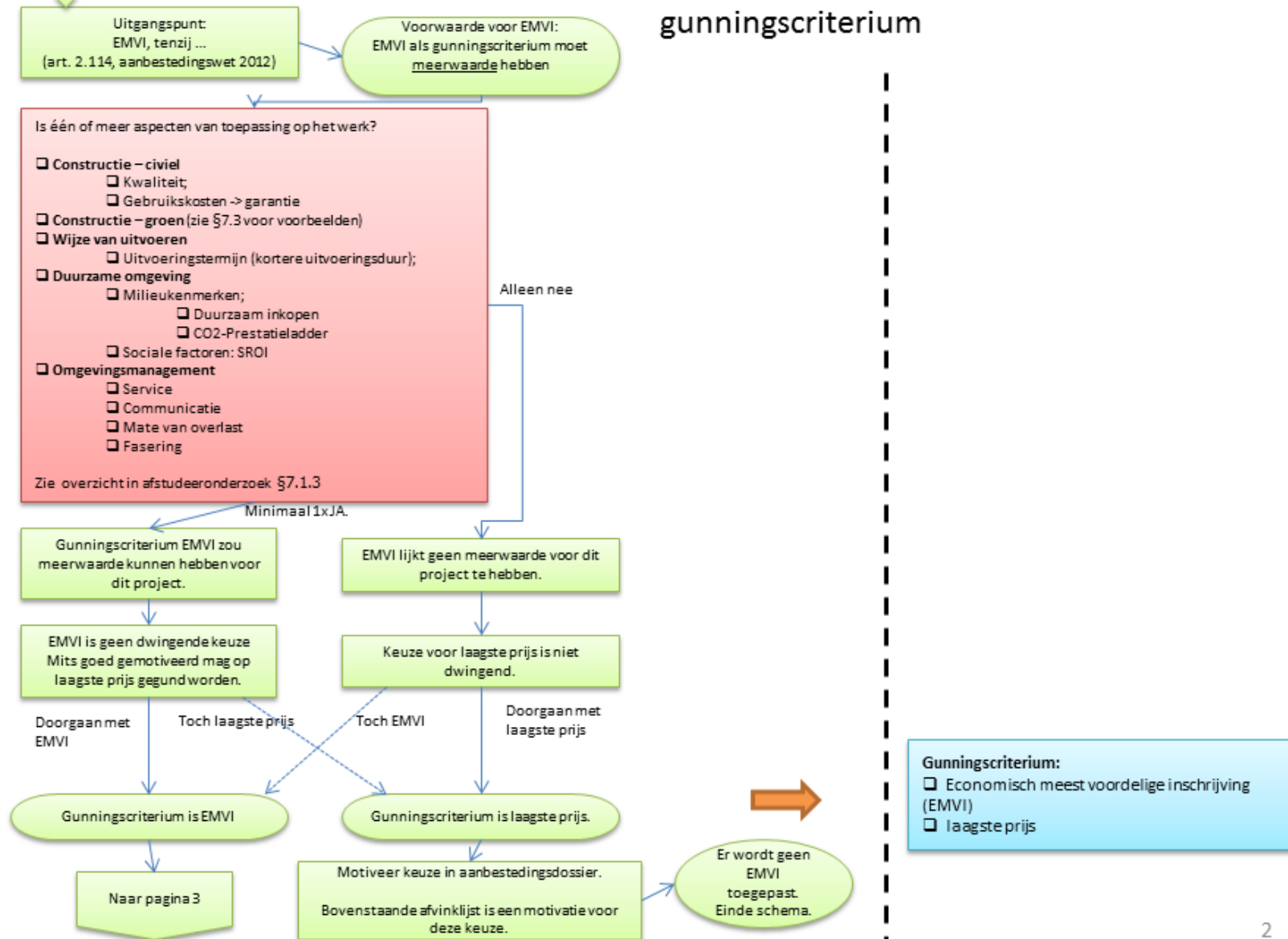
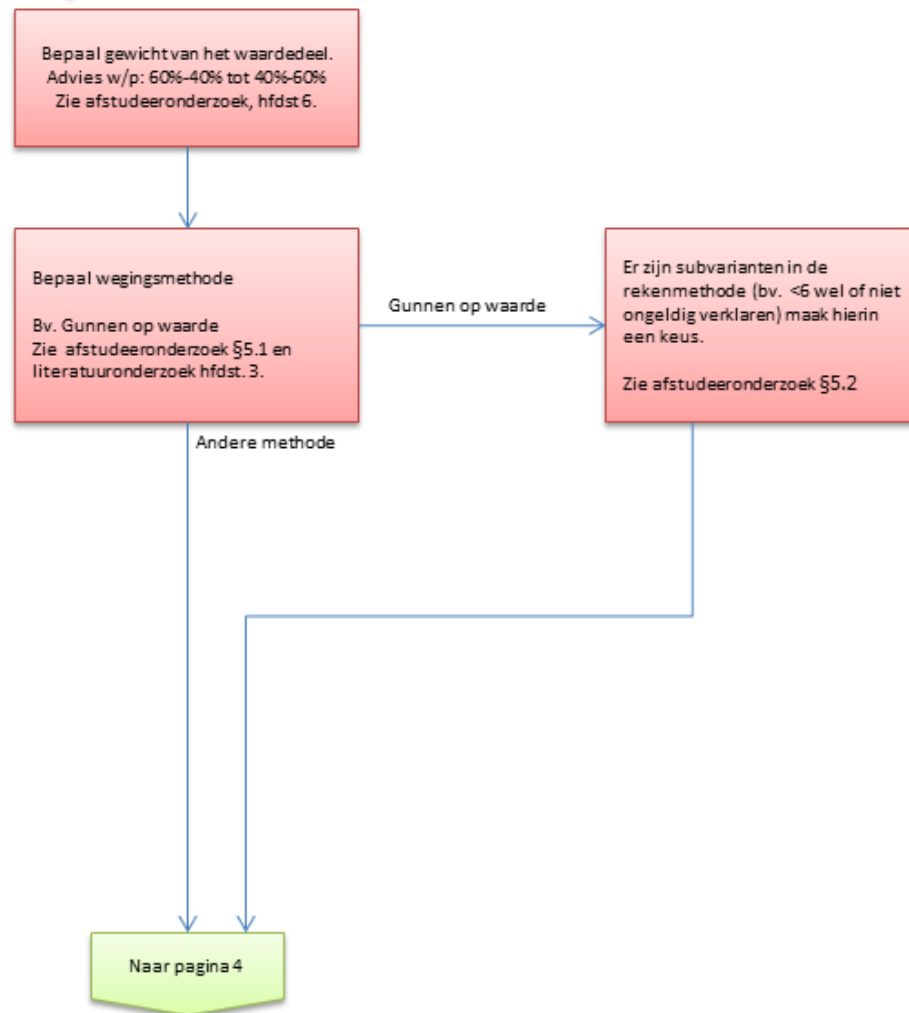

Diagram: A. van Hofwegen, 2013

Vervolg pagina 2

Adviesschema aanbesteden RAW-bestek op EMVI Wegingsmethode en gewicht waarde

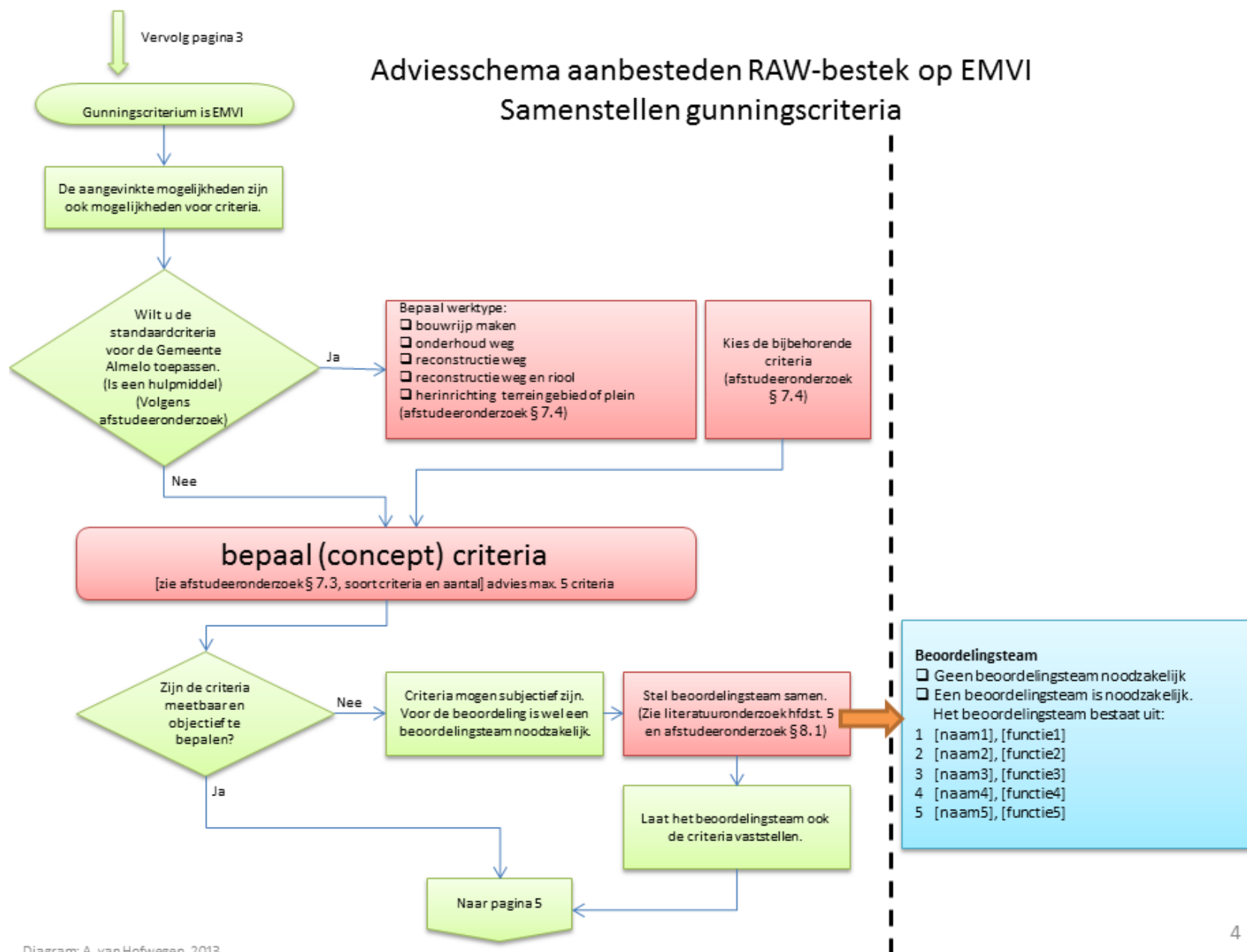

Diagram: A. van Hofwegen, 2013

Adviesschema aanbesteden RAW-bestek op EMVI

Toets gunningscriteria

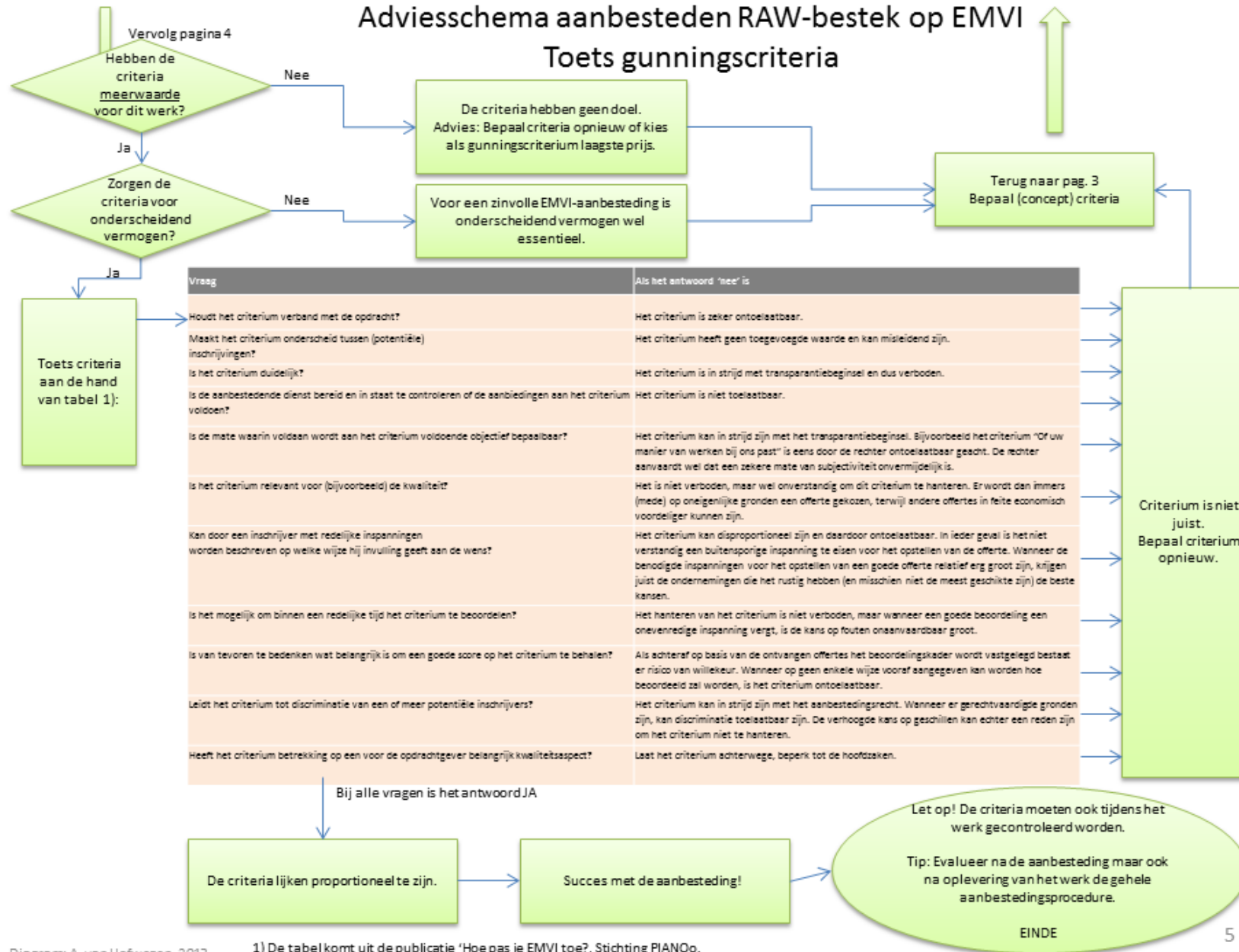

Diagram: A. van Hofwegen, 2013

1) De tabel komt uit de publicatie 'Hoe pas je EMVI toe?', Stichting PIANOo.

11. Samenvatting en conclusies

11.1. Onderzoeksvragen

In het begin van het onderzoek zijn een aantal onderzoeksvragen gesteld. In het onderzoek zijn deze beantwoord. Als samenvatting geef ik onderstaand de vragen en een samenvatting van de antwoorden weer:

Hoofdonderzoeksvraag

Hoe kan een gemeente, bij reguliere civieltechnische werken die aanbesteed worden met een RAW-bestek, het gunningscriterium 'economisch meest voordelige inschrijving' (EMVI) het beste toepassen?

Het aanbesteden van RAW-bestekken vergt de nodige aandacht. In deze hele scriptie is beschreven hoe een gemeente dit het beste kan doen.

Belangrijke voorwaarde is dat de gekozen EMVI-criteria betrekking hebben op het werk en dat ze meerwaarde geven. Ook moet de waarde-prijsverhouding kloppen.

Algemene onderzoeksvraag

Heeft het aanbesteden op EMVI wel meerwaarde voor een/elk RAW-bestek?

EMVI kan meerwaarde voor het aanbesteden van een RAW-bestek maar geeft niet voor elk werk meerwaarde. Met name als er bijzondere technische eisen gesteld worden of als de omgeving waarin het werk uitgevoerd wordt een, een voor de uitvoering van het werk een bepalende factor is, heeft het meerwaarde om het RAW-bestek met gunningscriterium EMVI aan te besteden.

Moeten alle RAW-bestekken wel op EMVI aanbesteedt worden of moet geconcludeerd worden dat het aanbesteden op EMVI alleen voor specifieke projecten meerwaarde heeft en kunnen de RAW-bestekken beter (gemotiveerd) gegund worden op laagste prijs?

RAW-bestekken kunnen goed aanbesteed worden met gunningscriterium EMVI. Het gunningscriterium EMVI kan bij veel reguliere werken toegepast worden en zeker niet alleen bij specifieke werken.

Alleen als bij een project geen EMVI-criteria bepaald kunnen worden die voldoende meerwaarde en onderscheidend vermogen opleveren kan beter gemotiveerd op gunningscriterium laagste prijs gegund worden. De motivatie om op laagste prijs te gunnen is dan dat er geen EMVI-criteria bepaald kunnen worden die voldoende meerwaarde en onderscheidend vermogen opleveren.

Afgeleide onderzoeksvragen:

Welke criteria, met bijbehorende beoordeling- en wegingsfactoren, kan de Gemeente Almelo en andere netwerkstadgemeentes algemeen gebruiken?

Bij EMVI-criteria bij RAW-bestekken moet vooral gedacht worden aan procesmatige criteria en niet aan technische criteria. Het ontwerp en de constructie zijn al door de opdrachtgever bepaald, daardoor is er voor een aannemer nog weinig ruimte om op technische criteria meerwaarde te geven. Bij bepaalde projecten kan als technische criterium wel een hogere constructiekwaliteit toegepast worden. Voor het uitvoeringsproces is omgevingsmanagement een goed bruikbaar criterium.

Algemeen toepasbare EMVI-criteriagroepen zijn:

constructie – civiel en groen

- kwaliteit;
- gebruikskosten -> garantie

wijze van uitvoeren

- Uitvoeringstermijn (kortere uitvoeringsduur);

duurzame omgeving

- milieukeurmerken;
 - Duurzaam inkopen
 - CO₂-Prestatieladder

- Sociale factoren: SROI

omgevingsmanagement

- Service
- Communicatie
- Mate van overlast
- Fasering (goed faseringsplan)

→ Zie §7.1.3 van deze scriptie

Beoordeling- en wegingsfactoren zijn afhankelijk van de overige EMVI-criteria en het project. Voor algemene werktypes heb ik een advies voor EMVI-criteria met bijbehorende beoordeling- wegingsfactoren per werktipe gegeven. De werktypes waarvoor ik EMVI-criteria opgesteld heb zijn:

- Bouwrijp maken → Zie §7.4.1 van deze scriptie
- Onderhoud weg → Zie §7.4.2 van deze scriptie
- Reconstructie weg → Zie §7.4.3 van deze scriptie
- Reconstructie weg en riool → Zie §7.4.4 van deze scriptie
- Herinrichting terrein, gebied of plein → Zie §7.4.5 van deze scriptie

Welke gewichten kunnen er aan de criteria gehangen worden en hoe worden deze beoordeeld?

Het gewicht van een criterium is afhankelijk van veel aspecten. Aspecten die van belang zijn, zijn:

- Het aantal criteria.
- De totale waarde-prijsverhouding (afhankelijk van project, beleid, de te verwachte scores per criterium).
- Het criterium zelf.
- De belangrijkheid van een criterium.

Voor een aantal algemeen toepasbare criteria heb ik een beoordelingscijfer gekoppeld aan een bepaald hoeveelheid. (→ Zie §7.3 van deze scriptie). Voor het gewicht van een criterium is geen algemeen advies te geven.

Voor standaard werktypes heb ik per criterium een advies voor het gewicht en de totale waarde-prijsverhouding gegeven.

- Bouwrijp maken → Zie §7.4.1 van deze scriptie
- Onderhoud weg → Zie §7.4.2 van deze scriptie
- Reconstructie weg → Zie §7.4.3 van deze scriptie
- Reconstructie weg en riool → Zie §7.4.4 van deze scriptie
- Herinrichting terrein, gebied of plein → Zie §7.4.5 van deze scriptie

Voor de manier van beoordelen per criteriumgroep geef ik in §7.1.2 een aantal handvatten.

Het beoordelen van de criteria gebeurt tijdens de aanbesteding. Is een criterium objectief te bepalen (bv. een getal) dan kan dit door één persoon gebeuren. Is het antwoord van een aannemer op een criterium een tekst, dus subjectief, dan is een beoordelingsteam noodzakelijk. → Zie hoofdstuk 5 van de literatuurstudie en §8.1 van deze scriptie.

EMVI-criteria kunnen van invloed zijn op de manier van werken. In dit geval moeten ze ook tijdens de uitvoering gecontroleerd worden. → Zie §8.2 van deze scriptie.

Hoe zwaar moet kwaliteit (waarde) meetellen in de uitslag van de aanbesteding (wat de is de waarde-prijsverhouding)?

De aanbesteder mag deze zelf bepalen. Door de wetgever is dit niet bepaald. Advies is om het gewicht voor waarde een dusdanig gewicht te geven dat het ook onderscheidend vermogen geeft tijdens een aanbesteding. Goed bruikbaar is een waarde-prijsverhouding tussen de 40%-60% en 60%-40%. Dit is afhankelijk van de gekozen EMVI-criteria, hoe belangrijk ze zijn voor de uitvoering van het werk en het lokaal beleid. → Zie literatuurstudie hoofdstuk 4 en scriptie hoofdstuk 6.

In het onderzoek is gebleken dat een gewicht van waarde minder dan 40% nauwelijks onderscheiden vermogen oplevert in de aanbesteding. (→ Zie §3.4 van deze scriptie).

Wat is een regulier civieltechnisch werk voor een gemeente/de Gemeente Almelo?

Werken die de Gemeente Almelo regelmatig aanbesteed zijn:

- Bouwrijp maken
- Onderhoud weg
- Onderhoud riool
- Afkoppelen
- Reconstructie weg
- Reconstructie weg en riool
- Herinrichting

De gemeentes met wie ik gesproken heb besteden vergelijkbare projecten aan.
→ Zie §3.2 van deze scriptie

Welke wegingsmethodes voor het aanbesteden op EMVI zijn er en welke is (zijn) het beste toepasbaar?

Algemeen bekende wegingsmethodes zijn:

- 1) Gunnen op waarde
- 2) Gewogen Factor Methode
- 3) Gewogen Factor Methode – i.r.t. laagste prijs
- 4) Utility Index ‘Best buy’
- 5) Puntenmethode 1: Punten op basis van gemiddelde prijs
- 6) Puntenmethode 2: Punten op basis van laagste prijs
- 7) Puntenmethode 3: Laagste prijs gedeeld door inschrijvingsom
- 8) Puntenmethode 4: Punten evenredig tussen hoogste en laagste prijs
- 9) Puntenmethode 5: Punten in vaste stappen verdelen
- 10) Verhouding waarde en prijs (value for money)
- 11) ARGUS-methode
- 12) Canadese methode

- 13) Gunnen op waarde - variant relatief t.o.v. eigen inschrijfprijs
→ Zie literatuurstudie §3.1.

Voor het aanbesteden van RAW-bestekken is de methode ‘Gunnen op waarde’ het best toepasbaar. Deze heeft de minste valkuilen ten opzicht van de andere methodes, is eenvoudig en de uitslag is begrijpelijk. → Zie literatuurstudie §3.5

Wat moet een opdrachtgever doen voor een succesvolle aanbesteding met gunningscriterium EMVI en wat niet?

Hier is geen eenvoudig antwoord op te geven. In deze hele scriptie staat beschreven wat een opdrachtgever wel en niet moet doen. Een praktisch hulpmiddel hierbij is het, door mij ontwikkelde, schema met alle aandachtspunten voor het aanbesteden van RAW-bestekken met gunningscriterium EMVI. → Zie Hoofdstuk 10 van deze scriptie.

Andere aandachtspunten zijn beschreven in hoofdstuk 8.

11.2. Het onderzoek en het plan van aanpak

Dit onderzoek is uitgevoerd volgens het plan van aanpak zoals ik dit bij de start van het afstudeeronderzoek gemaakt heb.

Over EMVI-aanbesteding is al veel geschreven. Maar nergens staat beschreven hoe een gemeente dit het beste kan doen. Veel informatie is verspreidt. Alle beschikbare informatie, kennis van derden, tips en trucs, ervaringen en beleid heb ik gebundeld in deze scriptie. De focus van het onderzoek is daardoor iets verlegd van alleen standaard EMVI-criteria naar een complete leidraad voor het aanbesteden van RAW-bestekken met gunningscriterium EMVI in het algemeen en specifiek voor de Gemeente Almelo en netwerkstad-steden.

De nadruk in het plan van aanpak is gelegd op het bepalen van standaard EMVI-criteria. EMVI-criteria zijn altijd projectspecifiek, in principe kunnen ze daarom niet standaard zijn. Een gemeente besteedt echter over het algemeen vergelijkbare werken aan. Hier kunnen gerust dezelfde EMVI-criteria toegepast worden. Wel moet per project bekeken worden of deze standaardcriteria wel van toepassing zijn

of dat er andere criteria aan toegevoegd moeten worden. Het bepalen van standaard EMVI-criteria blijft moeilijk omdat ze projectspecifiek zijn. In de scriptie staan veel adviezen van waarop EMVI-criteria gebaseerd kunnen worden.

Dit onderzoek heb ik ook besproken met een consultant van het CROW. Dit was niet in het plan van aanpak genoemd.

In het plan van aanpak staat dat ik een aantal virtuele aanbestedingen zou houden om de door mij ontwikkelde standaardcriteria te testen. Dit is niet gebeurd in het onderzoek. Tijdens het onderzoek heb ik mening op dit onderdeel bijgesteld. De criteria testen in een aantal virtuele aanbesteding is niet zinvol. Het is mogelijk om een aantal aanneemsommen en een aantal scores te bedenken maar het resultaat zal dan weinig zeggend zijn. Het resultaat hiervan zal de voorgestelde criteria en wegingsfactoren niet beïnvloeden. De standaardcriteria met wegingsfactoren moeten wel beproefd worden in een echte aanbesteding. Een echte aanbesteding zal wel inzicht geven in wat de EMVI-criteria doen op de uitslag van de aanbesteding en de uitvoering van het werk.

Helaas is er in periode tussen het opstellen van de criteria (mei 2013) en het afsluiten van dit onderzoek (augustus 2013) door de Gemeente Almelo geen RAW-bestek gepubliceerd. Het testen van deze criteria in een echte aanbesteding was dan ook niet mogelijk. Tijdens het schrijven van het plan van aanpak was al voorzien dat er waarschijnlijk onvoldoende tijd is om de criteria in een echte aanbesteding tijdens de onderzoeksperiode te beproeven. In het plan van aanpak was een echte aanbesteding dan ook niet genoemd. In het najaar van 2013 zal de Gemeente Almelo bestekken aanbesteden aan de hand van de adviezen en criteria in dit onderzoek.

12. Geraadpleegde bronnen

12.1. Literatuurlijst

- GUNNEN OP WAARDE: HOE DOE JE DAT?, Praktische handreiking voor bouwopdrachten. Publicatie 253. Ede, CROW, 2007
- Aanbestedingswet 2012
- Aanbestedingsreglement Werken 2012
- Gids Proportionaliteit, Ministerie van Economische zaken, januari 2013
- Inkoop- en aanbestedingsbeleid, Gemeente Almelo, januari 2012
- Inkoop- en aanbestedingsbeleid, Gemeente Enschede, afdeling Inkoop BMO, april 2012
- COLLEGEVOORSTEL (college van B&W): Duurzaam inkopen, Gemeente Almelo, maart 2008
- COLLEGEVOORSTEL (college van B&W): Inkoopbeleid Social Return On Investment, augustus 2010
- Pilot alternatieve invulling SROI in de GWW in regio's Stedendriehoek & Twente (Gemeente Rijssen-Holten, concept 15-11-2012)
- Inkoop- en aanbestedingsbeleid 2013 (Twentse Gemeentes, concept versie 10, wordt in 2013 vastgesteld)
- Kort geding Rechtbank Leeuwarden 67575 KG ZA 04-340 21 januari 2005,
- 'Negometrix Utility index' en 'Best buy in 4 stappen', Documentatie Negometrix, www.negometrix.nl, april 2013
- Gewogen factor methode, Documentatie Negometrix, www.negometrix.nl, april 2013
- Gunnen op waarde, Documentatie Negometrix, www.negometrix.nl, april 2013'
- Hoe pas je EMVI toe? Handreiking voor inkopers. Uitgave van Stichting Pianoo, mei 2012
- Handleiding EMVI Rijkswaterstaat 2011. Rijkswaterstaat versie 2011 1.0a PV
- Handboek CO₂-PRESTATIELADDER 2.1, Stichting SKAO, 18 juli 2012
- Richtlijn 2004/18/EG van het Europees Parlement en Raad, 31 maart 2004
- RAW-Catalogus Bepalingen, Duurzaam Inkopen, versie 2.0, CROW, 16 november 2012

- Bedrijfseconomie, Drs. W.A. ter Haar, ISBN 90 01 86472 4, 1998
- Actuele vraagstukken van het overheidsopdrachtenrecht. C. De Koninck, Uitgeverij Maklu-Uitgevers NV. ISBN: 90 6215 802 1, 2002
- TenderNed implementeren voor aanbestedende diensten, Documentatie TenderNed, www.tenderned.nl, versie 3.0, november 2012

12.2. Internet

- aanbestedingskalender.nl
- www.crow.nl
- www.enschede.nl
- www.hengelo.nl
- www.infrawerkt.nl
- intranet.almelo.nl (niet publiekelijk toegankelijk)
- www.mercatus.be
- www.negometrix.nl
- www.ntp.nl
- www.rechtspraak.nl
- www.reef-infra.com
- www.rijksoverheid.nl
- www.rijkswaterstaat.nl
- www.skao.nl
- www.pianoo.nl
- www.tenderned.nl
- www.timmerhuisgroep.nl
- www.wikipedia.nl
- www.wikimobi.nl
- zoeken.rechtspraak.nl

13. Begeleiding en ondersteuning

13.1. Afstudeerbegeleiding

Afstudeerbegeleiding Hogeschool

Namens de Hogeschool zijn twee docenten aangewezen als begeleider van mijn afstudeerproject. Dit zijn:

Afstudeerbegeleider 1

naam: **dhr. ing. R.H. Visscher**
functie: **hoofddocent**
telefoon: **026 – 365 82 60 / 06 – 15 87 66 02**
e-mail: r.visscher@han.nl

Afstudeerbegeleider 2

naam: **dhr. ing. D.E. Mateman**
functie: **hoofddocent**
telefoon: **026 – 365 83 21**
e-mail: dave.mateman@han.nl

Bedrijfsbegeleider

Tevens is er een bedrijfsbegeleider aangewezen die mij begeleidt op mijn werk bij het uitvoeren van dit afstudeerproject. Omdat ik werk bij een detacheringbureau is mijn werkgever, Yacht, niet inhoudelijk betrokken bij het uitvoeren van het afstudeerproject. Daarom heb ik namens de Gemeente Almelo, de gemeente waar ik werk en mijn afstudeerproject uitvoer, een inhoudelijk bedrijfsbegeleider aangewezen.

Mijn bedrijfsbegeleider is de bureau-coördinator van het Ingenieursbureau van de Gemeente Almelo. Bij de start van het onderzoek was dit de heer ing. L.H. (Bertus)

Steenwelle. Tijdens het onderzoek is hij met vroegpensioen gegaan. Vanaf 17 mei 2013 is de heer ing. H.J.M. (Harrie) Scholten de vervangende bureau-coördinator en bedrijfsbegeleider.

Zijn contactgegevens zijn:

Bedrijfsbegeleider 1, namens mijn opdrachtgever, de Gemeente Almelo (inhoudelijk betrokken):

naam: **dhr. ing. H.J.M. (Harrie) Scholten**
functie: **Bureau-coördinator**
afdeling: **Ingenieursbureau (se-uv-it-ing)**
telefoon: **0546 - 54 13 65**
e-mail: h.scholten@almelo.nl

bezoekadres: **Stadhuisplein 1, 7607 EK, Almelo**
postadres: **Postbus 5100, 7600 GC, Almelo**

De bedrijfsbegeleider van Yacht heeft een adviserend rol in het onderzoek gehad. Hij heeft voornamelijk van de zijlijn meegekeken en waar hij kon mij met raad en daad bijgestaan.

Bedrijfsbegeleider 2, namens mijn werkgever, Yacht BV (niet inhoudelijk betrokken):

naam: **dhr. J.W. (Willem) Ossewaarde**
functie: **senior Interim Professional**
telefoon: **06 – 22 20 98 26**
e-mail: willem.ossewaarde@yacht.nl

bezoek- en postadres:

Yacht Zwolle
Zuiderzeelaan 17a
8017 JV Zwolle

13.2. Klankbordgroep

De volgende personen hebben met hun bijdrage, kennis, expertise of mening een bijdrage geleverd aan het tot stand komen van dit onderzoek en deze scriptie. Ik ben onderstaande personen dan ook zeer erkentelijk voor hun bijdrage:

- ing. C. (Christian) Bekhuis, sr. adviseur GWW, natuur- en cultuurtechniek, eigenaar Bekhuis Advies, Tilligte
- ing. R.H.G. (Rob) Bokdam, senior projectleider civiel, Ingenieursbureau, Gemeente Almelo
- ir. J.P. (Jan-Paul) Boutkan, afdelingshoofd, afd. Stadsingenieurs, Gemeente Enschede
- D. (Dion) van Heteren, adviseur aanbesteden, Yacht, Zwolle
- ing. M.J. (Matthijs) van Hofwegen, verkeerskundige, 4Infra, Zwolle
- ing. F. (Ferry) Jansen, directeur, NTP Groep, Enschede
- ing. R. (Ruben) de Jong, projectleider civiel, Ingenieursbureau, Gemeente Almelo
- ing. H. (Henk) Lankamp, commercieel directeur, Timmerhuis Groep, Vriezenveen
- ing. R.R. (Rob) Luiten, consultant Aanbesteden & Contracteren, CROW
- R.J.M. (Richard) Mensink, hoofduitvoerder, Reef Infra, Oldenzaal
- ing. E. (Erwin) Meijberg, projectleider, Reef Infra, Oldenzaal
- E. (Erik) Meutstege MSc, adviseur inkoop Gemeente Almelo
- J.W. (Willem) Ossewaarde, senior Interim Professional, Yacht, Zwolle
- H. (Hans) Rijper, teamleider, team Openbare Ruimte, Gemeente Almelo
- J. (Johan) Rikkerink, adviseur aanbesteding, Stadsingenieurs, Gemeente Enschede
- S. (Siem) Roetman, adviseur gunnen op waarde, vm. adviseur CROW
- ing. H.J.M. (Harrie) Scholten, bureaucoördinator, Ingenieursbureau, Gemeente Almelo
- ing. L.H. (Bertus) Steenwelle, bureaucoördinator, Ingenieursbureau, Gemeente Almelo
- A.H.J. (Alfons) Takkenberg, senior projectleider civiel, Ingenieursbureau, Gemeente Almelo
- ing. B. (Bas) van de Wiel, ontwerper, afd. Wegen, Groen & Water, Gemeente Hengelo
- W. (Wilco) Doldersum, opzichter, Ingenieursbureau, Gemeente Almelo
- Servicedesk TenderNed

- Alle medewerkers van het Ingenieursbureau van de Gemeente Almelo, het bijzonder de medewerkers van het Ingenieursbureau met specialisme cultuurtechniek.

13.3. Bijeenkomsten

Kennis over aanbesteden, de Aanbestedingswet en aanbesteden op EMVI heb ik opgedaan door de volgende bijeenkomsten te bezoeken:

Nieuwe aanbestedingswet

organisatie:	Platform inkoop Gemeente Almelo
doelgroep:	Ambtenaren van de Gemeente Almelo die te maken hebben met inkoop
datum:	14 maart 2013
locatie:	stadhuis Almelo
duur:	1 dagdeel
spreker:	adviseur inkoop Gemeente Almelo
onderwerp:	

Uitleg van de gevolgen van de nieuwe aanbestedingswet voor de inkoop van leveringen, diensten en werken door de Gemeente Almelo

Groen en Aanbesteden op EMVI

organisatie:	BTL BV
doelgroep:	ambtenaren met vakgebied groen in de regio Twente
datum:	14 maart 2013
locatie:	stadhuis Almelo
duur:	1 dagdeel
sprekers:	Medewerkers van BTL
onderwerp:	

Aanbesteden van cultuurtechnische RAW-bestekken op EMVI en overige ontwikkelingen op het gebied van cultuurtechniek.

Workshop aanbestedingswet

organisatie: **Yacht, kantoor Zwolle**
doelgroep: **medewerkers Yacht (met name Bouw en Civiel)**
datum: **27 maart 2013**
locatie: **Yacht kantoor Zwolle**
duur: **avond**
sprekers: **D. van Heteren, A.M. van Hofwegen**
onderwerp:
De nieuwe aanbestedingswet. Zelf heb ik een presentatie gegeven over het toepassen van EMVI in een aanbesteding met de nadruk op het aanbesteden van RAW-bestekken op EMVI.

Cursus CROW Gunnen op Waarde

organisatie: **CROW**
doelgroep: **medewerkers van aanbestedende diensten**
datum: **28 maart 2013**
locatie: **Ede**
duur: **hele dag**
sprekers: **medewerkers CROW**
onderwerp:
Cursusdag over het aanbesteden op EMVI en het toepassen van de methode Gunnen op Waarde (volgens CROW publicatie 253).

Training nieuwe aanbestedingswet

organisatie: **Yacht academy (opleidingsinstituut Yacht)**
i.s.m. Berghauser Pont Academy
doelgroep: **Yacht IP Legal, Bouw, Civiel en Ordening en L&P**
datum: **8 april 2013**
locatie: **Yacht kantoor Zwolle**
duur: **één middag en avond**
spreker: **mr. M.J. van der Horst**
onderwerp: **uitleg over de nieuwe aanbestedingswet**

Ronde tafelbijeenkomst Yacht

organisatie: **Yacht, D. van Heteren en A.M. van Hofwegen**
doelgroep: **klanten van Yacht (twentse overheid)**
datum: **29 mei 2013**
locatie: **Yacht kantoor Hengelo**
duur: **één dagdeel**
sprekers: **D. van Heteren, A.M. van Hofwegen**
onderwerp:
De nieuwe aanbestedingswet. Zelf heb ik een presentatie gegeven over het toepassen van EMVI in een aanbesteding met de nadruk op het aanbesteden van RAW-bestekken op EMVI.

Bijeenkomst INT

organisatie: **Ingenieursnetwerk Twente**
(samenwerkende afdelingen Stadsingenieurs in netwerkstad Twente)
doelgroep: **medewerkers Ingenieursbureaus Netwerkstad gemeentes**
datum: **30 mei 2013**
locatie: **Borne**
duur: **één dagdeel**
sprekers: **J. Rikkerink (adviseur aanbesteding Gemeente Enschede)**
onderwerp: **Ervaringen met aanbesteden op EMVI.**

